

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD982

[Total No. of Pages : 3

[6451]-551

S.Y.B.A.

COMPULSORY ENGLISH

Text Book : Panorama

(2019 Pattern) (Semester-III) (23001) (CBCS)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) a) Answer the following questions in one/two sentences each: (any six) [6]

- i) Who was seathl in 'A simple philosophy'?
- ii) Why does chief seathl accept the white man's offer in 'A simple philosophy'?
- iii) What was sacred to the native Americans in 'A simple philosophy'?
- iv) Who came and sat on the log when the boys were about to push it in The Homecoming?
- v) What did the stranger ask Phatik?
- vi) How did Bishamber's wife react on seeing Phatik?
- vii) For how long had the verger been at St. Peter's Church in 'The Verger'?
- viii) How much time did the new vicar propose to give the Verger to learn reading and writing?
- ix) What did the Verger do with his old gown in 'The Verger'?

b) Attempt any two of the following: [14]

- i) How was the native American's attitude towards nature different from the white people in 'A simple philosophy'?
- ii) Did Phatik miss his village? Explain with examples from the story 'The Homecoming'.
- iii) Describe the journey of Albert Edward Foreman from a Verger to a successful businessman.

P.T.O.

Q2) a) Answer the following questions in one/two sentences each: (any six) **[6]**

- i) Name the poet of the poem 'Palanquin Bearers'.
- ii) What are the palanquin bearers doing while they are carrying the bride?
- iii) Where are bearers taking the bride?
- iv) Where does the grasshopper take rest when it is tired in 'On the Grasshopper and Cricket'?
- v) What happens to the birds during summer season in 'On the Grasshopper and Cricket'?
- vi) What is the theme of the poem 'On the Grasshopper and Cricket'?
- vii) Who is the poet of 'Pied Beauty'?
- viii) What are the dappled things in 'Pied Beauty'?
- xi) Why does the poet praise God in 'Pied Beauty'?

b) Attempt any two of the following: **[14]**

- i) Comment on the title of the poem 'Palanquin bearers'.
- ii) Explain how the grasshopper and the cricket keep the poetry of earth going round the year.
- iii) What is the central theme of "Pied Beauty"?

Q3) a) Change the following into passive voice: (any four) **[4]**

- i) They gave her a nice present.
- ii) The dog has broken the window pane.
- iii) Bipin will direct the show.
- iv) Rita is preparing dinner.
- v) Has she completed her work?
- vi) The doctors look after the patients.

b) Change the following into indirect speech:(any three) **[3]**

- i) He said to Sita, " I have passed the test."
- ii) Rakesh said, " I am an early riser."
- iii) He said to her "Do you like apples?"
- iv) She said "I am going to the park."
- v) "I have been waiting for the bus since morning," she said.

- c) Change the following into negative sentences: (any three) [3]
- i) I am going to the market.
 - ii) She must come with us.
 - iii) He works hard.
 - iv) All of them were present.
 - v) Put the books on the table.

Q4) a) Give one-word substitute for the following: (any four) [4]

- i) A game in which no one wins
- ii) A machine that functions by it self
- iii) A place for housing cars
- iv) A women whose husband is dead.
- v) A person who writes poetry.
- vi) A play with a tragic end.

b) Match the following pair of idioms and their meanings: (any 3) [3]

i) To bank on	a) To joke with someone
ii) Take it easy	b) miss the opportunity
iii) To pull some ones leg	c) to depend on someone
iv) On top of the world	d) Relax
v) Miss the bus	e) Extremely happy

c) Give examples of the words with the following prefix/suffix: (any three)[3]

- i) ____ful
- ii) Re____
- iii) ____ship
- iv) Un____
- v) ____est

Q5) Answer the following questions in brief: (any two) [10]

- a) What according to you are the three important skills of teamwork?
- b) Explain the term soft skills and how they are acquired.
- c) Write a note the qualities of a good leader.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD983

[Total No. of Pages : 1

[6451]-552

S.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

MIL - 2 : मराठी भाषिक संज्ञापन कौशल्ये
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23011)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) 'भाषेमुळे व्यक्तिमत्त्व अधिक संपन्न होते' स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

'प्रसारमाध्यमांमुळे लोकशाहीतील जीवनव्यवहारात समृद्धता येते' स्पष्ट करा.

प्र.2) वृत्तपत्रातील बातमी लेखनाचे विविध घटक लिहा.

[10]

किंवा

'ऑनलाईन शिक्षण' या विषयावरील भाषणाची नभोवाणीसाठी संहिता लेखन करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणतीही एक टीप लिहा.

[5]

- अ) प्रसारमाध्यमांचे फायदे
ब) वृत्तपत्रीय बातमी लेखनातील मुद्रित शोधनाचे महत्त्व

[6451]-553

S.Y.B.A.

HINDI (हिंदी)

MIL - 2 : हिंदी भाषा शिक्षण

आधुनिक भारतीय भाषा

पाठ्यपुस्तक : हिंदी भाषा शिक्षण

संपादक : प्रो. डॉ. सदानंद भोसले

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23012)

समय : 2 घंटे/

/पूर्णांक : 25

- सूचनाएँ :** 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[10]

- अ) वर्ण की परिभाषा देते हुए हिंदी के स्वर और व्यंजनों पर प्रकाश डालिए।
- ब) देवनागरी लिपी का महत्त्व स्पष्ट कीजिए।
- क) व्यंजन की परिभाषा देते हुए स्पर्श व्यंजनों की जानकारी दीजिए।
- ड) संधि की परिभाषा देकर व्यंजन संधि को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।

प्र.2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[10]

- अ) 'पानी के पेड़' लघुकथा के माध्यम से ज्योति जैन कौन-सा संदेश देती है?
- ब) 'अपशगुन' लघुकथा अंधविश्वासी प्रवृत्ति पर प्रहार करती है, स्पष्ट कीजिए।
- क) 'मैं ही कृष्ण हूँ' लघुकथा के माध्यम से स्त्री शक्ति का परिचय दीजिए।
- ड) 'सत्य की अग्निपरीक्षा' लघुकथा का सारांश लिखिए।

प्र.3) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए।

[5]

- अ) स्वराघात की परिभाषा देकर स्वराघात संबंधी नियमों का विवेचन कीजिए।
- ब) 'पशुभाषा' लघुकथा के माध्यम से प्यार की मौन भाषा पर प्रकाश डालिए।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD985

[Total No. of Pages : 3

[6451]-554

S.Y.B.A.

URDU

MIL-2 : Urdu-Recognition of Alphabets, Words and Numeric
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester -III) (23013)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

ہدایات : تمام سوالات لازمی ہیں۔
بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[5]

سوال نمبر ۱۔ ایک جملے میں جواب دیجئے (کوئی پانچ)

- (1) ”ج“ خاندان میں کتنے حرف ہیں؟
- (2) وہ کون سا نشان ہے جو ہمیشہ الف کے اوپر آتا ہے؟
- (3) اردو میں دو چشمی ”ھ“ کس زبان کی دین ہے؟
- (4) رموز اوقاف کس زبان کا لفظ ہے؟
- (5) ”ختمہ“ کسے کہتے ہیں؟
- (6) ن ساکن کے بعد ’آئے‘ تو نون کس حرف کا تلفظ دیتا ہے؟
- (7) عدد ”67“ کو لفظوں میں لکھئے۔

[5]

سوال نمبر ۲۔ مناسب متبادل چن کی خانہ پری کیجئے۔

- (1) رمز کے لغوی معنی ----- ہے۔
(علامت، فقرہ، واوین)
- (2) Colon کو اردو میں ----- کہتے ہیں۔
(سکتہ، وقفہ، رابطہ)

P.T.O.

(3) ”ز“ خاندان میں ----- حرف ہوتے ہیں۔

(3، 4، 5)

(4) ----- کسی حالت میں اپنی شکل تبدیل نہیں کرتے۔

(ط-ظ، ب-پ، ف-ق)

(5) ذیل میں سے ----- حرف قمری ہے۔

(عبدالرحمن، عظیم الشان، فی البدیہہ)

[5] سوال نمبر ۳۔ (الف) صحیح یا غلط پہنچائے۔

(1) حرف ث-س-ص ایک جیسی آواز والے حروف ہیں۔

(2) حرف کے مجموعے کو جملہ کہتے ہیں۔

(3) کسی بھی لفظ کا آخری حرف ہمیشہ اپنی پوری شکل میں ظاہر ہوتا ہے۔

(4) حرف شمسی میں ”ال“ پڑھا جاتا ہے۔

(5) منادی کے لئے جو علامت استعمال کی جاتی ہے اسے ندائیہ کہتے ہیں۔

[5] (ب) جوڑیاں لگائیے۔

نمبر	الف	ب
(1)	الف ساقط	(a) ناک سے ادا ہونے والا حرف
(2)	جزم	(b) جوڑ کر لکھا نہیں جاتا لیکن جوڑ کر پڑھا جاتا ہے
(3)	دوزبر	(c) لکھا جاتا ہے پڑھا نہیں جاتا
(4)	واو عطفی	(d) خاموش
(5)	نون غنہ	(e) تنوین

سوال نمبر ۴۔ مندرجہ ذیل پیرا گراف پڑھ کر سوالات کے جوابات دیجئے۔ [5]

حسرت موہانی اردو زبان کے ایک مشہور شاعر تھے۔ ان کا اصلی نام فضل الحسن تھا۔ ان کی پیدائش 1875 میں موہان (اتر پردیش) میں ہوئی۔ وہ تحریک آزادی کے ایک بہت بڑے لیڈر تھے۔ جس کے لئے انہیں کئی بار جیل بھی جانا پڑا۔ لیکن پھر بھی وہ انگریزوں کے خلاف لڑتے رہے، اور دوسری طرف شاعری کو بھی جاری رکھا۔ وہ آزاد بھارت کی پہلی پارلیمنٹ کے رکن بھی تھے۔ لیکن بہت سادہ زندگی گزارتے تھے۔ وہ بہت بے باک تھے اور اپنی بات کہنے سے کبھی گھبراتے نہ تھے۔

چپکے چپکے رات دن آنسو بہانا یاد ہے

ہم کو اب تک عاشقی کا وہ زمانہ یاد ہے

یہ شعر حسرت کی مشہور غزل کا پہلا شعر ہے جسے مشہور غزل گو غلام علی نے موسیقی کی دھن پر گایا ہے۔ آج بھی جب کبھی حسرت کی اس غزل کو غلام علی کی آواز میں سنا جاتا ہے سننے والے بے خود ہو جاتے ہیں۔ حسرت موہانی کا انتقال 1951ء میں ہوا۔

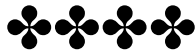
سوالات: (1) حسرت موہانی کا اصل نام کیا تھا؟

(2) حسرت کہاں پیدا ہوئے؟

(3) حسرت کی مشہور غزل کو کس نے گایا ہے؟

(4) حسرت کا انتقال کب ہوا؟

(5) اس پیرا گراف کے لئے مناسب عنوان تجویز کیجئے۔

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD986

[Total No. of Pages : 1

[6451]-555

S.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE-1A-SI : आधुनिक मराठी साहित्य : प्रकाशवाटा

पाठ्यपुस्तक – प्रकाशवाटा – डॉ. प्रकाश आमटे

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23021)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) आत्मचरित्र ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) इतर साहित्य प्रकारापेक्षा आत्मचरित्र या साहित्यप्रकाराचे वेगळेपण स्पष्ट करा.
- क) 'प्रकाशवाटा' या आत्मचरित्रातील स्त्री व्यक्तीरेखांचा सोदाहरण परिचय करून द्या.
- ड) लोकबिरादरी प्रकल्पाची थोडक्यात माहिती द्या.
- इ) चरित्र म्हणजे काय? ते थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) चरित्र-आत्मचरित्र-आत्मकथन या वाङ्मयप्रकारामधील साम्यभेद स्पष्ट करा.
- ब) स्त्रीयांच्या आत्मचरित्रांचा थोडक्यात आढावा घ्या.
- क) दलित आत्मकथनांचा थोडक्यात परिचय करून द्या.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) 'प्रकाशवाटा' या आत्मचरित्रातील शाळेची सुरुवात या लेखाचा आशय लिहा.
- ब) हेमलकशातील शेतीवरील प्रयोगांची माहिती द्या.
- क) हेमलकशाच्या परिसरात डॉ. प्रकाश आमटे यांनी विस्तारीत केलेल्या वैद्यकीय सेवेची माहिती लिहा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) [15]

- अ) डॉ. प्रकाश आमटे यांनी प्रकाशवाटा या आत्मचरित्रात लिहिलेल्या जिवावर बेतलेले प्रसंगांची माहिती द्या.
- ब) डॉ. प्रकाश आमटे यांनी हेमलकसा मध्ये राबविलेल्या अनोख्या प्रयोगांची माहिती लिहा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD987

[Total No. of Pages : 2

[6451]-556

S.Y.B.A.

URDU

DSE 1A : History of Urdu Literature (Prose)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23071)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

ہدایات : تمام سوالات لازمی ہیں۔
بائیں جانب دیئے گئے نمبرات سوالات کے مکمل مارکس ہیں۔

[15] سوال نمبر ۱۔ آزادی کے بعد ناول نگاری کے فن پر اپنے خیالات کا اظہار کیجئے۔

یا
تنقید کے معنی و مفہوم کو واضح کرتے ہوئے ادب میں تنقید کی اہمیت کو واضح کیجئے۔

[15] سوال نمبر ۲۔ شبلی نعمانی بحیثیت تنقید نگار سیر حاصل گفتگو کیجئے۔

یا
شبلی کی حیات، شخصیت اور کارناموں پر روشنی ڈالئے۔

[15] سوال نمبر ۳۔ مرزا فرحت اللہ بیگ کے ادبی کارناموں پر نقد و تبصرہ کیجئے۔

یا
مرزا فرحت اللہ بیگ کی خاکہ نگاری پر اظہار خیال کیجئے۔

[15] سوال نمبر ۴۔ بحیثیت تنقید نگار احتشام حسین کا ادبی مقام متعین کیجئے۔

یا
پروفیسر احتشام کے حالات زندگی اور ادبی کارناموں پر روشنی ڈالئے۔

P.T.O.

[10]

سوال نمبر ۵۔ درج ذیل میں سے کسی دو پر مختصر نوٹ لکھئے۔

- (a) تنقید کے مقاصد
- (b) فنِ سوانح نگاری
- (c) مرزا فرحت اللہ کی حیات
- (d) افسانہ نگاری کے اجزائے ترکیبی

[6451]-557

S.Y.B.A.

HINDI (हिंदी)

DSE-1A (S-1) : काव्यशास्त्र (सामान्य)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23091)

समय : 2½ घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[21]

- अ) काव्य की विभिन्न परिभाषाओं को लिखकर काव्य स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
- ब) 'प्रतिभा' को 'शक्ति स्वरूप' क्यों कहा जाता है?
- क) आचार्य मम्मट द्वारा प्रस्तुत काव्य प्रयोजन कौन-से है?
- ड) 'अभ्यास' और 'समाधि' काव्य हेतुओं का महत्त्व विषद कीजिए।
- इ) भारतीय आचार्यों द्वारा प्रस्तुत काव्य-प्रयोजन संक्षिप्त रूप में लिखिए।

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[21]

- अ) शब्दशक्ति किसे कहते हैं? सोदाहरण लिखिए।
- ब) काव्य के तत्त्वों में कल्पना और शैली तत्त्व का महत्त्व लिखिए।
- क) अभिधा और लक्षणा शब्दशक्ति का स्वरूप लिखिए।
- ड) शब्दशक्ति के भेदों की वर्गीकरण तालिका लिखिए।
- इ) काव्य तत्त्व किसे कहते हैं? विवेचन कीजिए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[21]

- अ) रस के अवयव अथवा अंग कौन-से हैं? यह बताकर विश्लेषण कीजिए।
- ब) श्रृंगार रस का स्वरूप एवं भेद कौन-से है? स्पष्ट कीजिए।
- क) संचारी भाव किसे कहते हैं?
- ड) हास्य रस का उदाहरण लिखकर उसका रस के अंगों के आधार पर विश्लेषण कीजिए।
- इ) रस का स्वरूप एवं परिभाषा लिखिए।

P.T.O.

PD989

[6451]-558

S.Y.B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

DSE-1A : काव्यशास्त्रम् आणि कौटिलीय अर्थशास्त्रम्
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23111)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate full marks.

Q1) अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा. [5]

Explain with reference to context of any one of the following.

i) काव्य....कान्तेव सरसतापादनेन अभिमुख्यकृत्य रामादिवद् वर्तितव्यं न रावणादिवत् इत्युपदेशं च यथायोगं कवेः सहृदयस्य च करोति।

ii) दण्डमूलाः तिस्रः विद्याः।

ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका अलंकाराचे सोदाहरण व्याख्या व स्पष्टीकरण द्या. [5]

Define any one figure of speech with example.

i) अनुप्रास

ii) उत्प्रेक्षा

क) खालीलपैकी कोणत्याही एका वृत्ताचे सोदाहरण स्पष्टीकरण द्या. [5]

Defines any one metre with example.

i) आर्या

ii) वसन्ततिलका

Q2) अ) संस्कृत भाषायां उत्तराणि लिखत। (प्रश्न पञ्चकम्) [10]

i) मम्मटेन कां देवतां अभिवन्द्य स्वग्रन्थस्य मङ्गलं साधितम्?

ii) उत्तमकाव्यस्य लक्षणं लिखत।

iii) काव्यप्रयोजनेषु सकलप्रयोजनमौलिभूतं किं प्रयोजनम् वर्तते?

iv) काव्यलक्षणे कापि इति शब्देन किं लक्ष्यते?

v) प्रभुसंमितोपदेशेषु शब्दार्थयोः कस्य प्राधान्यं वर्तते?

vi) कवेः भारत्याः कानिचिदपि विशेषणत्रयणि लिखत।

P.T.O.

- ब) जोड्या जुळवा : [5]
Match the following :
अ	ब
i) मध्यमकाव्य	a) निःशेषच्युतनचन्दनं स्तनतटं..
ii) शब्दचित्रकाव्य	b) आश्रयास जाणे
iii) संश्रय	c) चढाई करणे
iv) ध्वनिकाव्य	d) ग्रामतरूणं तरूण्या।
v) यान	e) स्वच्छन्दोच्छलदच्छकच्छकुहर ...

Q3) अ) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या. [12]

Answer any one of the following in detail.

- ब्रह्मसृष्टीपेक्षा कविसृष्टी श्रेष्ठ का आहे, ते विशद करा.
Why the creation of a poet is better than that of a lord Brahma, explain.
- मम्मटाचे काव्यलक्षण स्पष्ट करा.
Explain the definition of Kāvya according to Mammaṭa .

ब) कोणत्याही एका विषयावर टीप लिहा. [8]

Write a short note on any one of the following.

- मध्यम काव्य.
Mediocre Poetry.
- तीन प्रकारचे उपदेश.
Three types of Advice (Upadesa).

Q4) अ) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या. [12]

Answer any one of the following in detail.

- कौटिल्याच्या मतानुसार राज्याची 'प्रकृति सम्पद्' स्पष्ट करा.
Explain the *Prakṛti Sampad* of the state as expounded by Kauṭilya .
- सहा प्रकारचे परराष्ट्रसंबंध सांगा आणि कौटिल्याच्या मतानुसार कधी त्यांचा अंगिकार करावा, ते स्पष्ट करा.
Explain the six types of foreign relations and according to Kauṭilya when should they be resorted to?

ब) कोणत्याही एका विषयावर टीप लिहा. [8]

Write a short note on any one of the following.

- विनयाचे महत्त्व.
The importance of Discipline (Vinaya)
- कौटिल्याच्या मतानुसार दण्डनीतीचे महत्त्व.
The importance of *Dandanīti* as explained by Kauṭilya.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD990

[6451]-559

S.Y.B.A.

ECONOMICS

DSE-1A : Micro Economics - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23151)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer the following questions in 20 words each (any eight) **[16]**

- a) Who was the first to divide economics into two parts namely micro economics and macro economics?
- b) What is Utility?
- c) What is Demand?
- d) Write the formula for measuring price elasticity of demand.
- e) What is supply?
- f) What is Endogenous variables?
- g) What is marginal production?
- h) Who first proposed the law of demand?
- i) What is a price line?
- j) What is zero Elastic Supply?

Q2) Answer the following questions in 50 words each (any four) **[16]**

- a) Explain the scope of micro economics.
- b) Explain the limitations of the law of diminishing marginal utility.
- c) State the assumptions of cardinal utility analysis.
- d) Explain the basic economic problems.
- e) State the characteristics of production function.
- f) State the assumptions of law of supply.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 150 words each (any three)

[18]

- a) Explain the importance of micro economics.
- b) Explain the types of utility.
- c) Explain the characteristics of indifference curve.
- d) Explain the determinant of supply.

Q4) Answer the following questions in 300 words each (any two)

[20]

- a) What is income elasticity of demand? Explain the types of income elasticity of demand.
- b) What is Micro Economics? Explain the limitations of Micro Economics.
- c) Explain the law of variable proportions.

Total No. of Questions : 4]

PD990

[6451]-559

S.Y.B.A.

ECONOMICS

DSE-1A : Micro Economics - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23151)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) अर्थशास्त्राचे सूक्ष्म अर्थशास्त्र व स्थूल अर्थशास्त्र असे दोन भागांत विभाजन सर्वप्रथम कोणी केले?
- ब) उपयोगिता म्हणजे काय?
- क) मागणी म्हणजे काय?
- ड) मागणीच्या किंमत लवचिकता मापनाचे सूत्र लिहा.
- इ) पुरवठा म्हणजे काय?
- फ) अंतर्गत चल म्हणजे काय?
- य) सीमांत उत्पादन म्हणजे काय?
- र) मागणीचा नियम सर्वप्रथम कोणी मांडला?
- ल) किंमत रेषा म्हणजे काय?
- व) शून्य लवचीक पुरवठा म्हणजे काय?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) सूक्ष्म अर्थशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) घटत्या सीमांत उपयोगिता नियमाच्या मर्यादा स्पष्ट करा.
- क) अंकवाचक उपयोगिता विश्लेषणाची गृहीते सांगा.
- ड) मूलभूत आर्थिक समस्या स्पष्ट करा.
- इ) उत्पादन फलनाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- फ) पुरवठ्याच्या नियमाची गृहीते सांगा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) सूक्ष्म अर्थशास्त्राचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) उपयोगितेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) समवृत्ती वक्राची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ड) पुरवठ्याचे निर्धारण घटक स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) मागणीची उत्पन्न लवचिकता म्हणजे काय? मागणीच्या उत्पन्न लवचिकतेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) सूक्ष्म अर्थशास्त्र म्हणजे काय? सूक्ष्म अर्थशास्त्राच्या मर्यादा स्पष्ट करा.
- क) बदलत्या प्रमाणाचा नियम स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD991

[Total No. of Pages : 4

[6451]-560

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE-1A : Western Political Thought

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23161)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any eight questions (20 words).

[16]

- a) State two basic principles of Plato's ideal state.
- b) Write the main stages of Plato's concept of Education.
- c) Which is the famous book of Aristotle?
- d) What are the two types of wealth according to Aristotle?
- e) Which is the famous book of Machiavelli?
- f) What are the types of ethics mentioned by Machiavelli?
- g) Who is the author of book 'Two treatises on civil government'?
- h) Which thinker is cited as proponent of Utilitarianism?
- i) Name two important books of Plato.
- j) How has Aristotle defined democracy as a form of government?

Q2) Attempt any four questions (50 words).

[16]

- a) Write information about Plato's theory of Justice.
- b) Write the specific causes of revolution mentioned by Aristotle.
- c) Write Machiavelli's thoughts on ethics.
- d) Write Machiavelli's thoughts on diplomacy.
- e) According to John Locke how many social controls were formed and with whom?
- f) State of nature explained by John Locke.

P.T.O.

Q3) Attempt any three questions (100 words)

[18]

- a) State the criticism of Plato's communism.
- b) Write the pure form of government as mentioned by Aristotle.
- c) Explain Machiavelli's views on religion and ethics.
- d) Explain John Locke's ideas on civil society.

Q4) Attempt any two questions. (500 words)

[20]

- a) Elaborate the concept of ideal state as explained by Plato.
- b) Explain Aristotle's views on slavery.
- c) Explain John Locke's theory of Social Contract.

Total No. of Questions : 4]

PD991

[6451]-560

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE-1A : Western Political Thought

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23161)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) कोणतेही आठ प्रश्न सोडवा. (20 शब्दात)

[16]

- अ) प्लेटोच्या आदर्श राज्याची दोन मुलभूत तत्वे सांगा.
- ब) प्लेटोच्या शिक्षणविचारातील प्रमुख अवस्था लिहा.
- क) अॅरिस्टॉटलचा सुप्रसिद्ध ग्रंथ कोणता?
- ड) अॅरिस्टॉटलच्या मते संपत्तीचे दोन प्रकार कोणते?
- इ) मॅकियाव्हेलीचा सुप्रसिद्ध ग्रंथ कोणता?
- फ) मॅकियाव्हेलीने सांगितलेले नितीमतेचे प्रकार कोणते?
- य) 'टु ट्रिटीज ऑन सिव्हिल गर्व्हनमेंट' या ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत?
- र) उपयोगितावादाचा पुरस्कर्ता म्हणून कोणत्या विचारवंताचा उल्लेख केला जातो?
- ल) प्लेटोच्या महत्त्वाच्या दोन ग्रंथांची नावे लिहा.
- व) अॅरिस्टॉटलने लोकशाही हा शासन प्रकार कसा ठरविला आहे?

प्र.2) कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. (50 शब्दात)

[16]

- अ) प्लेटोच्या न्यायसिद्धांताची माहिती लिहा.
- ब) अॅरिस्टॉटलने सांगितलेली क्रांतीची विशिष्ट कारणे लिहा.
- क) मॅकियाव्हेलीचे नैतिकतेविषयीचे विचार लिहा.
- ड) मॅकियाव्हेलीचे राजनयविषयक विचार सांगा.
- इ) जॉन लॉकच्या मते सामाजिक करार किती व कोणादरम्यान झाले?
- फ) जॉन लॉक प्रणित निसर्गावस्था.

प्र.3) कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा. (100 शब्दात)

[18]

- अ) प्लेटोच्या साम्यवादावर होणाऱ्या टिका सांगा.
- ब) अँरिस्टॉटलने सांगितलेले राज्याचे शुद्ध प्रकार लिहा.
- क) मॅकियाव्हेलीचे धर्म व नैतिकतेविषयक विचार सांगा.
- ड) जॉन लॉकचे नागरी समाजविषयक विचार विशद करा.

प्र.4) कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (500 शब्दात)

[20]

- अ) प्लेटोने सांगितलेली आदर्श राज्य संकल्पना विशद करा.
- ब) अँरिस्टॉटलचे गुलामगिरीविषयक विचार स्पष्ट करा.
- क) जॉन लॉकचा सामाजिक करार सिद्धांत स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD992

[6451]-561

S.Y. B.A.

HISTORY

**DSE - 1A : Medieval India-Sultanate Period
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23171)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All Questions are Compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words. (Any one) **[15]**

- a) Give information about various experiments carried out by Sultan Muhammad bin Tughlaq.
- OR
- b) Discuss the archaeological sources necessary for the study of the Sultanate period.

Q2) Answer the following questions in 300 words. (Any one) **[15]**

- a) Examine the achievements of Sultan Altamash.
- OR
- b) Give a brief overview of the four dynasties that emerged from the disintegration of the Bahamani Empire.

Q3) Answer the following questions in 200 words. (Any two) **[20]**

- a) Describe the causes of the decline of Sultanate.
- b) Give a detailed account of the polity of Sultan Balban.
- c) Explain the agricultural reforms of Sultan Firoz Tughlaq.
- d) Examine the achievements of Qutubuddin Aibak.

Q4) Short notes (Any Four) **[20]**

- a) Coins
- b) Alberuni
- c) Quality of Sultan Razia
- d) Malik Kafur
- e) Nizamshahi of Ahmednagar
- f) Krishnadevaraya

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD992

[6451]-561

S.Y. B.A.

HISTORY

DSE - 1A : Medieval India-Sultanate Period
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23171)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) [15]

- अ) सुलतान महमंद बिन तुघलकाने राबविलेल्या विविध प्रयोगांची माहिती द्या.
किंवा
ब) सुलतानशाही कालखंडाच्या अभ्यासासाठी आवश्यक पुरातत्त्वीय साधनांची चर्चा करा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) [15]

- अ) सुलतान अलतमशच्या कामगिरीचे परीक्षण करा.
किंवा
ब) बहामनी साम्राज्याच्या विघटनातून निर्माण झालेल्या चार शाहींचा थोडक्यात आढावा घ्या.

प्र.3) खालील प्रश्नांचे 200 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) सुलतानशाहीच्या ऱ्हासाची कारणे विशद करा.
ब) सुलतान बल्बनच्या राज्यव्यवस्थेची सविस्तर माहिती द्या.
क) सुलतान फिरोज तुघलकाच्या कृषीविषयक सुधारणा स्पष्ट करा.
ड) कुतुबुद्दीन ऐबकच्या कामगिरीचे परीक्षण करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) नाणी
ब) अल्बेरूणी
क) सुलतान रजियाची योग्यता
ड) मलिक काफूर
इ) अहमदनगरची निजामशाही
फ) कृष्णदेवराय

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD993

[6451]-562

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**DSE-1A-GG-220 A : Geography of Maharashtra - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23201)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagram and sketches wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Answer the following questions in about 50 words each. (any eight) **[16]**

- a) How many administrative divisions are there in the state of Maharashtra?
- b) How many districts are there in Maharashtra state?
- c) When was the state of Maharashtra established?
- d) In which Period, rocks of Gondwana series were formed?
- e) Name the hills in Wardha-Wainganga Valley.
- f) From what type of rock is red clay formed?
- g) Name any two drought prone regions of Maharashtra.
- h) Write any two effects of drought.
- i) What is energy resources?
- j) Write the defination of forest conservation.

Q2) Answer the following questions in about 50 words each. (any three) **[18]**

- a) Historical background of Maharashtra.
- b) Koyna river
- c) Rainy days
- d) Watershed management

P.T.O.

Q3) Write the answer of the questions about 100 word each (any two) **[16]**

- a) Discuss Maharashtra and neighbouring states.
- b) Black soil of Maharashtra.
- c) Briefly explain the causes of flood.
- d) Briefly explain water conservation through water management.

Q4) Write the answer of the question about 300 words each. (any one) **[20]**

- a) Explain in detail distribution of Rainfall in Maharashtra.
- b) Explain the distribution of soil types in Maharashtra.

Total No. of Questions : 4]

PD993

[6451]-562

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

DSE-1A-GG-220 A : Geography of Maharashtra - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23201)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सील वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) महाराष्ट्र राज्यात एकूण किती प्रशासकीय विभाग आहेत?
- ब) महाराष्ट्र राज्यात एकूण जिल्हे किती आहेत?
- क) महाराष्ट्र राज्याची स्थापना केंव्हा झाली?
- ड) गोंडवाना श्रेणीचे खडक कोणत्या कालखंडात निर्माण झाले?
- इ) वर्धा-वैनगंगा खोऱ्यातील टेकड्यांची नावे सांगा.
- फ) तांबड्या मृदेची निर्मिती कोणत्या प्रकारच्या खडकापासून होते?
- य) महाराष्ट्रातील कोणत्याही दोन दुष्काळग्रस्त प्रदेशांची नावे लिहा.
- र) दुष्काळाचे कोणतेही दोन परिणाम लिहा.
- ल) उर्जा संपदा म्हणजे काय?
- व) वनसंवर्धनाची व्याख्या लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) महाराष्ट्राची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी
- ब) कोयना नदी
- क) पर्जन्य दिवस
- ड) पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापन

प्र.3) खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[16]

- अ) महाराष्ट्र व शेजारील राज्य यावर विवेचन करा.
- ब) महाराष्ट्रातील काळी मृदा.
- क) पुराची कारणे थोडक्यात सांगा.
- ड) 'डालव्यवस्थापनातून जलसंवर्धन' थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) महाराष्ट्रातील पर्जन्याचे वितरण सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) महाराष्ट्रातील मृदा प्रकारांचे वितरण स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD994

[Total No. of Pages : 3

[6451]-563

S.Y.B.A.

संगीत

DSE-1A S-1 : रागसंगीत गायन

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (22318) (23211)

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) पुढीलपैकी कोणत्याही एका रागातील विलंबित ख्यालाची बंदिश स्वरलिपीबद्ध करा. [10]

- i) कल्याण
- ii) शुद्धसारंग
- iii) हमीर
- iv) हिंडोल

ब) पुढीलपैकी कोणत्याही एका रागातील रागविस्तार अथवा मोकळे आलाप लिहा. [5]

- i) छायाणट
- ii) कल्याण
- iii) हिंडोल

प्र.2) अ) यावर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहा. [10]

ब) पुढीलपैकी कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण माहिती लिहून त्या तालाचा ठेका एकपटीत लिहा. [5]

- i) विलंबित एकताल
- ii) आडाचौताल
- iii) धमार

प्र.3) अ) व्याख्या लिहा. (कोणत्याही चार) [8]

- i) उत्तर राग
- ii) तीव्र स्वर
- iii) चल स्वर
- iv) मिश्र राग
- v) संधिप्रकाश राग
- vi) उत्तरांगवादी राग

P.T.O.

ब) थोडक्यात माहिती लिहा. (कोणत्याही दोन)

[12]

- i) देशी संगीत, मार्गी संगीत
- ii) श्रुतीस्वर विभाजन
- iii) वाग्गेयकार, कलावंत

प्र.4) पुढीलपैकी कोणत्याही एका संगीततज्ञाचे जीवनचरित्र व सांगीतिक योगदान विस्तृत लिहा.

[10]

- i) उ. अमीरखाँ
- ii) पं. रविशंकर
- iii) पं. गजाननराव जोशी

प्र.5) पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सविस्तर लिहा.

[10]

- i) संगीत – गुरुमुखी विद्या
- ii) शब्दोच्चाराने महत्त्व
- iii) लोकसंगीत

Total No. of Questions : 4]

PD994

[6451]-563

S.Y.B.A.

संगीत

DSE-1A S-1 : तबला

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (22318) (23211)

(या संचातील राग संगीत गायन व तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1) अ) तबल्यातील दोन प्रमुख बंद व खुला बाज या विषयी लिहा. [10]
ब) धृपद व धमार या गायन प्रकार या विषयी लिहा. [5]
- प्र.2) अ) तबला वाद्याच्या निर्मिती संधर्भातील विविध विचार लिहा. [10]
ब) ताल एकताल मध्ये एक तिहाई लिपिबद्ध करा. [5]
- प्र.3) अ) व्याख्या लिहा. (कोणत्याही चार) [8]
नाद, सम, आवर्तन, मात्रा कायदा, किसम, दुगून, मुखडा
ब) उस्ताद झाकीर हुसेन यांचे जीवन चरित्र लिहा. [12]
- प्र.4) अ) ताल रूपक व झपताल पं. पलुस्कर लिपी मध्ये लिपिबद्ध करा. [10]
ब) ताल रूपक मध्ये एक तिहाई व एक तुकडा लिपिबद्ध करा. [10]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD995

[6451]-564

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

**DSE-1A : Psychology of Abnormal Behaviour - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23221)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words. (any four) **[20]**

- a) What is Abnormality?
- b) Write the symptoms of generalized anxiety disorder.
- c) State the diagnostic criteria of social anxiety disorder.
- d) What is somatic symptom disorder.
- e) State the nature of Bipolar-I disorder
- f) Write the causes of suicide.

Q2) Answer the following questions in 200 words. (Any two) **[20]**

- a) Write the biological, Psychological & social criteria of abnormal behaviour.
- b) Explain the symptoms of obsessive-compulsive disorder.
- c) Write the diagnostic criteria & causes of illness anxiety disorder.
- d) What is depressive disorder? Write the symptoms of major depressive disorder.

Q3) Answer the following questions in 400 words. (Any one) **[20]**

- a) Write the brief history of DSM & explain the main features of DSM-5.
- b) What is dissociative identity disorder? Explain the diagnostic criteria & causes of dissociative identity disorder.

Q4) Write the short notes (Any two) : **[10]**

- a) Panic disorder
- b) Post traumatic stress disorder
- c) Bipolar - II disorder
- d) Cyclothymic disorder.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD995

[6451]-564

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

DSE-1A : Psychology of Abnormal Behaviour - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23221)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) अपसामान्यता अर्थ स्पष्ट करा.
- ब) सामान्य चिंता विकृतीचे लक्षणे लिहा.
- क) सामाजिक चिंता विकृतीचे निदानात्मक निकष विशद करा.
- ड) दैहिक लक्षण विकृती म्हणजे काय?
- इ) द्विध्रुवीय-I विकृतीचे स्वरूप विशद करा.
- फ) आत्महत्तेचे कारणे लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) विकृत वर्तनाचे जैविक, मानसिक आणि सामाजिक निकष लिहा.
- ब) अनिवार्य विचारकृती विकृतीचे लक्षणे स्पष्ट करा.
- क) आजारविषयक चिंता विकृतीचे निदानात्मक निकष आणि कारणे लिहा.
- ड) अवसाद विकृती म्हणजे काय? गंभीर अवसाद विकृतीचे लक्षणे लिहा.

प्र.3) खालील प्रश्नाचे 400 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणताही एक) [20]

- अ) डी.एस.एम. चा संक्षिप्त इतिहास लिहा आणि डी.एस.एम. 5 चे मुख्य वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) वियोजित स्व-ओळख विकृती म्हणजे काय? वियोजित स्व-ओळख विकृतीचे निदानात्मक निकष आणि कारणे स्पष्ट करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [10]

- अ) आंतकित विकृती
- ब) आघात-पश्चात तनाव विकृती
- क) द्विध्रुवीय-II विकृती
- ड) चक्रानुवर्ती विकृती

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD996

[Total No. of Pages : 2

[6451]-565

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE-1A S-1 : India's Internal Security - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23271)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All Questions are Compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (Any three) [3×5=15]

- a) Explain in brief the concept of National Security.
- b) What is Internal Security?
- c) Explain the Socio-Cultural Problems of India's internal security.
- d) Explain the meaning and concept of literacy.
- e) Explain the concept of Regionalism.

Q2) Answer the following questions in 300 words each. (Any one) [1×15=15]

- a) Describe in details the Historical Development of India's National Security.
- b) Explain the Causes of Corruption in India?

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (Any two) [2×10=20]

- a) Explain in details the Scope of India's national security.
- b) What are the Economic problems of India's Internal Security?
- c) Explain in details the measures taken to prevent poverty.
- d) State the types of Regionalism in India.

Q4) Write short notes (Any four) [4×5=20]

- a) Importance of National Security
- b) Nature of Internal Security
- c) Concept of Poverty
- d) Importance of Literacy
- e) Concept of Corruption
- f) Foundation of Regionalism

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD996

[6451]-565

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE-1A S-1 : India's Internal Security - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23271)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) [3×5=15]

- अ) राष्ट्रीय सुरक्षेची संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) अंतर्गत सुरक्षा म्हणजे काय?
- क) भारताच्या अंतर्गत सुरक्षेच्या सामाजिक-सांस्कृतिक समस्या स्पष्ट करा.
- ड) साक्षरतेचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.
- इ) प्रादेशिकता वादाची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) [1×15=15]

- अ) भारताच्या राष्ट्रीय सुरक्षेचा ऐतिहासिक विकासाचा आढावा सविस्तर विशद करा.
- ब) भारतातील भ्रष्टाचाराची कारणे स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [2×10=20]

- अ) भारताच्या राष्ट्रीय सुरक्षेची व्याप्ती सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) भारताच्या अंतर्गत सुरक्षेच्या आर्थिक समस्या कोणत्या?
- क) दारिद्र्य रोखण्यासाठी प्रतिबंधात्मक उपाय योजना स्पष्ट करा.
- ड) भारतातील प्रादेशिकतावादाचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [4×5=20]

- अ) राष्ट्रीय सुरक्षेचे महत्व
- ब) अंतर्गत सुरक्षेचे स्वरूप
- क) दारिद्र्याची संकल्पना
- ड) साक्षरतेचे महत्व
- इ) भ्रष्टाचाराची संकल्पना
- फ) प्रादेशिकतेचा पाया

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD997

[Total No. of Pages : 2

[6451]-566

S.Y.B.A.

ENGLISH

DSE - 1A : Appreciating Drama

**Text : A Midsummer Night's Dream by William Shakespeare
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (Special Paper - I) (23331)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any three questions of the following (3 out of 5). [15]

- a) Why do Hermia and Lysander decide to elope?
- b) What is the effect of the juice of the magic flower Upon the young lovers?
- c) Do you agree that without puck the play would not remain comic? Explain your reasons.
- d) What does Titania think of Nick Bottom? Why?
- e) How would you describe the aptness of the title of the play, 'A Midsummer Night's Dream'?

Q2) Answer any three questions of the following (3 out of 5). [15]

- a) Do you think Helena is a true friend of Hermia? Explain your answer with reference to her actions in the play.
- b) Who is egeus? Why does he take his daughter, Hermia to theseus's court?
- c) What is the reason of quarrel between oberon and titania?
- d) How does confusion among the young lovers get cleared in the forest?
- e) What different shades of love do you see as portrayed in the play?

P.T.O.

Q3) Answer any one question of the following (1 out of 2). **[10]**

- a) Attempt the character sketch of Hermia as a determined girl who knows her mind.
- b) Discuss the play, 'A Midsummer Night's Dream', as a comedy.

Q4) Answer any one question of the following (1 out of 2). **[10]**

- a) Write a detailed note on the plot construction of the play, 'A Midsummer Night's Dream'.
- b) Attempt the character sketch of Puck underlining his important role in the play.

Q5) Answer any four questions of the following (4 out of 6). **[20]**

- a) Define comedy. Give examples.
- b) Discuss drama as a performing art form.
- c) Explain round and flat characters in drama. Give examples.
- d) Explain 'Plot' as the main element of Drama.
- e) Explain in brief the three unities in drama.
- f) Explain the term 'setting'. Give examples.
- g) What is Tragicomedy? Give suitable examples.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD998

[Total No. of Pages : 3

[6451]-567

S.Y.B.A.

MATHEMATICS

DSE-1A-MS-1: Problem Course Based on MG-3 and AMG-3
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23341)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicates full marks.

Q1) Attempt any FIVE of the following.

[10]

- a) True or False: Any tree with 3 vertices is a regular graph.
- b) Give an example of Eulerian graph on four vertices.
- c) Draw a wheel graph $W_{1,4}$.
- d) Find incidence matrix of the complete graph K_2 .
- e) Find domain of the function $f(x, y) = \sqrt{x - y}$.
- f) Find f_x and f_y for the function $f(x, y) = x^2 + xy + xy^2$.
- g) Evaluate: $\lim_{(x,y) \rightarrow (\pi, 0)} \cos(x + y)$.

Q2) Attempt any FOUR of the following.

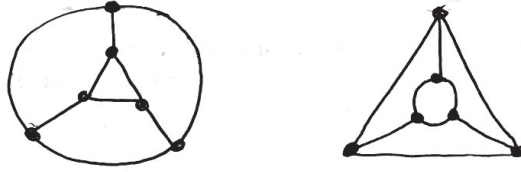
[20]

- a) For any vertices u, v, w in G prove that $d(u, w) \leq d(u, v) + d(v, w)$.
- b) Draw a graph represented by the adjacency matrix given below:

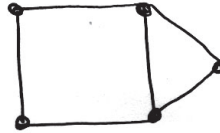
$$A(G) = \begin{bmatrix} 0 & 1 & 1 & 0 \\ 1 & 0 & 1 & 0 \\ 1 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \end{bmatrix}$$

P.T.O.

- c) Determine whether the following two graphs are isomorphic or not?

- d) Draw any five subgraphs of the following graph.

- e) Prove that any two simple connected graphs with n vertices, all of degree two, are isomorphic.
 f) Prove that any tree with at least two vertices is a bipartite graph.

Q3) Attempt any FOUR of the following.

[20]

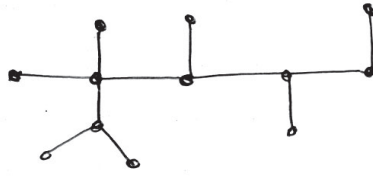
- a) Show that $\lim_{(x,y) \rightarrow (0,0)} \frac{xy^2}{x^2 + y^2} = 0$.
 b) If $z = f(u, v)$, $u = x + y$, $v = x - y$, show that $\frac{\partial z}{\partial x} + \frac{\partial z}{\partial y} = 2 \frac{\partial z}{\partial u}$.
 c) If $f(x, y) = e^{xy} + xy^2$, find $f_x(1, 1)$ and $f_y(1, 1)$.
 d) Using differential find approximate value of 5.04×9.98 .
 e) Show that the function $f(x, y) = xy(x + y - 1)$ is locally minimum at $\left(\frac{1}{3}, \frac{1}{3}\right)$.
 f) Evaluate $\int_0^1 \int_{2x}^2 (x - y) dy dx$.

Q4) Attempt any TWO of the following.

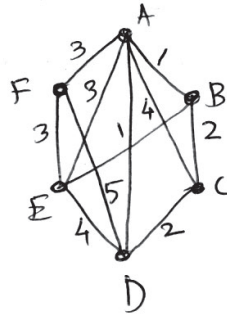
[20]

- a) Use the substitution $u = x - y$, $v = x + y$, to evaluate $I = \iint_D e^{\frac{x-y}{x+y}} dx dy$, where D is the region bounded by the straight lines $x = 0$, $y = 0$, $x + y = 1$.
 b) Divide the number 24 into three equal parts so that the continued product of the first, the square of the second and the cube of the third may be maximum.

- c) Find the center, eccentricity, radius and diameter of the following graph.

- d) Using Kruskal's algorithm find shortest spanning tree for the following graph.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-999

[Total No. of Pages : 4

[6451]-568

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**DSE - 1A : Foundations of Sociological Thoughts
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23371)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes (Any Three) :

[15]

- a) Sociological Thoughts
- b) Social Fact
- c) Ideal Type
- d) Socialism
- e) Metaphysical Stage

Q2) Answer the following questions in 50 words each (Any Three) : [15]

- a) Critically examine Marx's thoughts.
- b) Define Suicide.
- c) Explain the Theological stage given by comte.
- d) Elaborate comte's positivism.
- e) Explain the concept of capitalism.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (Any Two) : [20]

- a) Elaborate the types of Social action.
- b) Discuss the social and economic impact of industrial revolution.
- c) Explain Marx's Theory of Alienation.
- d) Elaborate the social significance of French Revolution.

Q4) Answer the following question in 300 words each (Any One) : [20]

- a) Explain Durkhiem's theory of suicide.
- b) Explain the movement of Enlightenment and its connection with emergence of sociology.

Total No. of Questions : 4]

PD-999

[6451]-568

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE - 1A : Foundations of Sociological Thoughts

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23371)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) टीपा लिहा (कोणत्याही तीन) : [15]

- अ) समाजशास्त्रीय विचार
- ब) सामाजिक तथ्य
- क) आदर्श प्रारूप
- ड) साम्यवाद
- इ) तात्त्विक अवस्था

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) कार्ल मार्क्सच्या विचारांचे टीकात्मक परिक्षण करा.
- ब) आत्महत्येची व्याख्या लिहा.
- क) कॉम्पनी सांगितलेली धार्मिक अवस्था स्पष्ट करा.
- ड) कॉम्टचा प्रत्यक्षवाद स्पष्ट करा.
- इ) भांडवलवाद ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) सामाजिक कृतींचे प्रकार विशद करा.
- ब) औद्योगिक क्रांतीच्या आर्थिक व सामाजिक प्रभावांची चर्चा करा.
- क) मार्क्सचा परात्मतेचा सिद्धान्त स्पष्ट करा.
- ड) फ्रेंच राज्यक्रांतीचे सामाजिक महत्त्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) डरखाईम यांचा आत्महत्येचा सिद्धान्त स्पष्ट करा.
- ब) प्रबोधन चळवळ स्पष्ट करून त्याचा समाजशास्त्राच्या उदयाशी असलेला संबंध स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1000

[Total No. of Pages : 4

[6451]-570

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

**DSE-1A : Indian Philosophy : Heterodox Systems
(2019 Pattern) (Semester - III) (23421) (S-1)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any Three of the following questions in 100 words : [15]

- a) Explain the notion of 'Middle path'.
- b) State the kinds of Naya, according to Jain theory of knowledge.
- c) Briefly explain Lokayat as Anveekshiki according to Kautilya.
- d) What is the classification of Indian philosophy?
- e) Explain the nature of Pratityasamutpada.

Q2) Write short notes on any Three of the following in 100 words. [15]

- a) Right speaking (Samyak Vacca).
- b) Aparigraha of Jaina Philosophy.
- c) Definitions of Indian Philosophy.
- d) Lokayat Darshana's four fundamental elements.
- e) Anekantvada: Jainism

P.T.O.

Q3) Answer any Two of the following questions in 200 words: [20]

- a) What are the Avyakrit prashnas? Explain its importance in the development of Buddhism.
- b) What is the theory of substance in Jaina Philosophy?
- c) Explain Carvaka's 'Dehatmavada'.

Q4) Answer any One of the following questions in 400 words: [20]

- a) Elaborately explain Four Noble Truths from Buddhism.
- b) What are the general features of Indian Philosophy? Explain in detail.

Total No. of Questions : 4]

PD-1000

[6451]-570

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

DSE-1A : Indian Philosophy : Heterodox Systems

(2019 Pattern) (Semester - III) (23421) (S-1)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. [15]
- अ) 'मध्यम मार्ग' ची धारणा स्पष्ट करा.
ब) जैन दर्शनातील ज्ञानाच्या उत्पत्तीनुसार नयाचे प्रकार लिहा.
क) कौटिल्याच्या मतानुसार 'लोकायत ही एक आन्वीक्षिकी' कला, स्पष्ट करा.
ड) भारतीय दर्शनाचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
इ) प्रतीत्यसमुत्पाद चे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीनांवर 100 शब्दांत टीपा लिहा. [15]
- अ) 'सम्यक वाचा'
ब) जैन दर्शनातील अपरिग्रह हे एक महाव्रत.
क) भारतीय तत्त्वज्ञानाच्या व्याख्या.
ड) लोकायत दर्शनातील चार महाभूते.
इ) जैन दर्शनातील 'अनेकांतवाद'.

- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत द्या. [20]
- अ) अव्याकृत प्रश्न कोणते आहेत? त्यांचे बौद्ध दर्शनाच्या विकासातील महत्त्व विशद करा.
- ब) जैन तत्त्वज्ञानातील द्रव्य संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) चार्वाकाचा 'देहात्मवाद' स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत द्या. [20]
- अ) बौद्धांचे चार आर्यसत्य सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय तत्त्वज्ञानाची मूलभूत वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1001

[Total No. of Pages : 4

[6451]-571

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE - 1A : Personnel Administration

(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23441)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Eight questions (20 words) :

[16]

- a) State two benefits of training.
- b) What is the Civil Service?
- c) State the definition of Promotion.
- d) Write the Recruitment Methods.
- e) Write two functions of Personnel administration.
- f) What is Recruitment.
- g) Where is the Administrative Staff College?
- h) In POSDCORB the letter 'S' stands for?
- i) State the two Merits of Civil Service?
- j) State the importance of Promotion.

Q2) Attempt any Four questions (50 words) :

[16]

- a) Meaning of Personnel Administration.
- b) Types of Training.
- c) Classification of civil service system
- d) Needs of Training
- e) Indian Civil Services
- f) Promotion Meaning

P.T.O.

Q3) Attempt any Three questions (100 words) :

[18]

- a) Principles of Promotion
- b) Features of Personnel Administration.
- c) Explain the types of Recruitment.
- d) Explain the Retirement need.

Q4) Attempt any Two questions (200 words) :

[20]

- a) Explain merits & demerits of Principle of Seniority
- b) What is the Civil Services? Explain functions of civil services
- c) Explain importance of functions scope of Personnel Administration.

Total No. of Questions : 4]

PD-1001

[6451]-571

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE - 1A : Personnel Administration

(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23441)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही आठ) [16]
- अ) प्रशिक्षणाचे कोणतेही दोन फायदे लिहा.
ब) सनदी सेवा म्हणजे काय?
क) बढतीची व्याख्या लिहा.
ड) भरतीच्या पद्धती सांगा.
इ) कर्मचारी प्रशासनाचे कोणतेही दोन कार्य सांगा.
फ) भरती म्हणजे काय?
य) 'अॅडमिनिस्ट्रेटिव्ह स्टॉप' कॉलेज कोठे आहे.
र) POSDCORB मधील 'S' म्हणजे काय?
ल) सनदी सेवेचे दोन गुण सांगा.
व) बढतीचे महत्व सांगा.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार) [16]
- अ) कर्मचारी प्रशासनाचा अर्थ
ब) प्रशिक्षणाचे प्रकार
क) सनदी सेवा व्यवस्थेचे वर्गीकरण
ड) प्रशिक्षणाची गरज
इ) भारतीय सनदी सेवा
फ) बढतीचा अर्थ

- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) [18]
- अ) बढतीचे तत्वे स्पष्ट करा.
 - ब) कर्मचारी प्रशासनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - क) भरतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
 - ड) 'सेवानिवृत्तीची गरज' स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) जेष्ठता तत्वाचे गुण दोष स्पष्ट करा.
 - ब) सनदी सेवा म्हणजे काय? ते सांगून सनदी सेवेचे कार्य स्पष्ट करा.
 - क) कर्मचारी प्रशासनाचे महत्त्व, कार्य आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1002

[Total No. of Pages : 1

[6451]-572

S.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE-2A : साहित्यविचार – विशेषस्तर अभ्यासपत्रिका
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23022)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) साहित्यातील 'वास्तव' या विशेषाचे महत्त्व विशद करा.
- ब) साहित्य निर्मिती प्रक्रियेतील 'चमत्कृतीचे' स्वरूप स्पष्ट करा.
- क) साहित्यप्रकार तशी शैली स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) प्रयोजन म्हणजे काय ? ते सांगून मम्मटाने सांगितलेल्या प्रयोजनांची चर्चा करा.
- ब) भारतीय विचारवंतांनी सांगितलेल्या साहित्याच्या व्याख्या सांगून साहित्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- क) साहित्यातून व्यक्त होणाऱ्या अनुभवांचे विशेष स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) 'कल्पनाशक्ती' व 'चमत्कृती' यांचे स्वरूप व कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) साहित्य निर्मिती प्रक्रियेत साहित्यिकाच्या व्यक्तिमत्त्वाचे कोणकोणते गुणविशेष व्यक्त होतात ? सोदाहरण लिहा.
- क) प्रतिभाव्यापार आणि स्वप्नव्यापार संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) साहित्य आणि समाज यांचे परस्पर संबंध स्पष्ट करा.
- ब) साहित्यातून व्यक्त होणारे जीवनमूल्य आणि साहित्यमूल्ये याबाबत चर्चा करा.
- क) लेखक व आशय तशी शैली यांचे वेगळेपण विशद करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1003

[Total No. of Pages :2

[6451]-573

S.Y.B.A.

URDU

DSE-2A : Study of Modern Prose Writing (Inshaiye)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23072)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

ہدایات : تمام سوالات لازمی ہیں۔

بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر ۱۔ اردو انشائیہ نگاری کے آغاز و ارتقاء پر روشنی ڈالئے۔

یا

انشائیہ نگاری کے اہم اصول بیان کیجئے۔

[15]

سوال نمبر ۲۔ غبار خاطر کی فنی خوبیوں پر اظہار خیال کیجئے۔

یا

غبار خاطر مکتوب ہے یا انشائیہ؟ مدلل جواب تحریر کیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۳۔ مولانا آزاد ایک ہمہ گیر شخصیت تھے۔ نقد و تبصرہ کیجئے۔

یا

مولانا آزاد کی ادبی خدمات کا احاطہ کیجئے۔

[15]

سوال نمبر ۴۔ مشتاق احمد یوسفی کے انشائیوں میں طنز و مزاح کے عنصر کو اجاگر کیجئے۔

یا

مشتاق احمد یوسفی کے ادبی خدمات کا جائزہ لیجئے۔

P.T.O.

سوال نمبر ۵۔ الف) مندرجہ ذیل میں مولانا آزاد کے کسی ایک انشائیے کا خلاصہ بیان کیجئے۔ [10]

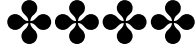
(i) چڑیا چڑے کی کہانی

(ii) چائے

ب) مندرجہ ذیل میں مشتاق احمد یوسفی کے کسی ایک انشائیے کا خلاصہ بیان کیجئے۔ [10]

(i) کافی

(ii) پڑیے گر بیمار

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1004

[Total No. of Pages : 3

[6451]-574

S.Y.B.A.

HINDI (हिन्दी)

DSE-2A(S-2) : मध्ययुगीन काव्य तथा उपन्यास साहित्य
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23092)

समय : 2½ घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[14]

- अ) कबीर के काव्य की प्रासंगिकता पर प्रकाश डालिए।
- ब) कबीर के काव्य का भावपक्ष स्पष्ट कीजिए।
- क) 'कबीर एक भक्त कवि है' स्पष्ट कीजिए।
- ड) 'कबीर एक विद्रोही कवि है' सोदाहरण समझाइए।

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[14]

- अ) मीराबाई का जीवन परिचय दीजिए।
- ब) मीराबाई के काव्य का शिल्पपक्ष समझाइए।
- क) मीराबाई की कृष्णभक्ति स्पष्ट कीजिए।
- ड) मीराबाई की प्रेमभावना का वर्णन कीजिए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[14]

- अ) ममता कालिया के साहित्यिक योगदान पर प्रकाश डालिए।
- ब) 'एक पत्नी के नोट्स' उपन्यास की कविता का चरित्र-चित्रण कीजिए।
- क) 'एक पत्नी के नोट्स' उपन्यास की भाषा-शैली पर प्रकाश डालिए।
- ड) उपन्यास के तत्वों के आधारपर 'एक पत्नी के नोट्स' उपन्यास की समीक्षा कीजिए।

P.T.O.

प्र.4) अ) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए।

[7]

- i) “सुखिया सब संसार है, खायें अरू सोवै।
दुखिया दास कबीर है, जागे अरू रोवै॥”
- ii) पोथी पढ़ि-पढ़ि जग मुवा, पंडित भया न कोइ।
एकै आखिर पीव का, पढ़ै सो पंडित होइ॥”

ब) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए।

[7]

- i) “म्हा मोहण रे रूप लुभाणी
सुन्दर बदण कमल दल लोचण, बाँकाँ चितवण णेण समाणी।
जमणा किणारे कान्हे धेनु चरावाँ, बंशी बजावाँ मीट्ठाँ वाणी।
तण मण धण गिरवर पर वाराँ, चरण कँवल बिलमाणी॥”
- ii) “थारो रूप देख्या अटकी
कुल कुटुम्ब सजण सकल बार बार इटकी।
विसर्याँणा लगण लगाँ मोर मुगट नटकी।
म्हारो मण मगण स्याम लोक कह्याँ भटकी।
मीरा प्रभु सरण गह्याँ जाण्या घट घट की॥”

क) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए।

[7]

- i) “नहीं कर सकती मैं सुपरवाइज। इससे तो अच्छा है काम से छुट्टी लेकर मैं ही लग जाऊँ
रसोई में। लेक्चरर की जगह बावर्ची बन जाऊँ।”
- ii) “हर साल मैं कविता को अपने से एक सीढ़ी नीचे खड़ा देखना उसे पसंद था, जबकी कविता
कदम से कदम मिलाकर चलने में यकीन रखती थी।”

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1005

[Total No. of Pages : 2

[6451]-575

S.Y.B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

DSE-2A : ऋग्वेद व ब्राह्मणग्रंथ

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23112)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate full marks.

Q1) कोणत्याही दोहोंचे सटीप भाषांतर करा.

[10]

Translate any two with explanation.

- अस्य त्वेषा अजरा अस्य भानवः सुसंदृशः सुप्रतीकस्य सुदयतः।
भात्वक्षसो अत्यक्तुर्न सिन्धवोऽग्रे रेजन्ते असंसन्तो अजराः॥
- नाहं वेद भ्रातृत्वं नो स्वसृत्वनिन्द्रो विदुरङ्गिरसश्च घोराः।
गोका मा मे अच्छदयन्यदायमपात इत पणयो वरीयः॥
- युवां नरा पश्यमानासु आप्य प्राचा गव्यन्तः पृथुपर्शवो ययुः।
दासा च वृत्रा हतमार्याणि च सुदासमिन्द्रावरूणावसावतम्॥

Q2) कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

[15]

Answer in detail to any one.

- पुरुषसूक्त (ऋग्वेद - 10.90) स्पष्ट करा.
Explain पुरुषसूक्त (ऋग्वेद - 10.90)
- पर्जन्यसूक्त (ऋग्वेद - 5.83) विशद करा.
Elaborate पर्जन्यसूक्त (ऋग्वेद - 5.83)

P.T.O.

Q3) कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

[10]

Explain any two with reference to context.

- i) देवा यद्यज्ञं तन्वाना अबन्धन्पुरुषं पशुम्॥
- ii) ता हान्वाजगाम रसायाम् अन्तर वलेनापिहिताः।
- iii) अपीपरं वै त्वा वृक्षे नावं प्रतिबध्नीष्व।

Q4) अ) कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

[15]

Answer in detail to any one.

- i) 'ब्राह्मण' शब्दाच्या विविध व्याख्या स्पष्ट करून या शब्दावर विस्तृत चर्चा करा.

Discuss the word 'Brahman' in detail by explaining the various definitions of 'Brahman'.

- ii) 'देवानामधिपतिः' (तै.ब्रा. - 2.2.10.1-7) स्पष्ट करा.

Explain 'Devanamdhipatih' (Tai. Bra. - 2.2.10.1-7)

ब) कोणत्याही दोन टीपा लिहा.

[10]

Write any two short notes.

- i) मनुमत्स्यकथा
- ii) यूपनिर्माणम्
- iii) चार वेदांचे ब्राह्मणग्रंथ.

The ब्राह्मणग्रंथs of the four Vedas

Q5) संस्कृतात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[10]

Write answers in Sanskrit. (Any five)

- i) मीमांसाशास्त्रानुसारं वेदस्य लक्षणं किम्?
- ii) ऋग्वेदे कति सूक्तानि सन्ति?
- iii) त्रयाणां भारतीय-वेदभाष्यकाराणां नामानि लिखत।
- iv) सामवेदस्य कानि ब्राह्मणानि?
- v) अग्निसूक्तस्य (ऋग्वेद-1.143) ऋषिः देवता च?
- vi) कः यजमानः पाषाणयूपं स्थापयति?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1006

[6451]-576

[Total No. of Pages : 4

S.Y.B.A.

ECONOMICS

S-2-DSE-2A : Macro Economics - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23152)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Draw neat diagram wherever necessary.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answers to the following questions in 20 words each (any eight).[16]

- a) What is meant by Macro Economics.
- b) Define Micro Economics.
- c) What is National Income?
- d) What is per Capita Income?
- e) What is National Circular flow of Income?
- f) State the four major factors of production.
- g) State the Say's Law of market.
- h) What is Consumption function.
- i) Define saving.
- j) What is Multiplier?

Q2) Write the answers to the following questions in 50 words each. (any four)[16]

- a) Explain the scope of Macro Economics.
- b) Explain the concept of personal Income.
- c) Explain the concept of Net National Product-NNP.
- d) Explain the Implications of Say's law.
- e) Explain the types of saving.
- f) Explain the concept of multiplier.

P.T.O.

Q3) Write the answers to the following questions in 150 words each. (any three) **[18]**

- a) Explain the difference between Micro Economics and Macro Economics.
- b) Explain the conceptual difficulties in the measurement of National income.
- c) State the principle of Effective Demand.
- d) Explain the limitations of Multiplier.
- e) Explain the psychological law of consumption.

Q4) Write the answers to the following questions in 300 words each. (any two)**[20]**

- a) Explain the limitations of Macro Economics.
- b) Explain the methods of National Income measurement.
- c) Explain the importance and limitations of Acceleration Principles.

Total No. of Questions : 4]

PD1006

[6451]-576

S.Y.B.A.

ECONOMICS

S-2-DSE-2A : Macro Economics - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23152)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) स्थूल अर्थशास्त्र म्हणजे काय?
- ब) सुक्ष्म अर्थशास्त्राची व्याख्या द्या.
- क) राष्ट्रीय उत्पन्न म्हणजे काय?
- ड) दरडोई उत्पन्नाची व्याख्या द्या.
- इ) राष्ट्रीय उत्पन्नाचा चक्राकार प्रवाह म्हणजे काय?
- फ) उत्पादनाचे चार प्रमुख घटक सांगा.
- य) 'से' च्या बाजारपेठविषयक नियमांचे विधान सांगा.
- र) उपभोग फलन म्हणजे काय?
- ल) बचतीची व्याख्या द्या.
- व) गुणक म्हणजे काय?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) स्थूल अर्थशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) वैयक्तिक किंवा व्यक्तिगत उत्पन्नाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) निव्वळ राष्ट्रीय उत्पादनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) 'से' च्या बाजारपेठविषयक नियमांचे सूचितार्थ स्पष्ट करा.
- इ) बचतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- फ) गुणकाची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) सूक्ष्म अर्थशास्त्र आणि स्थूल अर्थशास्त्र यामधील फरक स्पष्ट करा.
- ब) राष्ट्रीय उत्पन्न मापनातील संकल्पनात्मक अडचणी स्पष्ट करा.
- क) प्रभावी किंवा परिणामकारक मागणीचे तत्त्व सांगा.
- ड) गुणकाच्या मर्यादा स्पष्ट करा.
- इ) केन्सचा उपभोगाचा मानसशास्त्रीय नियम स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) स्थूल अर्थशास्त्राच्या मर्यादा स्पष्ट करा.
- ब) राष्ट्रीय उत्पन्न मापनाच्या पद्धती स्पष्ट करा.
- क) प्रवेग तत्त्वाचे महत्त्व आणि मर्यादा स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1007

[6451]-577

[Total No. of Pages : 4

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE-2A : Political Journalism

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23162)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answers in 20 words. (any eight)

[16]

- a) Write the merits and demerits of Journalism.
- b) Write the two characteristics of political news.
- c) Write the definition of Political Journalism.
- d) What is Journalists?
- e) What is Journalism?
- f) Explain 'ethics'.
- g) Explain the elements of Journalism.
- h) What is report writing?
- i) What should be prepared during the interview?
- j) What is code of conduct for Journalism?

Q2) Write the notes answer in 50 words. (any four)

[16]

- a) Explain the ideal political journalism.
- b) Political News.
- c) Explain the social consciousness in political journalism.
- d) Explain Radio.
- e) Political Neutrality.
- f) Journalism is a profession.

P.T.O.

Q3) Write the answers in 100 words. (any three)

[18]

- a) Explain the opportunity in political journalism.
- b) Write the values of ideal political journalism.
- c) Write the place of political journalism in print media.
- d) Explain the electronic media?

Q4) Write the answers in 200 words. (any two)

[20]

- a) What is ethics the importance of ethics in Journalism?
- b) Discuss the Journalist Protection act in detail.
- c) Explain the right to information.

Total No. of Questions : 4]

PD1007

[6451]-577

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE-2A : Political Journalism

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23162)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही आठ प्रश्न सोडवा 20 शब्दांत.

[16]

- अ) पत्रकारितेचे गुण दोष सांगा.
- ब) राजकीय बातम्यांची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- क) राजकीय पत्रकारितेची व्याख्या लिहा.
- ड) 'पत्रकार' म्हणजे कोण?
- इ) पत्रकारीता म्हणजे काय?
- फ) नीतीशास्त्र स्पष्ट करा.
- य) पत्रकारितेचे घटक सांगा.
- र) अहवाल लेखन म्हणजे काय?
- ल) मुलाखत घेताना कोणती तयारी करावी?
- व) पत्रकारितेसाठीची आचारसंहिता सांगा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही चार टीपा लिहा. (50 शब्दांत)

[16]

- अ) आदर्श राजकीय पत्रकारीता
- ब) राजकीय बातमी
- क) पत्रकारितेतील समाजभान
- ड) रेडिओ
- इ) राजकीय तटस्थता
- फ) पत्रकारिता एक व्यवसाय

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा. (100 शब्दांत)

[18]

- अ) राजकीय पत्रकारितेतील 'संधी' स्पष्ट करा.
- ब) आदर्श राजकीय पत्रकारितेची मूल्ये सांगा.
- क) प्रिंट माध्यमांमध्ये राजकीय पत्रकारितेचे स्थान.
- ड) इलेक्ट्रॉनिक प्रसार माध्यमे स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (200 शब्दांत)

[20]

- अ) नैतिकता म्हणजे काय? ते सांगून नैतिकतेचे पत्रकारितेतील महत्त्व सांगा.
- ब) पत्रकार संरक्षण कायद्याबाबत सविस्तर विवेचन करा.
- क) माहितीचा अधिकार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1008

[6451]-578

[Total No. of Pages : 2

S.Y.B.A.

HISTORY

DSE-2A : Glimpses of the Modern World (Part-1)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23172)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words. (any one) [15]

- a) Describe the causes of Renaissance movement.
- b) State the effects of French Revolution.

Q2) Answer the following questions in 300 words. (any one) [15]

- a) Explain the effects of the Russian Revolution in 1917.
- b) State the various stages of unification of Germany during 1861 to 1871.

Q3) Answer the following questions in 200 words. (any two) [20]

- a) State the contribution of Joseph Mazzini to the unification of Italy.
- b) Describe the causes of Industrial Revolution in England.
- c) Discuss the fourteen points of Woodrow Wilson.
- d) Explain the treaty of Versailles with Germany.

Q4) Write a short notes 100 words. (any four) [20]

- a) Concept of Industrial Revolution
- b) Fall of the Bastille 1789
- c) Boston Tea party
- d) Paris peace conference
- e) Objectives of the United Nations
- f) Historical Materialism

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1008

[6451]-578

S.Y.B.A.

HISTORY

DSE-2A : Glimpses of the Modern World (Part-1)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23172)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणताही एक) [15]

- अ) प्रबोधन चळवळीच्या कारणांचे वर्णन करा.
- ब) फ्रेंच राज्यक्रांतीचे परिणाम सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणताही एक) [15]

- अ) 1917 च्या रशियन राज्यक्रांतीचे परिणाम स्पष्ट करा.
- ब) 1861 ते 1871 मधील जर्मनीचे एकीकरणाचे विविध टप्पे सांगा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) इटलीच्या एकीकरणामध्ये जोसेफ मॅझिनीचे योगदान सांगा.
- ब) इंग्लंडमधील औद्योगिक क्रांतीच्या कारणांचे वर्णन करा.
- क) वुड्रो विल्सनच्या 14 तत्वांची चर्चा करा.
- ड) जर्मनीशी झालेला व्हर्सायचा तह स्पष्ट करा.

प्र.4) टीपा लिहा 100 शब्दांत (कोणतेही चार) [20]

- अ) औद्योगिक क्रांतीची संकल्पना
- ब) 1789 चा बॅस्टिलचा पाडाव
- क) बोस्टन टी पार्टी
- ड) पॅरिस शांतता परिषद
- इ) राष्ट्रसंघाची उद्दिष्टे
- फ) ऐतिहासिक भौतिकवाद

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1009

[6451]-579

[Total No. of Pages : 2

S.Y.B.A.

HISTORY

DSE-2A : History of East Asia

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23173)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.***
- 2) Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 300 words (any one). [15]

- a) Brief review of the achievements of yuan-shih-kai.
- b) Write in detail, the causes of the Communist Revolution of 1949 in China.

Q2) Answer the following questions in 300 words (any one). [15]

- a) State the causes of Communist Revolution 1949.
- b) Review the Industrialization of Japan.

Q3) Answer the following questions in 200 words (any two). [20]

- a) State the role of Dr. Sun-Yat-Sen in the history of China.
- b) Review economic policy in China.
- c) Explain the foreign policy of Japan during 1950 to 1992.
- d) Explain the American rule of law in Japan.

Q4) Short notes (any four). [20]

- a) Long March
- b) China's Taiwan policy.
- c) Washington Conference
- d) Russia- Japan War (1904-05)
- e) Open Door policy
- f) Science & Technology in Japan

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1009

[6451]-579

S.Y.B.A.

HISTORY

DSE-2A : History of East Asia

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23173)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणताही एक) [15]

- अ) युआन-शिह-काईच्या कामगिरीचा थोडक्यात आढावा.
ब) चीनमधील 1949 च्या कम्युनिस्ट क्रांतीची कारणे सविस्तर लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणताही एक) [15]

- अ) 1949 च्या कम्युनिस्ट क्रांतीची कारणे सांगा.
ब) जपानच्या औद्योगिकीकरणाचा आढावा घ्या.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) चीनच्या इतिहासात डॉ. सन-यात-सेन यांची भूमिका सांगा.
ब) चीनमधील आर्थिक धोरणाचा आढावा घ्या.
क) 1950 ते 1992 या काळात जपानचे परराष्ट्र धोरण स्पष्ट करा.
ड) जपानमधील अमेरिकन कायद्याचे स्पष्टीकरण द्या.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) लाँग मार्च
ब) चीनचे तैवान धोरण
क) वॉशिंग्टन परिषद
ड) रशिया-जपान युद्ध (1904-05)
इ) ओपन डोर पॉलिसी
फ) जपानमधील विज्ञान आणि तंत्रज्ञान

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1010

[6451]-580

[Total No. of Pages : 4

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**DSE-1A-GG220(A) : Population Geography-I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23202)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Write answer to the following questions in 20 words each (Any Eight). [16]

- a) What is meant by population Geography?
- b) When was the first census started in India?
- c) Write full form of DLHS.
- d) Write any two significance of population geography.
- e) What is fertility rate?
- f) Write the names of two government servants who go from house to house during the census data collection.
- g) Write the names of any two factors causing population change.
- h) State the types of migration on the basis of time.
- i) What is life expectancy?
- j) Write the names of two means of birth control.

P.T.O.

Q2) Write short note in about 50 words each (any three) [18]

- a) Dynamic nature of population geography
- b) Sample Registration Survey
- c) Mortality
- d) Longevity

Q3) Write answer to the following questions in 150 words each. (any two) [16]

- a) Explain the scope of population geography.
- b) Write information on international migration and internal migration.
- c) Write the detail information of National Family Health Survey.

Q4) Write answer to the following questions in 300 words. (any one) [20]

- a) Explain the correlation of population geography with other social sciences.
- b) Write the factors affecting on population growth in detail.

Total No. of Questions : 4]

PD1010

[6451]-580

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**DSE-1A-GG220(A) : Population Geography-I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23202)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) लोकसंख्या भूगोल म्हणजे काय?
- ब) भारतात जनगणनेची सुरुवात प्रथम केंव्हा झाली?
- क) DLHS चे पूर्ण रूप लिहा.
- ड) लोकसंख्या भूगोलाचे कोणतेही दोन महत्त्व लिहा.
- इ) जननदर म्हणजे काय?
- फ) जनगणनेच्या दरम्यान घरोघरी जाऊन आकडेवारी गोळा करण्याचे कार्य करणाऱ्या दोन शासकीय सेवकांची नावे लिहा.
- य) लोकसंख्येतील बदलासाठी कारणीभूत असलेल्या दोन घटकांची नावे लिहा.
- र) कालावधी नुसार स्थलांतराच्या प्रकाराची नावे लिहा.
- ल) आयुर्मान (Life expectancy) म्हणजे काय?
- व) संतती नियमनांच्या दोन साधनांची नावे लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) लोकसंख्या भूगोलाचे गतीशील स्वरूप
- ब) नमुना नोंदणी सर्वेक्षण
- क) मृत्यूदर
- ड) दीर्घायुष्य

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[16]

- अ) लोकसंख्या भूगोलाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) आंतरराष्ट्रीय स्थलांतर आणि देशांतर्गत स्थलांतराची माहिती लिहा.
- क) राष्ट्रीय कुटूंब आरोग्य सर्वेक्षणाची सविस्तर माहिती लिहा.

प्र.4) खालील प्रश्नाचे प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) लोकसंख्या भूगोलाचा इतर सामाजिक शास्त्रांशी असलेला सहसंबंध स्पष्ट करा.
- ब) लोकसंख्या वाढीवर परिणाम करणारे घटक सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1011

[Total No. of Pages : 2

[6451]-581

S.Y.B.A.

संगीत

DSE-2A(S3): रागसंगीत गायन

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (22319) (23212)

(या संचातील राग संगीत गायन व तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1) अ)** भैरव रागातील छोट्याख्यालाचे स्वरलेखन करा. [10]
ब) भीमपलासी रागाची माहिती लिहा. [5]
- प्र.2) अ)** जौनपुरी रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहा. [10]
ब) सूलताल, धमार, त्रिताल यापैकी कोणताही एक ताल संपूर्ण माहितीसह लिहून लिपीबद्ध करा. [5]
- प्र.3) अ)** टिपा लिहा. (कोणतेही 2) [8]
i) संगीत शिक्षणाचे स्वरूप
ii) पार्श्व संगीत नभोवाणीद्वारे होणारा संगीत प्रसार
iii) संगीत आणि साहित्य
ब) थोडक्यात माहिती लिहा. (कोणतेही 2) [12]
i) सुगमसंगीत शैली
ii) धृपद, धमार गायकीचा इतिहास
iii) महाराष्ट्राचे लोकसंगीत
- प्र.4) अ)** चरित्र लिहा. (कोणतेही एक) [10]
i) उस्ताद बिस्मिल्ला खां
ii) पं. व्ही. जी. जोग
iii) पं. भीमसेन जोशी
ब) निबंध लिहा. (कोणतेही एक) [10]
i) संगीत शिक्षणाचे स्वरूप
ii) धृपद – धमार गायकीचा इतिहास
iii) पार्श्वगायन

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1011

[6451]-581

S.Y.B.A.

संगीत

DSE-2A(S3): तबला

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (22319) (23212)

(या संचातील राग संगीत गायन व तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1) अ) फरूखाबाद घराण्याविषयी लिहा. [10]**
ब) ताल रूपक पं. पलुस्कर लिपीमध्ये लिपिबद्ध करा. [5]
- प्र.2) अ) कायदा वादन प्रकाराविषयी सविस्तर लिहा. [10]**
ब) एकतालमध्ये एक तिहाई लिपिबद्ध करा. [5]
- प्र.3) अ) व्याख्या लिहा. (कोणत्याही 4) [8]**
पेशकार, रेला, रौ, गत, परण, चक्रदार
ब) ताल निर्मितीचे सिद्धांत याविषयी सविस्तर लिहा. [12]
- प्र.4) अ) जीवन चरित्र लिहा. (कोणतेही एक) [10]**
i) उ. अहमदजान थिरकवा
ii) उ. अल्लारखा खां
ब) पं. भातखंडे लिपीमध्ये तीनतालमध्ये एक कायदा लिपिबद्ध करा. [10]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1012

[Total No. of Pages : 4

[6451]-582

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

DSE-2A : Developmental Psychology

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23222)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (Any four). **[20]**

- a) Explain the Bandura's social cognitive theory.
- b) Explain the importance of heredity in prenatal development.
- c) Explain the sensory development in infancy.
- d) Explain the self concept development in prechildhood.
- e) Explain the concept of sex determination in prenatal development.
- f) Explain the concept of Handedness.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (Any two). **[20]**

- a) Discuss in detail the importance of Age in development process.
- b) Explain the disorder related to chromosomes & Genes.
- c) Explain the speech development in infancy.
- d) Explain the physical changes in prechildhood.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 400 words each (Any one). **[20]**

- a) Discuss in detail Freud's theory of (psychoanalytic) development.
- b) Discuss the importance of families, peer relations play in prechildhood.

Q4) Write short notes (Any two) **[10]**

- a) Operant conditioning
- b) The fetal stage
- c) Motor development in infancy
- d) Moral development in prechildhood

Total No. of Questions : 4]

PD1012

[6451]-582

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

DSE-2A : Developmental Psychology

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23222)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) बंडुरा यांचा सामाजिक बोधनिक सिध्दान्त स्पष्ट करा.
- ब) जन्मपूर्व विकास मधील अनुवंशिकतेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) शैशवावस्थेतील वेदनिक विकास स्पष्ट करा.
- ड) पूर्व बाल्यावस्थेतील 'स्व' संकल्पना विकास स्पष्ट करा.
- इ) जन्मपूर्व विकासमधील लिंग निश्चिती संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) हस्तप्रभाविता संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) विकास प्रक्रियेतील वयाचे महत्त्व ची सविस्तर चर्चा करा.
- ब) रंगमणी आणि जनुके संबंधित विकृती स्पष्ट करा.
- क) शैशवावस्थेतील वाचा विकास स्पष्ट करा.
- ड) पूर्व बाल्यावस्थेतील शारीरिक बदल स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नाचे 400 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) सिंगमंड फाईड यांच्या विकासविषयक मनोविश्लेषणात्मक सिद्धांताची सविस्तर चर्चा करा.
- ब) पूर्व बाल्यावस्थेतील कुटूंब, समवयस्कसंबंध आणि खेळ यांच्या महत्त्वाची चर्चा करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) साधक अभिसंधान
- ब) गर्भावस्था
- क) शैशवावस्थेतील कारक विकास
- ड) पूर्व बाल्यावस्थेतील नैतिक विकास

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1013

[Total No. of Pages : 4

[6451]-583

S.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE-2A-S-2 : Geopolitics

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23272)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (Any three). **[3×5=15]**

- a) Explain the Concept of Geopolitics.
- b) Explain the meaning and concept of maritime boundaries.
- c) State the meaning and concept of boundaries.
- d) Explain the role of the territorial sea?
- e) How did geography affect the war?

Q2) Answer the following questions in 300 words each (Any one). **[1×15=15]**

- a) State the A.T. Mahan's theory of sea power?
- b) Explain in detail Objectives, Nature and Scope of Geopolitics.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (any two) **[2×10=20]**

- a) Explain the Alford Mackinder heartland theory.
- b) Explain Geopolitical thoughts of S.B.Johns.
- c) State the meaning and concept of maritime security.
- d) Explain the Geopolitical thought of Guilio Douhet.

P.T.O.

Q4) Write short notes (any four)

[4×5=20]

- a) Territory
- b) Nation
- c) Topography
- d) Security
- e) Geopolitics
- f) War and peace

Total No. of Questions : 4]

PD1013

[6451]-583

S.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE-2A-S-2 : Geopolitics

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23272)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन)

[3×5=15]

- अ) भूराजनीतीची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) सागरी सीमांचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) सीमांचा अर्थ आणि संकल्पना सांगा.
- ड) प्रादेशिक जलाशयाची भूमिका स्पष्ट करा.
- इ) भूगोलाचा युद्धावर कसा परिणाम होतो?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक)

[1×15=15]

- अ) ए.टी. महान यांचा सागरी शक्तीचा सिद्धांत सांगा.
- ब) भूराजनीतीची उद्दिष्टे, स्वरूप आणि व्याप्ती सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[2×10=20]

- अ) अल्फोर्ड मॅकेंडर यांचा मर्मभूमी सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ब) एस.बी. जॉन्स यांचे भूराजनीती विषयक विचार स्पष्ट करा.
- क) सागरी सुरक्षेचा अर्थ आणि संकल्पना सांगा.
- ड) गिलिओ डुहेटचे भूराजनीती विषयक विचार स्पष्ट करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[4×5=20]

- अ) प्रदेश
- ब) राष्ट्र
- क) स्थलाकृती
- ड) सुरक्षा
- इ) भूराजनीती
- फ) युद्ध आणि शांतता

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1014

[Total No. of Pages : 2

[6451]-584

S.Y.B.A.

ENGLISH

DSE-2A : Appreciating Poetry

Mirage : An Anthology of Poetry

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23332)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to right indicates full marks.*

Q1) Attempt any five of the following. [10]

- a) Explain the structure of Shakespearean sonnet.
- b) What is lyric? Give an example.
- c) Explain 'Simile' with an appropriate example.
- d) Define the term 'ballad' in your words.
- e) Comment on 'imagery' with an appropriate example.
- f) How does William Wordsworth define 'poetry'?
- g) Define 'Ode' and its types.

Q2) Identify the figures of speech in any five of the following. [10]

- a) Love, all alike, no season knows nor clime,
- b) She's all states, and all princes, I,
- c) Thou still unravish'd bride of quietness,
- d) Bold lover, never, never canst thou kiss,
- e) As from thy presence showers a rain of melody,
- f) Like a glow-worm gloden In a dell of dew,
- g) Thou art they mother's glass, and she in thee -----

Q3) Attempt any Two of the following. [20]

- a) How does the poet use mythology and allegory in the poem, 'The Nightingale or Philomela'?
- b) Appreciate 'Sonnet 3' as typical Shakespearean sonnet.
- c) Illustrate the concept of 'metaphysical poetry' with help of the poem, 'The Sun Rising'.

P.T.O.

Q4) Attempt any Two of the following. **[20]**

- a) Explain socio-political situation depicted by William Blake in the poem, '*London*'.
- b) Comment on theme of 'permanence of arts' reflected in, '*Ode on a Grecian Urn*'.
- c) How does P.B. Shelley relate skylark's song and his own poetry in, '*To a Skylark*'?

Q5) Explain with reference to the context of the following. (Any Two). **[10]**

- a) O Philomela fair, O take some gladness,
That here is juster cause of plaintful sadness;
Thine earth now springs, mine fadeth;
Thy thorn without, my thorn my heart invadeth.
- b) Thy beams, so reverend and strong Why shouldst thou think?
I could eclipse and cloud them with a wink,
But that I would not lose her sight so long;
- c) I wander thro' each charter'd street,
Near where the charter'd Thames does flow
And mark in every face I meet
Marks of weakness, marks of woe.
- d) In the golden lightning
Of the sunken sun,
O'er which clouds are bright'ning,
Thou dost float and run;
Like an unbodied joy whose race is just begun.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1015

[Total No. of Pages : 2

[6451]-585

S.Y.B.A.

MATHEMATICS

DSE-2A-MS-2 : Number Theory

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23342)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicates full marks.

Q1) Attempt any FIVE of the following.

[10]

- a) If $a \mid b$, $a \mid c$ then prove that $a \mid b+c$.
- b) Evaluate $\phi(25)$.
- c) Prove that $[x+m]=[x]+m$ if m is an integer.
- d) Find $\left(\frac{-1}{19}\right)$.
- e) Show that $n^6 - 1$ is divisible by 7 for $(n,7)=1$.
- f) Find lcm of 15 and 35.
- g) State Chinese Remainder theorem.

Q2) Attempt any FOUR of the following.

[20]

- a) Prove that $a \equiv b \pmod{m}$, $c \equiv d \pmod{m}$ then prove that
 - i) $a + c \equiv b + d \pmod{m}$.
 - ii) $ac \equiv bd \pmod{m}$.
- b) Find the remainder when 8^{401} is divided by 13.
- c) If $F(n) = \sum_{d \mid n} f(d)$ for every positive integer n then show that

$$f(n) = \sum_{d \mid n} \mu(d) F\left(\frac{n}{d}\right).$$

P.T.O.

- d) Show that $7|3^{2n+1} + 2^{n+2}$ for all positive integer n .
- e) Apply Wilson's theorem to show that $63! + 1 \equiv 0 \pmod{71}$ and $61! + 1 \equiv 0 \pmod{71}$.
- f) Find all solutions of $57x \equiv 87 \pmod{105}$.
- g) Prove that number primes are infinite.

Q3) Attempt any FOUR of the following. **[20]**

- a) State and prove Wilson's Theorem.
- b) Let m be a positive integer. Show that if $2^m + 1$ is a prime then m is a prime.
- c) Find solution of $x^2 + 1 \equiv 0 \pmod{5}$.
- d) Show that the Fermat number F_5 is divisible by 641.
- e) Find $\left(\frac{-23}{83}\right)$.
- f) Suppose Q and Q' are odd and positive then prove the following
 - i) $\left(\frac{P}{Q}\right)\left(\frac{P}{Q'}\right) = \left(\frac{P}{QQ'}\right)$
 - ii) $\left(\frac{P}{Q}\right)\left(\frac{P'}{Q}\right) = \left(\frac{PP'}{Q}\right)$

Q4) Attempt any TWO of the following. **[20]**

- a) Find all integers that gives remainder 1, 2, 3 when divided by 3, 4 and 5.
- b) Find the greatest common divisor d of 1819 and 3587 and also find the integers x and y such that $d = 1819x + 3587y$.
- c) Prove that positive primitive solutions of $x^2 + y^2 = z^2$ with y even are $x = r^2 - s^2, y = 2rs, z = r^2 + s^2$, where r and s are arbitrary integers of opposite parity with $r > s > 0$ and $(r, s) = 1$.
- d)
 - i) Find the highest power of 2 dividing 533!
 - ii) If u and v are relatively prime whose product $u.v$ is a perfect square then prove that u and v both are perfect squares.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD1016

[6451]-586

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

**DSE - 2A : Society in India : Understanding Issues
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23372)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Write short notes (any three). [15]

- a) Define gender inequality.
- b) Interactionist approaches.
- c) Religious fundamentalism.
- d) Domestic violence.
- e) Social problems.

Q2) Answer the following questions in 50 words (any three). [15]

- a) Describe the types of caste inequality.
- b) Discuss the concept of human trafficking.
- c) Write the conflict approach.
- d) State the concept of gender inequality.
- e) Explain the nature of religious minorities.

Q3) Answer the following questions in 200 words (any two). [20]

- a) Discuss the causes of sex selective abortion.
- b) Write the concept and consequences of social problem.
- c) Explain the causes of caste inequality.
- d) Discuss the aspect of gender inequality.

Q4) Answer the following question in 300 words (any one). [20]

- a) Describe the concept and causes of religious minorities.
- b) Explain the definition and characteristics of social problem.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1016

[6451]-586

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

DSE - 2A : Society in India : Understanding Issues
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23372)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टिपा लिहा. [15]

- अ) लिंगभाव असमानता
- ब) आंतरक्रियात्मक दृष्टिकोन
- क) धार्मिक मूलतत्वाद
- ड) कौटुंबिक हिंसाचार
- इ) सामाजिक समस्या

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) जातीय विषमतेचे प्रकार विशद करा.
- ब) महिलांची तस्करी ही संकल्पना विशद करा.
- क) संघर्षात्मक दृष्टिकोन लिहा.
- ड) लिंगभाव विषमतेची संकल्पना लिहा.
- इ) धार्मिक अल्पसंख्याकाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) स्त्रीभ्रूणहत्येची कारणे विशद करा.
- ब) सामाजिक समस्यांची संकल्पना व परिणाम लिहा.
- क) जातीय विषमतेची कारणे स्पष्ट करा.
- ड) लिंगभाव असमानता दर्शविणारे घटक स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) धार्मिक अल्पसंख्याकाची संकल्पना सांगून त्यांची कारणे विशद करा.
- ब) सामाजिक समस्येच्या व्याख्या व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1017

[Total No. of Pages : 2

[6451]-587

S.Y.B.A.

PHILOSOPHY : Special - II

**DSE-2A: Ancient Greek and Medieval Philosophy
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23422)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures in the right indicates full marks.*

Q1) Answer any three of the following questions in 100 words each. [15]

- a) Briefly explain Greek culture, as the foundation of western philosophy.
- b) Briefly explain the Sophists tradition in classical western philosophy.
- c) Briefly explain the philosophical method of Socrates.
- d) Elaborate Plato's refutation of the Sophists theory that 'Knowledge is opinion'.
- e) Briefly explain Aristotle's virtue ethics.

Q2) Answer any two of the following questions in 200 words each. [20]

- a) Discuss the sophisticated approach of the Sophists.
- b) Explain in detail Socrates method of dialogue.
- c) Explain Plotinus concept of emancipation.
- d) Explain in detail Plato's theory of virtue.

Q3) Write short notes in 100 words each. (any Three) [15]

- a) Epistemology - Sophist.
- b) Aristotle concept of the Substance.
- c) Theory of knowledge - Socrates.
- d) Virtue and Beauty - Plotinus.
- e) Will and Reason - John Duns Scots.

Q4) Answer any one of the following questions in 400 words each. [20]

- a) Discuss Aristotle's theory of Golden Mean.
- b) Explain Plato's theory of Ideas in detail.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1017

[6451]-587

S.Y.B.A.

PHILOSOPHY : Special - II

DSE-2A: Ancient Greek and Medieval Philosophy
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23422)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. [15]

- अ) पाश्चात्य तत्त्वज्ञानाचा पाया 'ग्रीक संस्कृती' थोडक्यात विवेचन करा.
- ब) 'सोफिस्ट' या शब्दाचे विवेचन करा.
- क) सॉक्रेटिसची 'तत्त्वज्ञान पद्धती' थोडक्यात सांगा.
- ड) प्लेटोने सोफिस्टांच्या 'ज्ञान हे मत आहे' या सिद्धांताचे केलेले खंडन विशद करा.
- इ) अ‍ॅरिस्टॉटलच्या सद्गुण नीतिशास्त्राचे थोडक्यात स्पष्टीकरण द्या.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. [20]

- अ) सोफिस्टांच्या सुधारीत दृष्टीकोनाची चर्चा करा.
- ब) सॉक्रेटिसची 'संवाद पद्धती' सविस्तर विशद करा.
- क) प्लॉटिनसच्या 'निः सरण' संकल्पनेचे विवेचन करा.
- ड) प्लेटोच्या सद्गुण सिद्धांताचे तपशीलवार वर्णन करा.

प्र.3) 100 शब्दात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]

- अ) ज्ञानमीमांसा - सोफिस्ट
- ब) अ‍ॅरिस्टॉटलची द्रव्य संकल्पना
- क) ज्ञान सिद्धांत - सॉक्रेटिस
- ड) सद्गुण आणि सुंदरता - प्लॉटिनस
- इ) इच्छा आणि तर्क - जॉन स्कॉटस

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. [20]

- अ) अ‍ॅरिस्टॉटलच्या 'सुवर्ण मध्य' सिद्धांताची चर्चा करा.
- ब) प्लेटोचा कल्पनाववाद सिद्धांत सविस्तर विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1018

[Total No. of Pages : 4

[6451]-588

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE - 2A : Development Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23442)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Write the answers to the following questions in 20 words. (Any Eight) **[16]**

- a) What is the development administration?
- b) Who introduced the Ecological approach of study of development administration?
- c) Write the definition of e-governance.
- d) What is public - private partnership?
- e) Write the two thinkers who contributed to the study of development administration.
- f) State the two disadvantages of e-governance.
- g) Who say that environmental factors influence the administrative system?
- h) State the two advantages of public - private partnership.
- i) Write the two characteristics of development administration.
- j) State the two criticisms of Rigg's model.

Q2) Write the answers to the following questions in 50 words. (Any Four) **[16]**

- a) Meaning of development administration.
- b) State the objective of e-governance.
- c) Write the disadvantages of public - private partnership.
- d) State the characteristics of development administration.
- e) Write the advantages of e-governance.
- f) State the impact of Economic environment on development administration.

P.T.O.

Q3) Write the answers to the following questions in 100 words. (Any Three) **[18]**

- a) Explain the nature of development administration.
- b) State the types of public - private partnership.
- c) Explain the participatory approach to development administration.
- d) Discuss the origin of development administration.

Q4) Write the answers to the following questions in 200 words. (Any Two) **[20]**

- a) Explain the scope of development administration.
- b) Discuss Rigg's model of development administration.
- c) Explain the ecological approach to development administration.

Total No. of Questions : 4]

PD1018

[6451]-588

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE - 2A : Development Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23442)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) विकास प्रशासन म्हणजे काय?
- ब) विकास प्रशासन अभ्यासाचा वातावरणात्मक दृष्टिकोन कोणी मांडला?
- क) ई-प्रशासनाची व्याख्या लिहा.
- ड) सार्वजनिक - खाजगी भागीदारी म्हणजे काय?
- इ) विकास प्रशासनाच्या अभ्यासात योगदान देणाऱ्या दोन विचारवंतांची नावे लिहा.
- फ) ई-प्रशासनाचे दोन तोटे सांगा.
- य) पर्यावरणीय घटक प्रशासकीय व्यवस्थेला प्रभावीत करतात असे कोण म्हणतो?
- र) सार्वजनिक - खाजगी भागीदारीचे दोन फायदे सांगा.
- ल) विकास प्रशासनाची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- व) रिजच्या प्रारूपावरील दोन टिका सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) विकास प्रशासनाचा अर्थ.
- ब) ई-प्रशासनाची उद्दिष्ट्ये सांगा.
- क) सार्वजनिक - खाजगी भागीदारीचे तोटे लिहा.
- ड) विकास प्रशासनाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- इ) ई-प्रशासनाचे फायदे लिहा.
- फ) विकास प्रशासनावरील आर्थिक वातावरणाचा परिणाम सांगा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) विकास प्रशासनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) सार्वजनिक – खाजगी भागीदारीचे प्रकार सांगा.
- क) विकास प्रशासनाचा सहभागात्मक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- ड) विकास प्रशासनाच्या विकासावर चर्चा करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) विकास प्रशासनाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) विकास प्रशासनातील रिगजच्या प्रारूपावर चर्चा करा.
- क) विकास प्रशासनातील वातावरणात्मक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

[6451]-589

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

CC-1C G-2 : भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक मराठी
साहित्य प्रकार कादंबरी

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23023)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा. [15]

- अ) फोनेटिक कळफलकाचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) युनिकोड मधून मराठी मुद्रण करण्याचे फायदे लिहा.
- क) ऐतिहासिक कादंबरी म्हणजे काय? स्वरूप स्पष्ट करा.
- ड) कादंबरी या वाङ्मय प्रकाराचे महत्व थोडक्यात लिहा.
- इ) झुलत्या फलाचे थोडक्यात वर्णन करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

- अ) कादंबरी या साहित्य प्रकाराचे स्वरूप व संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) गुगल म्हणजे काय? गुगलचा उपयोग कशाप्रकारे केला जातो सविस्तर लिहा.
- क) मोबाईल मधील मराठी टंकलेखनासाठी उपयुक्त ॲप्लिकेशनचे महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

- अ) रारंगढांग कादंबरीतील मेजर बंबा यांचे व्यक्तिचित्र रेखाटा.
- ब) रारंगढांग कादंबरीतील सैन्यशिस्त स्पष्ट करा.
- क) रारंगढांग कादंबरीतील निसर्गजीवन तुमच्या शब्दांत लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा. [15]

- अ) रारंगढांग कादंबरीचे वेगळेपण तुमच्या शब्दांत लिहा.
- ब) लेफ्टनंट विश्वनाथ मेहेंदळे यांचे स्वभावविशेष रारंगढांग कादंबरीच्या आधारे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1020

[Total No. of Pages : 2

[6451]-590

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

CC-2C : पर्यायी अभ्यासक्रम

व्यावहारिक व उपयोजित मराठी : भाग - 3

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23024)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) माहितीपत्रक म्हणजे काय? ते सोदाहरण लिहा.
ब) परिपत्रकाचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.
क) ट्विटर प्रणाली विषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
ड) जाहिरातलेखन कसे करावे? ते थोडक्यात लिहा.
इ) सूचना पत्रकाचे स्वरूप थोडक्यात विशद करा.
फ) अर्जाचे प्रकार कोणकोणते आहेत, ते थोडक्यात विशद करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) कार्यालयीन भाषेची वैशिष्ट्ये कोणती, ते लिहा.
ब) शास्त्रीय आणि व्यावहारिक भाषेतील फरक स्पष्ट करा.
क) विविध शब्द कोशांची माहिती देऊन, शब्दकोशाचे फायदे लिहा.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) सूचना पत्रकाचे महत्त्व विशद करा.
- ब) 'स्वपरिचय' म्हणजे काय? थोडक्यात माहिती द्या.
- क) व्हाट्सअपचे फायदे व तोटे विशद करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) माहितीपत्रकाचा उद्देश व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) कोणत्याही एका व्यवसायाची माहिती देणारी जाहिरात तयार करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1021

[Total No. of Pages : 3

[6451]-591
S.Y. B.A.
FRENCH
CC - 1C : General French
(2019 Pattern) (Semester - III) (23033)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Q.1]A) Lisez le texte suivant et répondez aux questions suivantes :

[15]

Très populaire en France, le football est le sport qui attire le plus grand nombre de spectateurs. Deux grandes épreuves nationales ont lieu chaque année, le Championnat de France et la Coupe de France. En mai a lieu la finale de la Coupe de France, traditionnellement en présence du Président de la République.

Après avoir accueillie une première fois en 1936, la France organisera en 1998 la Coupe du monde de football. Le match d'ouverture et la finale seront disputés les 10 juin et 12 juillet 1998 au stade de France de Saint-Denis (nord de Paris). Les soixante-deux autres rencontres de la Coupe se joueront dans huit grandes villes françaises. Largement couverte par les médias internationaux, cet événement sera suivi, selon les estimations des organisateurs, par 37 milliards de téléspectateurs.

Questions :

1. Ce texte, de quoi s'agit-il? [1]
2. Nommez deux événements nationaux de France mentionnés dans le texte ci-dessus. [2]
3. Quel est la particularité de la Coupe de France? [2]
4. Qu'est – ce que l'on a accueilli en 1936 pour la première fois ? [2]
5. Quelle est la durée de la Coupe du Monde de Football? [1]
6. Où les matchs d'ouverture et la finale auront lieu – t – ils ? [1]
7. Pourquoi est – ce que le football est très populaire en France ? [1]
8. Combien de villes françaises vont accueillir les autres 62 matches? [1]
9. Quel est le rôle des médias dans le sport ? [2]
10. Dites autrement : [2]
 - I. suivre: _____
 - II. rencontre : _____
11. Donnez le contraire : [2]
 - I. petite : _____.
 - II. dernier: _____.

Q.2] A) Écrivez une composition sur UN des sujets suivants en 80 -100 mots:

[10]

Ma famille.

Ou

Écrivez une lettre à votre ami(e) pour décrire une fête en France.

B) Écrivez un dialogue sur la situation suivante :

[5]

Deux amis de la nationalité différente discutent les événements sportifs dans leur pays.

Q.3] A) Complétez avec le mot juste :

[3]

1. La femme de votre grand père, c'est votre _____.
2. Le repas du midi _____.
3. Un sport qui se jouent entre deux équipes : _____.

P.T.O.

B) Complétez la série:

[2]

1. Le football : _____ :: Le hockey : L'Inde
2. Le concert : La salle de concert :: L'événement sportif : _____.

C) Complétez les phrases avec « être en train de, au bout de » :

[4]

1. N'utilisez pas le portable quand vous _____ conduire la voiture.
2. Je _____ finir la course et malheureusement je suis tombé.
3. Tu _____ déjeuner. je vais venir plus tard.
4. _____ film, il a commencé à pleurer.

D) Complétez les phrases avec le pronom démonstratif :

[4]

1. Montre – moi ce pantalon. Je n'aime pas _____ - là.
2. Que veut – il ? Cette valise - ci ou _____.
3. Tu dois me rembourser ce stylo. _____ ne marche pas bien.
4. Cette cartes- ci sont grandes, alors que _____ sont petits.

E) Remplacez les mots soulignés par le pronom possessif convenable :

[4]

1. Ces chaussures sont à Sophie ? Non, ce sont à moi.
2. Ta fille est calme. Notre fille est agitée.
3. Ses yeux sont verts. Tes yeux sont noirs.
4. C'est leur voiture ? Non, c'est à nous.

F) Complétez les phrases avec : Or, Donc, Mais, Par ailleurs. (Any 3)

[4]

1. Je suis déjà sur la voie, _____ le train n'est pas encore arrivé.
2. Kim est malade, _____ il ne va pas venir au film.
3. Il faut prendre des médicaments, _____ il faut que vous vous reposiez aussi.
4. Ils retournent avant 20h souvent. _____ ils ne sont pas encore retournés, quelque chose ne va pas.

Q.4] A) Conjuguez les verbes entre parenthèses au temps indiqué.

[10]

1. Le bus _____ (arriver au futur proche) d'ici quelques minutes.
2. Le bébé _____ (s'endormir au passé récent).
3. Est – ce que tu _____ (lire au au passé composé) ?
4. En avenir, elle _____ (devenir au futur simple) la cheffe de cette entreprise.
5. Nous _____ (rentrer au futur simple) l'année prochaine en Inde.
6. Elles _____ (finir au passé récent) leurs courses.
7. Marie _____ (tomber au passé composé) par l'escalier.
8. Je _____ (monter au passé composé) les valise au premier étage.
9. Attends ! je _____ (envoyer au futur proche) tout de suite.
10. Ils _____ (recevoir au présent) les lettres.

B) Remplacez les mots soulignés par les pronoms Y, En :

[4]

1. Vous travaillez dans cette société ? oui Je _____.
2. Quand sors – tu du collège ? je _____ à 17h.
3. Il achète des fleurs pour son amie.
4. Est-ce que Sylvie habite à Lyon ? Non, elle _____.

C) Mettez les phrases suivantes au négatif :

[3]

1. Il achète quelques légumes.
2. Elles jouent au tennis toujours ensemble.
3. Je connais tout le monde dans le quartier.

D) Complétez les phrases suivantes avec les adverbes de comparaisons :

[3]

1. Cette chambre est _____ grande ____ l'autre. (+)
2. Elle est _____ grosse _____ sa sœur. (-)
3. Antoine est _____ actif ____ Lucas. (=)

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PD-1022

[Total No. of Pages : 3

[6451]-592

S.Y. B.A.

CC - 1C GG3 : GERMAN GENERAL - 3

(2019 Pattern) (Semester - III) (23043)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

I. Übersetzen Sie!

[16]

A. Übersetzen Sie ins Englische!

[8]

Es ist eine schöne Zeit. Morgen ist Weihnachten. Herr und Frau Becker müssen noch Vieles erledigen. Als Erstes gehen sie auf den Weihnachtsmarkt. Nach dem Einkaufen gehen sie direkt zum Bahnhof, denn sie müssen Michael vom Bahnhof abholen. Seine Freundin Lea aus der Schweiz begleitet ihn. Das ist eine Überraschung! Am nächsten Nachmittag nach dem Kaffee und Kuchen findet die Becherung statt. Es gibt Geschenke für alle. Von seinen Großeltern bekommt Michael eine Flugreise nach Indien.

B. Übersetzen Sie ins Deutsche! (nur 4)

[8]

1. The man is angry about the traffic.
2. My friend's sister is a cosmetician.
3. I have no time to wash my clothes.
4. Anna's hair is longer than Elsa's.
5. Mr. Schmid has a new car now.
6. She uses the pen to write a postcard.
7. The kids hide themselves behind the tree.

II. Beantworten Sie die Fragen! (nur 6)

[12]

1. Wozu benutzt man einen Föhn?
2. Es ist sehr kalt. Wozu haben Sie keine Lust?
3. Was ist die Überraschung am Ende der Kurzgeschichte „Das Idealpaar“?
4. Welche Probleme kann man bei einem Wohnungstausch haben?
5. Worüber diskutieren Sie mit Ihrer Lehrerin?
6. Welche Schule muss jedes Kind in Deutschland besuchen?
7. Welche Pläne für die Zukunft hatten Sie als Kind?
8. Sie haben Geburtstag. Was tragen Sie?
9. Wie sieht Ihr Traumhaus aus?

III. Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die Fragen!

[10]

Kleidung, Computerspiele, Bücher, Kino, Ausgehen, Pausensnacks – Wofür gibt er sein Taschengeld aus?

Benedikt, 15 Jahre: „Ich bekomme mein Taschengeld jeden Montag früh von meinem Vater oder meiner Mutter. In meiner Familie gibt es ein Familienprotokoll, in dem genau festgelegt ist, was ich davon alles bezahlen muss und was nicht, eine neue Zahnpasta zum Beispiel. Meine privaten Sachen aber muss ich davon bezahlen, also wenn ich mir Computerspiele oder Snacks in der Schule kaufen will. Davor hatte ich gar kein festes Taschengeld und es gab immer Diskussionen darüber, was ich selbst bezahlen muss. Ich bewahre das Geld im Büro von meinem Vater in einer verschlossenen Schatulle auf. Mein

P.T.O.

Vater legt das Geld hinein, und jedes Mal, wenn ich etwas davon brauche, holt er den Schlüssel und ich kann mir etwas nehmen. Ich weiß gar nicht, wo der Schlüssel ist. Das war die Idee von meiner Mutter, aber wir haben alle zugestimmt. Damit nicht die Gefahr besteht, dass ich selbst ran gehe, sonst würde ich auf jeden Fall weniger Geld drin haben. Aber ich will mir jetzt eine Spielkonsole kaufen, und die ist ziemlich teuer und deswegen habe ich in den letzten Wochen von meinem Geld nichts ausgegeben. Bis ich alles zusammen habe, wird es schon noch ein Jahr dauern.“

A. Beantworten Sie die Fragen!

[6]

1. Wie oft bekommt Benedikt das Taschengeld? (01)
2. Was muss er von seinem Taschengeld bezahlen? (01)
3. Hat Benedikt das Geld bei sich? Wenn nein, wo liegt das Geld? (02)
4. Finden Sie Taschengeld wichtig? Warum / Warum nicht? (02)

B. Richtig oder Falsch!

[2]

1. Benedikt hat immer eine feste Summe (fixed amount) Taschengeld bekommen.
2. Der Schlüssel von der Schatulle ist bei Benedikt.
3. Der Vater und auch die Mutter von Benedikt geben ihm das Taschengeld.
4. Benedikt ist dabei, sein Taschengeld zu sparen.

C. Suchen Sie aus dem Text:

[2]

1. Ein Text oder ein Bericht voller Information über etwas ist _____.
2. verdienen x _____

IV. Grammatik!

[16]

A. Verbinden Sie die Sätze mit *zu, um...zu, damit, wenn, dass!* (nur 4)

[4]

1. Die Fernbedienung funktioniert heute. Die alte Frau hofft.
2. Jeden Tag die Zeitung lesen. Herr Krause vergisst das nie.
3. Der Tischler braucht einen Hammer. Er möchte ein Loch in die Wand bohren.
4. Ihr möchtet Musik hören. Kauft bitte neue CDs.
5. Sie öffnet die Tür. Ihre Katze kann in den Garten gehen.

B. Ergänzen Sie die Komparativ und Superlativ Formen! (nur 4)

[4]

1. Mein Vater ist _____ als sein Bruder. (alt)
2. Von allen Stühlen ist dieser hier _____. (stark)
3. Der Fluss Ganges ist _____ als Godavari. (lang)
4. Der Berg Matterhorn ist _____ in dem deutschsprachigen Raum. (groß)
5. Heute ist kalt. Gestern war es noch _____. (kalt)

C. Ergänzen Sie die richtigen Präpositionen und einen passenden Artikel! (nur 4)

[4]

(an, zu, über, in, auf, um, über)

1. Die Putzfrau spricht _____ Managerin über das Gehalt. (mit der, von der)
2. Möchtest du _____ Yogakurs teilnehmen? (an dem, zu dem)
3. Ich muss mich noch _____ Grillparty vorbereiten. (für die, auf die)
4. Clara bewirbt sich _____ Stelle als Erzieherin. (bei einer, um eine)

5. Die Touristen beschwerten sich _____ scharfe Essen. (gegen das, über das)

D. Ergänzen Sie die Endungen! (nur 4)

[4]

1. Das brav _____ Kind hilft dem alt _____ Mann bei der Gartenarbeit. (e, en)
2. Das klein _____ Mädchen spielt mit dem weiß _____ Hund. (en, e)
3. Das elegant _____ Strandhaus mit dem groß _____ Schwimmbad gehört meinem Onkel. (en, e)
4. Ich habe einen anstrengend _____ Job. Ich muss jeden Tag viele neu _____ Aufgaben erledigen. (en, e)
5. Ohne weiter _____ Probleme sind wir durch den dunkl _____ Wald gelaufen. (e, en)

V. Wortschatz!

[6]

A. Schreiben Sie Reimwörter!

[2]

1. klein - _____ 2. war - _____

B. Wie heißt das Wort?

[2]

1. Man schreibt eine _____ an eine Firma, um eine Stelle zu bekommen.
2. Der Winter kommt. Wir müssen die _____ für die Wärme überprüfen.

C. Gegenteile:

[2]

1. anmachen x _____ 2. nah x _____

VI. Schreiben Sie einen Dialog!

[10]

Zwei Freunde diskutieren über ihre Familien.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1023

[Total No. of Pages :2

[6451]-593

S.Y.B.A.

URDU

CC-1C : Prose & Poetry Text

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23073)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

ہدایات: تمام سوالات کے جوابات مطلوب ہیں۔

نمبرات بائیں جانب درج ہیں۔

[12]

سوال نمبر ۱۔ فن نظم نگاری پر سیر حاصل گفتگو کیجئے۔

یا

نظم نگاری کی تاریخ کا جائزہ لیجئے۔

[12]

سوال نمبر ۲۔ نظیر اکبر آبادی کی شاعری کا تنقیدی جائزہ پیش کیجئے۔

یا

نظیر اکبر آبادی نے نظم کو ادب برائے زندگی سے قریب کیا۔ مدلل جواب دیجئے۔

[12]

سوال نمبر ۳۔ سرسید احمد خاں جدید نثر کے علمبردار ہیں۔ واضح کیجئے۔

یا

سرسید احمد خاں کے مضامین پر اظہار خیال کیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۴۔ الف) کسی ایک نظم کی تشریح مع مرکزی خیال بیان کیجئے۔

(i) روٹی نامہ

(ii) مفلسی

(iii) کوڑی نامہ

P.T.O.

[10]

(ب) کسی ایک مضمون کو معہ مرکزی خیال بیان کیجئے۔

(i) امید کی خوشی

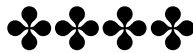
(ii) بحث و تکرار

(iii) رشک و حسد

[14]

سوال نمبر ۵۔ کوئی سات اشعار کی تشریح بحوالہ متن کیجئے۔

(a)	مسجد بھی آدمی نے بنائی ہے یاں میاں	بنتے ہیں آدمی ہی امام اور خطبہ خواں
(b)	لے مفلس اور فقیر سے، تاشاہ اور وزیر	کوڑی وہ دل ربا ہے، کہ سب کی دل پذیر
(c)	باندھے کوئی رومال ہیں روٹی کے واسطے	سب کشف اور کمال ہیں روٹی کے واسطے
(d)	مفلس کرے جو آن کے مجلس کے بیچ حال	سب جانیں، روٹیوں کا یہ ڈالا ہے اس جال
(e)	عاجز ہیں علم والے بھی سب مدرسوں کے بیچ	حیراں ہیں پیر زادے بھی اپنے گھروں کے بیچ
(f)	کوڑی کے سب جہان میں میں نقش و نگین ہیں	کوڑی نہ ہو تو پھر کوڑی کے تین تین ہیں
(g)	عاشق کہو، اسیر کہو، آگرے کا ہے	مُلا کہو، دبیر کہو، آگرے کا ہے
(h)	پھرتے ہیں نوکری کو جو بن کر رسال دار	گھوڑے کی ہے لگام، نہ اونٹوں کی ہے مہار
(i)	جس جا پہ بانڈی، چولہا، تو اور تنور ہے	خالق کی قدرتوں کا اس جانپور ہے
(j)	دیتے ہیں جان کوڑی پہ طفل و جوان و پیر	کوڑی عجب ہے چیز، میں اب کیا کہوں نظیر

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD1024

[Total No. of Pages : 1

[6451]-594

S.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

SEC-2A : प्रकाशन व्यवहार आणि संपादन
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23025)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) प्रकाशन संस्थांचे स्वरूप सांगून वाटचाल स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

प्रकाशकासाठी आवश्यक गुण सांगून प्रकाशकाचे कार्य स्पष्ट करा.

प्र.2) ग्रंथनिर्मिती प्रक्रियेचे टप्पे सविस्तर लिहा.

[10]

किंवा

संपादन प्रक्रियेचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.3) मुद्रितशोधनामध्ये साधनसामुग्री व तंत्र या घटकाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

[5]

किंवा

मुद्रितशोधनाचे लेखनविषयक नियम लिहा.

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

PD1025

[Total No. of Pages : 1

[6451]-595

S.Y.B.A.

URDU

SEC-2A : Enhancement of Reading and Writing Skills
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23074)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

ہدایات : تمام سوالات لازمی ہیں۔
بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

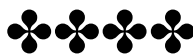
[15]

سوال نمبر ۱۔ ترجمے کی اہمیت افادیت پر روشنی ڈالئے۔
یا
خبروں کی مختلف اقسام قلمبند کیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۲۔ رپورتاژ کی تعریف کرتے ہوئے اس کی اہم خصوصیات بیان کیجئے۔
یا
مندرجہ ذیل انگریزی پیرا گراف کا صاف و سلیس اردو میں ترجمہ کیجئے۔

I am fond of reading book. That's why I spend my most of the time in the college library. I keep on reading for hours and benefit myself from the great scholars of the world. Sometimes I wonder why the majority of the students do not come to the library. Why is this place deserted? If students had an interest in reading, our country will progress by leaps and bounds.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD1026

[Total No. of Pages : 2

[6451]-596

S.Y.B.A.

HINDI (हिंदी)

SEC-2A : अनुवाद : स्वरूप एवं व्यवहार
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23096)

समय : 2 घंटे/

/पूर्णांक : 25

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक है।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[10]

- अ) स्रोत भाषा और लक्ष्य भाषा का विवेचन कीजिए।
- ब) अनुवाद के विभिन्न क्षेत्रों का विवेचन कीजिए।
- क) अनुवाद की प्रक्रिया स्पष्ट कीजिए।
- ड) 'अनुवाद को मूल सामग्री का पुनर्सृजन कहते हैं।' स्पष्ट कीजिए।

प्र.2) अ) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच मराठी वाक्यों का हिंदी में अनुवाद कीजिए।

[5]

- i) तू तुझे काम कर.
- ii) अभ्यास जीवनाचा आधार आहे.
- iii) माझ्या सोबत नेहमी असं का होतं?
- iv) तिने शेणाने सारवले.
- v) दुरून डोंगर साजरे
- vi) मला तुझी गरज आहे.
- vii) मला एक संधी द्या.

P.T.O.

ब) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच अंग्रेजी वाक्यों का हिंदी में अनुवाद कीजिए : [5]

- i) Please introduce yourself
- ii) The dog is a pet animal
- iii) The cow's milk is good for health
- iv) Hundreds of buildings collapsed in the earthquake
- v) Translation is an art.
- vi) There is no room for dialogue
- vii) Mind your own business

प्र.3) निम्नलिखित मराठी अथवा अंग्रेजी परिच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए : [5]

आपण कधी-कधी असा विचार करतो की, आपल्याला काहीच काम करायला लागलं नसतं तर फार बरं झालं असतं. जगण्यासाठी ज्यांना काम करावं लागत नाही अशा श्रीमंत लोकांचा आपण हेवा करतो. वर्षभरात जे करायचं आहे तेवढं ते काम करतातच, तरी सुद्धा आपली त्यांच्याविषयाची चुकीची समजूत असते. पुष्कळदा श्रीमंत लोक आपण समजतो तेवढे सुखी नसतात कारण काहीच करायचं नसल्याने ते बऱ्याचदा त्रासलेले असतात. आपल्यापैकी बरेचजण जगण्यासाठी नियमितपणे काम करतात, असे काम की जे मुख्यत्वे आपल्या आवडीचे असते म्हणूनच जीवनात ते सुखी असतात.

अथवा

We sometimes think it should be very nice to have no work to do. How we envy rich people who have not to work for their living. They can do just what they please all the year round! Yet when we feel like this we make a mistake. Sometimes rich people are not happy we think there are because they are tired of having nothing to do. Most of us are happy when we have regular work to do for our living, especially if the work is that we like to do.

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

PD1027

[Total No. of Pages : 1

[6451]-597

S.Y.B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

SEC-2A : Sanskrit Phonetics

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23114)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
All questions are compulsory.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
Figures to the right indicate full marks.

Q1) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर द्या.

[15]

Write an essay type answer to any one of the following.

- a) याज्ञवल्क्य शिक्षा आणि पाणिनीय शिक्षा या दोन्ही शिक्षाग्रंथांचा परिचय करून द्या.
Introduce शिक्षा texts named याज्ञवल्क्य शिक्षा and पाणिनीय शिक्षा.
b) संस्कृत भाषेतील संधि उच्चारण विशेष स्पष्ट करा.
Explain peculiar features of utterance of संधि in the Sanskrit Language.

Q2) A) कोणतीही एक टिप लिहा.

[5]

Write any one note of the following.

- a) विसर्जनीयस्य उच्चारणविशेषः।
b) अनुस्वारस्य उच्चारणविशेषः।
B) उचितानि युग्मानि विचिनुत (कान्यपि पञ्च)

[5]

अ

- a) क्
b) हश्
c) श्
d) रङ्गवर्णः
e) ज्
f) चन्द्रोदयः

ब

- i) संवारनादघोषाः
ii) कण्ठः
iii) एकमात्रा
iv) मुखनासिकावचनम्
v) उष्मवर्णः
vi) द्विमात्रा
vii) गुणसन्धिः

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD1028

[6451]-598

S.Y.B.A.

ECONOMICS

**SEC-2A : Basic Concept of Research Methodology - I
(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23154)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one question from the following : **[10]**

- a) Write the importance of economic research.
- b) Explain the source of the primary data.

Q2) Attempt any one question from the following : **[10]**

- a) What are the need of research design?
- b) Explain the applied research and action research.

Q3) Write notes on the following terms : (Any one). **[5]**

- a) Concept of hypothesis
- b) Meaning of data collection

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PD1028

[6451]-598

S.Y.B.A.

ECONOMICS

SEC-2A : Basic Concept of Research Methodology - I

(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23154)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) अर्थशास्त्रीय संशोधनाचे महत्त्व लिहा.
- ब) प्राथमिक तथ्याचे स्रोत स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) संशोधन आराखड्याची गरज काय आहे?
- ब) उपयोजित संशोधन आणि कृती संशोधन स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही एक)

[5]

- अ) गृहीतकांची ही संकल्पना
- ब) तथ्य संकलनाचा अर्थ

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD5222

[6451]-599R

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

SEC-2A : Basics of Indian Constitution

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23165)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write answer of the following question in 200 words. (any one) **[10]**

- a) State the features of Indian Constitution.
- b) State the historical background of Indian Constitution.

Q2) Write answer of the following question in 200 words. (any one) **[10]**

- a) Importance of Fundamental Rights.
- b) Cultural and Educational Rights.

Q3) Write short note (Any one). **[5]**

- a) Indian Administration Act of 1935
- b) Right to freedom of Religion

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PD5222

[6451]-599R

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

SEC-2A : Basics of Indian Constitution

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23165)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (फक्त एक)

[10]

- अ) भारतीय राज्यघटनेची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ब) भारतीय राज्यघटनेची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (फक्त एक)

[10]

- अ) मूलभूत हक्कांचे महत्त्व
- ब) सांस्कृतिक आणि शैक्षणिक हक्क

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतीही एक)

[5]

- अ) 1935 चा भारतीय प्रशासन कायदा
- ब) धार्मिक स्वातंत्र्याचा अधिकार

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD1030

[6451]-600

S.Y.B.A.

HISTORY

SEC-2A : Brahmi Script

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23175)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in 200 words. (any one) **[10]**

- a) Explain the difference between Language and Script.
- b) Explain the features of Ashoka Script.

Q2) Answer the following question in 200 words. (any one) **[10]**

- a) Write the consonants and numbers from one to ten in Brahmi Script.
- b) Explain the importance of Brahmi Script in historical research.

Q3) Short Notes (Any one). **[5]**

- a) Write the following word in Brahmi Script (any five)
 - i) Yuvraj
 - ii) Teacher
 - iii) Gautam
 - iv) Panchshil
 - v) Maharani
 - vi) Samrat
 - vii) Rajaram
- b) Translate the following Brahmi Passage into Devnagari or English.

𑀧𑀲𑀸𑀓 𑀧𑀲𑀸𑀓 𑀧𑀲𑀸𑀓 𑀧𑀲𑀸𑀓 𑀧𑀲𑀸𑀓 𑀧𑀲𑀸𑀓

𑀧𑀲𑀸𑀓 𑀧𑀲𑀸𑀓 𑀧𑀲𑀸𑀓 𑀧𑀲𑀸𑀓 𑀧𑀲𑀸𑀓 𑀧𑀲𑀸𑀓

𑀧𑀲𑀸𑀓 𑀧𑀲𑀸𑀓 𑀧𑀲𑀸𑀓 𑀧𑀲𑀸𑀓 𑀧𑀲𑀸𑀓 𑀧𑀲𑀸𑀓

𑀧𑀲𑀸𑀓 𑀧𑀲𑀸𑀓 𑀧𑀲𑀸𑀓 𑀧𑀲𑀸𑀓

P.T.O.

PD1030

S.Y.B.A.

HISTORY

SEC-2A : Brahmi Script

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23175)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

[एकूण गुण : 70]

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) [10]

अ) भाषा आणि लिपी यातील फरक स्पष्ट करा.
ब) अशोककालीन ब्राम्ही लिपीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) **[10]**

अ) ब्राम्ही लिपीतील व्यंजने आणि 1 ते 10 ते अंक लिहा.
ब) इतिहास संशोधनात ब्राम्ही लिपीचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणताही एक) **[5]**

अ) खालील शब्द ब्राम्ही लिपीत लिहा. (कोणतेही पाच)

- i) युवराज
- ii) अध्यापक
- iii) गौतम
- iv) पंचशील
- v) महाराणी
- vi) सम्राट
- vii) राजाराम

ब) खालील ब्राम्ही उताऱ्याचे देवनागरी किंवा इंग्रजीमध्ये लिप्यंतर करा.

ሃይማኖት በሰነድ ማረጋገጥ ይቻላል

ՏԿՆ ԿՑԷՆ ԼԼՈՐ ՔԵՆ. ԴԺ ՇՏԵ

ਦੇਵ ਨਾਮੁ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ፊፊና ግላህ ደገ.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD1031

[6451]-601

[Total No. of Pages : 2

S.Y.B.A.

HISTORY

SEC-2A: Arts & Architecture in Early India

(From 3000 BC to 12th Century AD)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23176) (2 Credit)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in about 200 words. (any one) [10]

- a) Give information about Indus period coins.
- b) Give information about emperor Ashoka's stambha.

Q2) Answer the following question in about 200 words. (any one) [10]

- a) Give information about Indus period urban planning.
- b) Give information about Dravidian style to temple Architecture.

Q3) Write Notes. (any one) [5]

- a) Mathura style
- b) Gandhar style

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PD1031

[6451]-601

S.Y.B.A.

HISTORY

SEC-2A: Arts & Architecture in Early India

(From 3000 BC to 12th Century AD)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23176) (2 Credit)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (फक्त एक)

[10]

- अ) सिंधू कालीन नाणी याविषयी माहिती लिहा.
ब) सम्राट अशोकाच्या स्तंभाविषयी माहिती लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (फक्त एक)

[10]

- अ) सिंधूकालीन नगर रचना याबाबत माहिती द्या.
ब) मंदिर स्थापत्यात द्रविड शैली विषयी माहिती द्या.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणतीही एक)

[5]

- अ) मथूरा शैली
ब) गांधार शैली

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD1032

[6451]-602

S.Y.B.A.

HISTORY

SEC-2A : Digital Documentation

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23177)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 200 words. (any one) **[10]**

- a) Give the information about various digital tools for study of History.

OR

- b) Explain the process of data storage in details.

Q2) Answer the following questions in 200 words. (Any one) **[10]**

- a) Explain the data security in details.

OR

- b) Explain the process of file formats.

Q3) Write a short notes in 100 words (Any one). **[5]**

- a) Flyres

OR

- b) Audio Books

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PD1032

[6451]-602

S.Y.B.A.

HISTORY

SEC-2A : Digital Documentation

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23177)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

[10]

अ) इतिहासाच्या अभ्यासासाठी विविध डिजिटल साधनांची माहिती द्या.

किंवा

ब) डेटा स्टोरेजची प्रक्रिया सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

[10]

अ) डेटा सेक्युरिटी सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

ब) फाईल फॉरमॅटची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा 100 शब्दांत. (कोणतेही एक)

[5]

अ) फ्लायर्स

किंवा

ब) ऑडियो बुक्स

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD1033

[6451]-603

S.Y.B.A.

HISTORY

SEC-2A : Tourism Management

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23178)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in 200 words. (any one)

[10]

- a) Briefly explain the New Trends in Tourism.

OR

- b) Explain the types of adventure tourism by explaining what is adventure tourism.

Q2) Answer the following question in 200 words. (Any one)

[10]

- a) Explain the components of tourism industry.

OR

- b) Explain what is international tourism and its benefits.

Q3) Write short note (Any one).

[5]

- a) Cultural tourism

OR

- b) Rural tourism

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PD1033

[6451]-603

S.Y.B.A.

HISTORY

SEC-2A : Tourism Management

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23178)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

[10]

अ) पर्यटनाचे नविन प्रवाह थोडक्यात स्पष्ट करा.

किंवा

ब) साहसी पर्यटन म्हणजे काय ते सांगून त्याचे प्रकार सविस्तर लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

[10]

अ) पर्यटन उद्योगाचे घटक स्पष्ट करा.

किंवा

ब) आंतरराष्ट्रीय पर्यटन म्हणजे काय ते सांगून त्याचे फायदे स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (फक्त एक)

[5]

अ) सांस्कृतिक पर्यटन

किंवा

ब) ग्रामीण पर्यटन

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD1034

[6451]-604

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**SEC-2A : Introduction to Geographical Information System
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III) (23206)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Answer in 20 words each. (any five)

[10]

- a) What is geo-referencing system?
- b) What are the sources of spatial data?
- c) Name the major components of geographical information system.
- d) What are the objectives of geographical information system?
- e) State any two types of data models.
- f) What are the different types of network models?
- g) What is mean by non-spatial data?

Q2) Write short notes in about 100 words. (Any two)

[8]

- a) Digitization
- b) GIS applications
- c) Data attachment

Q3) Write answer of question in 150 words. (any one)

[7]

- a) Name the two types of data models explain spatial data model in detail.
- b) What is mean by Geo-reference? How geo-referencing and digitization is important in Geographical Information System.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PD1034

[6451]-604

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

SEC-2A : Introduction to Geographical Information System
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III) (23206)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.
 - 4) नकाशा स्टॅन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[10]

- अ) भूसंदर्भीय नोंदणी म्हणजे काय?
- ब) अभिक्षेत्रीय किंवा अवकाशित सांख्यिकी मिळवण्याचे श्रोत सांगा.
- क) भौगोलिक माहिती प्रणालीतील महत्त्वाचे घटक कोणते?
- ड) भौगोलिक माहिती प्रणालीची उद्दिष्ट्ये कोणती आहेत?
- इ) सांख्यिकी प्रतिमानाचे कोणतेही दोन प्रकार सांगा?
- फ) जाळी प्रतिमानाचे विविध प्रकार कोणते?
- य) अ-अभिक्षेत्रीय सांख्यिकी कशाला म्हणतात?

प्र.2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[8]

- अ) अंकीय नोंदणी
- ब) भौगोलिक माहिती प्रणालीचे उपयोगन
- क) सांख्यिकी जोडणी

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

[7]

- अ) दोन सांख्यिकी प्रतिमानांची नावे सांगून अवकाशिक/अभिक्षेत्रीय सांख्यिकी प्रतिमानाविषयी सविस्तर माहिती लिहा.
- ब) भूसंदर्भ म्हणजे काय? भौगोलिक माहिती प्रणालीत भूसंदर्भ आणि अंकीय नोंदणीकरणाचे महत्त्व कसे आहे?

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD1035

[6451]-605

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**SEC-2A : Applied Course of Disaster Management
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23207)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Answer in 20 words each. (any five)

[10]

- a) What is hazard?
- b) What is preparedness?
- c) Define rehabilitation
- d) Write unit for measuring earthquake.
- e) Write flood prone area in Maharashtra
- f) Write sources of Secondary data.
- g) What is primary data?

Q2) Answers in 100 words each. (Any two)

[8]

- a) Intensity of disaster
- b) Mitigation
- c) Effects of flood

Q3) Answers in 150 words each. (any one)

[7]

- a) Define earthquake and write the effects of earthquake.
- b) Compare the flood management in India & Netherland.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PD1035

[6451]-605

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**SEC-2A : Applied Course of Disaster Management
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23207)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[10]

- अ) संकट म्हणजे काय?
- ब) पूर्वतयारी म्हणजे काय?
- क) पूर्ववसन व्याख्या लिहा.
- ड) भूकंप मापनाचे एकक लिहा.
- इ) महाराष्ट्रातील पूरग्रस्त प्रदेशांची नावे सांगा.
- फ) दुय्यम माहितीचे स्रोत लिहा.
- य) प्राथमिक माहिती म्हणजे काय?

प्र.2) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[8]

- अ) आपत्तीचे उपशमन
- ब) आपत्तीची तिब्रता
- क) पूराचे परिणाम

प्र.3) खालील प्रश्नाचे 150 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

[7]

- अ) भूकंपाची व्याख्या सांगून भूकंपाचे परिणाम लिहा.
- ब) भारत व नेदरलँड मधील पूर व्यवस्थापनाची तुलना करा.

[6451]-606

S.Y. B.A.

MUSIC

SKILL DEVELOPMENT IN MUSIC

SEC-2A : राग संगीत गायन

(या संचातील राग संगीत गायन व तबला या दोन पैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही
एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23214/22320)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना :
- 1) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उर्वरित 5 प्रश्नांपैकी कोणतेही 4 असे एकूण 5 प्रश्न सोडवा.
 - 3) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही एका रागातील छोटाख्याल/बंदिश स्वरलिपिबद्ध करा. [5]

- i) भीमपलासी
- ii) भैरव
- iii) कल्याण

प्रश्न 2) पुढीलपैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहा. [5]

- i) शुद्धसारंभ
- ii) भैरव
- iii) भीमपलासी

प्रश्न 3) पुढीलपैकी कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण माहिती लिहून त्या तालाचा ठेका एकपटीत लिहा. [5]

- i) त्रिताल
- ii) धुमाळी
- iii) अब्दा तीनताल

P.T.O.

प्रश्न 4) व्याख्या लिहा. (कोणत्याही पाच)

[5]

- i) आरोह
- ii) अवरोह
- iii) पकड
- iv) मिश्रराग
- v) मींड
- vi) विवादी
- vii) बढत

प्रश्न 5) पुढीलपैकी कोणत्याही एका संगीततज्ञाचे जीवन चरित्र व सांगीतिक योगदान स्पष्ट करा.

[5]

- i) पं. बाळकृष्णबुवा इचलकरंजीकर
- ii) पं. जितेंद्र अभिषेकी
- iii) बैजू बावरा

प्रश्न 6) पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सविस्तर लिहा.

[5]

- i) संगीत आणि साहित्य
- ii) ख्याल गायकी
- iii) सुगमसंगीत शैली

Total No. of Questions : 6]

PD-1036

[6451]-606

S.Y. B.A.

MUSIC

SKILL DEVELOPMENT IN MUSIC

SEC-2A : तबला

(या संचातील राग संगीत गायन व तबला या दोन पैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही
एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23214/22320)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना :
- 1) सहापैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
 - 2) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण.
 - 3) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) तबल्यातील दोन प्रमुख बाज (बंद व खुला) ह्याविषयी माहिती लिहा. [5]

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती लिहून त्याचा ठेका लिहा. [5]

- i) त्रिताल
- ii) चौताल
- iii) दीपचंदी

प्रश्न 3) व्याख्या लिहा. [5]

- i) दुगुन
- ii) तिगुन
- iii) चौगुन
- iv) लग्नी
- v) उठान

प्रश्न 4) तबला वाद्याची भारतीय संगीतातील उपयुक्तता याबाबत लिहा. [5]

प्रश्न 5) खालीलपैकी एका विषयावर निबंध लिहा. [5]

- i) हाताच्या तयारीसाठी करावयाचा रियाज
- ii) तबला या वाद्याचा संक्षिप्त इतिहास

प्रश्न 6) जीवन परिचय लिहा. (कोणतेही एक) [5]

- i) उ. अल्लारखा खान
- ii) उ. झाकीर हुसैन

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD-1037

[Total No. of Pages : 2

[6451]-607

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

SEC-2A : Health promotion Life Skills
(2019 Pattern) (Semester - III) (23224)

Time : 1 Hour]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answer of the following questions (any one) : [10]

- a) Describe the typical symptoms and indicators of infectious diseases.
- b) What is competency mapping? Explain the purpose of competency mapping.

Q2) Write the answer of the following questions (any one) : [10]

- a) Discuss the effects of bullying.
- b) Explain ways to avoid contracting infectious diseases.

Q3) Short note (any one) : [5]

- a) Self management
- b) Peer-pressure

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PD-1037

[6451]-607

S.Y. B.A.

मानसशास्त्र

SEC-2A : आरोग्य संवर्धन जीवन कौशल्य

(2019 Pattern) (Semester - III) (23224)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 1 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [10]

- अ) संक्रमक रोगांच्या विशिष्ट लक्षणांचे आणि संकेतांचे वर्णन करा.
ब) सक्षमता मापन म्हणजे काय? सक्षमता मापनाचे उद्देश स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [10]

- अ) गुंडगिरीच्या परिणामांची चर्चा करा.
ब) संसर्गजन्य रोग टाळण्याचे मार्ग स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणतीही एक) [5]

- अ) स्व-व्यवस्थापन
ब) समवयस्क समूह दबाव

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD-1038

[Total No. of Pages : 4

[6451]-608

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

SEC - 2A : Introduction to Human Rights & Duties

(2019 Pattern) (Semester - III) (23275)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Select the correct option for and rewrite the statement : [5]

- i) What is the International Bill of Human Rights?
 - a) Universal Declaration of Human Rights
 - b) Universal Declaration of Human Security
 - c) Universal Declaration of Human Law
 - d) Universal Declaration of Human Act
- ii) What is the relationship between human rights and nations?
 - a) Support
 - b) Foundation
 - c) Column
 - d) Support column
- iii) The concept of human rights is mainly based on which of the following
 - a) Natural rights
 - b) Legal rights
 - c) Social rights
 - d) Civil liberties
- iv) Who played an important role in international human rights law?
 - a) Economic summit
 - b) World War
 - c) The United Nations
 - d) None of the above
- v) This is a lifelong process.
 - a) Human Rights Education
 - b) Human Education
 - c) Rights Education
 - d) English Education

Q2) Write the answers in 100 words (any three) [12]

- a) Explain the concept of dignity.
- b) State the role of education in human values.
- c) What do you mean by equality in India?
- d) Explain the types of vulnerability?
- e) Explain the concept of Child Labour

P.T.O.

Q3) Write the answers in 200 words (any one)

[8]

- a) State the role of the Human Rights commission in India.
- b) Explain the Significance of Human Values.

PD-1038

[6451]-608

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

SEC - 2A : Introduction to Human Rights & Duties

(2019 Pattern) (Semester - III) (23275)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडा आणि पुन्हा लिहा.

[5]

- i) मानवाधिकारांचे आंतरराष्ट्रीय विधेयक काय आहे?
अ) मानवाधिकारांचे सार्वत्रिक घोषणा
ब) मानवी सुरक्षेची सार्वत्रिक घोषणा
क) मानवी कायद्याची सार्वत्रिक घोषणा
ड) मानवी कराराची सार्वत्रिक घोषणा
- ii) मानव अधिकार आणि राष्ट्र यामधील संबंध काय?
अ) आधार
ब) पाया
क) स्तंभ
ड) आधारस्तंभ
- iii) मानवी हक्कांची संकल्पना ही प्रामुख्याने खालीलपैकी कशावर आधारित आहे.
अ) नैसर्गिक हक्क
ब) कायदेशीर हक्क
क) सामाजिक हक्क
ड) नागरी स्वातंत्र्य
- iv) आंतरराष्ट्रीय मानवाधिकार कायद्यात महत्त्वाची भूमिका कोणी बजावली?
अ) आर्थिक शिखर परिषद
ब) महायुद्ध
क) संयुक्त राष्ट्र
ड) वरीलपैकी काहीही नाही
- v) खालीलपैकी ही एक आजीवन प्रक्रिया आहे.
अ) मानवी अधिकार शिक्षण
ब) मानवी शिक्षण
क) अधिकार शिक्षण
ड) इंग्रजी शिक्षण

प्रश्न 2) 100 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही तीन)

[12]

- अ) प्रतिष्ठेची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) मानवी मूल्यांमधील शिक्षणाची भूमिका सांगा
- क) भारतातील समानता म्हणजे काय?
- ड) असुरक्षिततेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- इ) बालकामगार ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

[8]

- अ) भारतातील मानवाधिकार आयोगाची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) मानवी मूल्यांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD-1039

[Total No. of Page : 1

[6451]-609

S.Y. B.A.

ENGLISH

**SEC-2A : A Certificate Course in Skill Development
(2019 Pattern) (Semester - III) (23334) (CBCS)**

Time :2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ONE of the following : **[10]**

- a) Prem and Jay are talking about the cricket match between India and Australia. Rohit is alone. He doesn't have any companion. He joins in their conversation. Write a conversation using appropriate expressions.
- b) Samrudhi has invited her new friend Disha from mumbai for marriage ceremony. Introduce her to your family members. Write a dialogue on the given situation.

Q2) Attempt any ONE of the following . **[10]**

- a) Discuss Digital Literacy with it's key components.
- b) Anjali wants to use your friends bike for an hour. Shubhangi does not permit Anjali to use her bike. Write a dialogue based on the given situation.

Q3) Attempt any ONE of the following. **[5]**

- a) Your relative invites you for naming ceremony of a baby. You are free on that day and you accept the invitation. Write a dialogue between you and your relative.
- b) What is a project plan? Explain.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1040

[Total No. of Pages : 5

[6451]-610

S.Y.B.A.

MATHEMATICS

SEC-1A FMG-3 : Operational Research

(2019 Pattern) (Semester - III) (23345)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any FIVE of the following.

[10]

- a) Define surplus variables with example
- b) Draw region of the following constraint $2x + 3y \leq 6$, $x, y \geq 0$
- c) Express following LPP into equation form
Minimize $z = 50x + 30y$
Subject to : $4x - y \leq 8$
 $-2x + 3y \geq 0$
 $x, y \geq 0$
- d) What is the condition of unbounded solution in simplex method of LPP?
- e) What is the condition of unbalanced assignment problem? How to balance it?
- f) Find initial basic feasible of transportation problem by matrix-minima method.

	D_1	D_2	D_3	Supply
O_1	13	15	16	17
O_2	7	11	2	12
O_3	19	20	9	16
Demand	14	8	23	

P.T.O.

- g) Solve the following assignment problem for minimization.

	M_1	M_2	M_3
J_1	16	25	28
J_2	8	14	13
J_3	9	12	10

Q2) Attempt any FOUR of the following :

[20]

- a) Solve the following LPP by graphical method.

$$\text{Maximize } Z = 6x_1 + 11x_2$$

$$\text{Subject to: } 2x_1 + x_2 \leq 104$$

$$x_1 + 2x_2 \leq 76$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

- b) Express following LPP into its dual form

$$\text{Minimize } Z = 10x_1 + 20x_2$$

$$\text{Subject to : } x_1 + 4x_2 = 8$$

$$x_1, x_2 \geq 0.$$

- c) Find initial basic feasible solution of following transportation problem, by Vogel's approximation method.

	D_1	D_2	D_3	D_4	Supply
W_1	23	27	16	18	30
W_2	12	17	20	51	40
W_3	22	28	12	32	53
Demand	22	35	25	41	123

- d) Find the optimal assignment for the problem with the following cost matrix :

		Machine			
		M_1	M_2	M_3	M_4
Job	J_1	5	3	1	8
	J_2	7	9	2	6
	J_3	6	4	5	7
	J_4	5	7	7	6

- e) Explain Vogel's Approximation Method to find initial basic feasible solution of transportation problem.
- f) Explain Hungarian Method to solve an assignment problem.

Q3) Attempt any FOUR of the following.

[20]

- a) Solve the following LPP by simplex method.

$$\text{Maximize } Z = 40x + 50y$$

$$\text{Subject to : } 2x + 3y \leq 3$$

$$8x + 4y \leq 5$$

$$x, y \geq 0.$$

- b) Following is initial basic feasible solution of transportation problem. Check for optimal solution. Is alternate solution exists?

	D_1	D_2	D_3
O_1	0	2	19
O_2	11	18	19
O_3	7	14	19

- c) A marketing manager wished to assign four zones, Z_1, Z_2, Z_3, Z_4 to four salesman S_1, S_2, S_3, S_4 . These salesman differ in different zones. The yield matrix is given below.

Find the assignment to maximize the sale.

	Z_1	Z_2	Z_3	Z_4
S_1	7	12	37	18
S_2	25	27	18	25
S_3	16	3	17	23
S_4	10	25	14	9

- d) Consider the LP with two variables.

$$\text{Maximize } Z = 2x_1 + 3x_2$$

$$\text{Subject to : } 2x_1 + x_2 \leq 4$$

$$x_1 + 2x_2 \leq 5$$

$$x_1, x_2 \geq 0.$$

- A) Express the problem in equation form.
 B) Determine all basic solutions of the problem, hence optimal solution.
- e) Explain method to find solution of dual primal LPP.
- f) Explain Modified Distribution method to find optimal solution of transportation problem.

Q4) Attempt any **TWO** of the following.

[20]

- a) Solve the following LPP by Big-M method

$$\text{Maximize } Z = x_1 + x_2 + x_3$$

$$\text{Subject to : } x_1 - 3x_2 + 4x_3 = 5$$

$$x_1 - 2x_2 \leq 3$$

$$2x_1 - x_3 \geq 4$$

$$x_1, x_2, x_3 \geq 0.$$

- b) Following is initial basic feasible solution of transportation problem. Is it optimal? If not, find optimal solution.

		D_1	D_2	D_3	D_4
O_1	(20)	1	2	1	4
O_2		3	3	2	1
O_3		4	2	5	9

- c) Find the optimal assignment, so that total cost will be minimum of assigning four operators to four machines. The assignment cost in Rs. are given below. Operator 1 cannot be assigned to machine 3. Also operator 3 cannot be assigned to machine 4.

		Machine			
		1	2	3	4
Operators	1	5	5	-	2
	2	7	4	2	3
	3	9	3	5	-
	4	7	2	6	7

- d) Show that the following LPP has unbounded solution by using its dual problem.

$$\text{Maximize } Z = 8x_1 - 2x_2 - 4x_3$$

$$\text{Subject to : } x_1 - 4x_2 - 2x_3 \geq 2$$

$$x_1 + x_2 - 3x_3 \geq -1$$

$$-3x_1 - x_2 + x_3 \geq 1$$

$$x_1, x_2, x_3 \geq 0$$

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

PD-1041

[Total No. of Pages : 2

[6451]-611

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SEC -2A : Gender Spectrum and Media (Credit Course)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23375)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 200 words. (Any One) [10]

- a) Discuss the Representation of Feminine identities in Indian cinema.
- b) Explain the basic functions and role of Mass media.

Q2) Write short note (Any Three) [15]

- a) Audience and Media
- b) Post Truth
- c) The Filter Bubble
- d) Media
- e) Alternate Sexualities in Media

P.T.O.

Total No. of Questions : 2]

PD-1041

[6451]-611

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SEC -2A : Gender Spectrum and Media (Credit Course)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23375)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गूण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पाहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) [10]

- अ) भारतीय चित्रपटसृष्टीतील स्त्री सुलभ प्रतिनिधिकतेवर चर्चा करा.
ब) मास मीडियाची मूलभूत कार्ये आणि भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]

- अ) प्रेक्षक आणि माध्यमे
ब) सत्तोतर
क) माहितीचे बुडबुडे
ड) माध्यमे
इ) माध्यमांमधील वैकल्पित लैंगिकता

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

PD-1042

[Total No. of Pages : 2

[6451]-612

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

SEC-2A : A Course on Critical Thinking : Theory and
Practice

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23425)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes on any three of the following in 50 words each : [15]

- a) Deduction
- b) Direct proof
- c) Principle of Utilitarianism
- d) Analogical reasoning
- e) Indirect proof

Q2) Answer the following question in 200 word (Any one) : [10]

- a) Explain and evaluate concept of argument and argument form.
- b) Define Reasoning? Explain its types.

P.T.O.

Total No. of Questions : 2]

PD-1042

[6451]-612

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

SEC-2A : A Course on Critical Thinking : Theory and Practice

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23425)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रीका पहावी.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टीपा 50 शब्दांत लिहा.

[15]

- अ) निगमन
- ब) प्रत्यक्ष पद्धती
- क) उपयुक्ततेचे तत्त्व (जे.एस.मिल)
- ड) गणनात्मक तार्किकता
- इ) अप्रत्यक्ष पद्धती

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) युक्तिवाद आणि युक्तिवाद आकार सांगून त्यांचे परीक्षण करा.
- ब) तार्किकतेचे प्रकार सांगून तिचे प्रकार स्पष्ट करा.

ॐॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD-1043

[Total No. of Pages : 4

[6451]-613

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

G2-CC-1C : आधुनिक काव्य, कहानी तथा व्यवहारिक हिंदी
(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23093)

समय : 2½ घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) सभी प्रश्नों के अंक समान हैं।

प्रश्न 1) दिर्घोत्तरी प्रश्नों के उत्तर लिखिए । (4 में से 2)

[16]

- अ) 'नाच' कविता का भावार्थ लिखिए ।
ब) 'एकलव्य से संवाद' कविता का भावार्थ लिखिए ।
क) 'कूड़ा बीनते बच्चे' कविता का सामाजिक यथार्थ स्पष्ट कीजिए ।
ड) 'हॉकी खेलती लड़कियाँ' कविता का शिल्पविधान स्पष्ट कीजिए ।

प्रश्न 2) दिर्घोत्तरी प्रश्नों के उत्तर लिखिए । (4 में से 2)

[16]

- अ) 'धरती अब भी घूम रही हैं' कहानी की कथावस्तु लिखिए ।
ब) 'दूसरे' कहानी के शीर्षक की सार्थकता स्पष्ट कीजिए ।
क) 'सलाम' कहानी के 'हरिष' का चरित्र चित्रण कीजिए ।
ड) 'छावनी में बेघर' कहानी की कथावस्तु लिखिए ।

P.T.O.

प्रश्न 3) ससंदर्भ व्याख्या ।

[14]

अ) निम्नलिखित में से किसी एक की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए ।

[7]

- i) “यदि तुम्हारे घर के
एक कमरे में आग लगी हो
तो क्या तुम
दूसरे कमरे में सो सकते हो?
यदि तुम्हारे घर के एक कमरे में
लाशें सड़ रही हो
तो क्या तुम
दूसरे कमरे में प्रार्थना कर सकते हो?
यदि हां
तो मुझे तुमसे
कुछ नहीं कहना है।”

अथवा

- ii) “बड़े-बड़े डग भरते
चलते हैं वे तो
उनका ढीला कुर्ता
तन जाता है फूलकर उनके पीछे
जैसे कि हो पाल कश्ती का।”

ब) निम्नलिखित में से किसी एक की ससंदर्भ व्याख्या लिखिए ।

[7]

- i) ‘नींद नहीं आती...जीजी, पिताजी कब आएंगे?
जीजी, पिताजी के पास चलो।’ पिता जी!”

अथवा

- ii) “माँ के और बच्चे हो या न हों, इसका फैसला पड़ोसी
कर चुके हैं। पिताजी चुनाव में किसे वोट दे, यह दूसरे तय कर देते हैं।”

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किसी दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। (3 में से 2)

[14]

- अ) हिंदी भाषा की कारक व्यवस्था स्पष्ट कीजिए।
- ब) संक्षेपन का महत्त्व लिखिए।
- क) भाषा में कारक व्यवस्था का महत्त्व लिखिए।

प्रश्न 5) निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर दिए गए विकल्पों में से सही उत्तर चूनकर लिखिए।

[10]

- i) 'नाच' कविता के कवि कौन है?
 - अ) अज्ञेय
 - ब) निराला
 - क) महादेवी वर्मा
 - ड) अनुज लुगुन
- ii) 'एकलव्य से संवाद' कविता के कवि का नाम क्या है?
 - अ) अनामिका
 - ब) अनुज लुगुन
 - क) निराला
 - ड) अज्ञेय
- iii) दूसरे कहानी की नायिका का नाम क्या है?
 - अ) सरीता
 - ब) सबीना
 - क) संगीता
 - ड) सविता
- iv) कूड़ा बीनते बच्चे कविता में बच्चों की बोरीयों में कौनसी बोतले है?
 - अ) दवा की
 - ब) रम की
 - क) पाणी की
 - ड) चाय की
- v) हॉकी खेलती लड़कियाँ कविता का विमर्श कौनसा है?
 - अ) वृद्ध विमर्श
 - ब) किन्नर विमर्श
 - क) नारी विमर्श
 - ड) आदिवासी विमर्श
- vi) 'सजा' कहानी के रचनाकार कौन है?
 - अ) अल्पना मिश्र
 - ब) मन्नु भंडारी
 - क) अनामिका
 - ड) प्रसाद
- vii) 'छावनी में बेघर' कहानी में किसकी समस्या का वर्णन है?
 - अ) किसानों की
 - ब) डॉक्टरों की
 - क) बच्चों की
 - ड) जवानों की

viii) कर्ता कारक के लिए कौनसा विभक्ति चिन्ह प्रयुक्त होता है?

अ) ने

ब) में

क) पर

ड) को

ix) संक्षेपन का अर्थ क्या है?

अ) अनुवाद करना

ब) अर्थ बताना

क) कम करना

ड) विस्तार करना

x) शब्दयुग्म के लिए सही विकल्प चुनकर लिखिए :- अलि-अली

अ) भवरां - सहेली

ब) भगवान - मित्र

क) सहेली - तितली

ड) सच्चा - झूठा

[6451]-614

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

G2 CC - 2C - PH - 2A : प्रयोजनमूलक हिंदी : अनुप्रयोग
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23094)

समय : 2½ घंटे]

[कुल अंक : 70

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित दीर्घोत्तरी प्रश्नों में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [21]

- अ) पर्यटन क्षेत्र में हिंदी की उपयोगिता स्पष्ट कीजिए?
- ब) बैंकिंग क्षेत्र के विकास के लिए हिंदी की आवश्यकता समझाईए?
- क) प्रयोजनमूलक हिंदी के उपयोजन में आनेवाली समस्याएँ लिखिए?
- ड) भारतीय कृषि क्षेत्र में हिंदी के उपयोजन को स्पष्ट कीजिए?
- इ) सूचना एवं प्रौद्योगिकी के क्षेत्र में हिंदी के उपयोग को समझाईए?

प्रश्न 2) निम्नलिखित दीर्घोत्तरी प्रश्नों में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [21]

- अ) कार्यालयी हिंदी के प्रमुख प्रकार्य लिखिए?
- ब) प्रारूपण लेखन में प्रेषक और प्रेषिती का महत्व स्पष्ट कीजिए?
- क) संक्षेपण की विशेषताएँ लिखिए?
- ड) टिप्पण की परिभाषा देकर, टिप्पण की आवश्यकताएँ लिखिए?
- इ) पल्लवन का अर्थ लिखकर उसकी प्रक्रिया समझाईए?

प्रश्न 3) निम्नलिखित दीर्घोत्तरी प्रश्नों में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [21]

- अ) सरकारी पत्र के पाँच अंगों पर प्रकाश डालिए?
- ब) अर्धसरकारी पत्र की रूपरेखा समझाईए?
- क) ज्ञापन किन्हीं लिखे जाते हैं? ज्ञापन में आवश्यक बातें लिखिए?
- ड) परिपत्र किसे कहते हैं? परिपत्र लेखन की मुख्य बातें लिखिए?
- इ) अधिसूचना किसके द्वारा प्रकाशित की जाती है? कब प्रकाशित की जाती है?

[7]

-

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 3

PD-1045

[6451]-615

S.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

Samskrtārṇavaḥ (संस्कृतार्णवः)

संस्कृत गद्य आणि पद्य विभाग

SEC-1A : Gadya Vibhag and Padya Vibhag

(2019 Pattern) (Semester - III) (23113)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions : 1) All questions are compulsory.

सूचना : सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) Figures to right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Translate in to English or Marathi in each section (Any one) [10]

प्रत्येक विभागातील कोणत्याही एकाचे इंग्रजी व मराठीत भाषांतर करा.

Section 'A' / विभाग 'अ'

- वेदमनूच्याचार्योऽन्तेवासिनमनुशास्ति । सत्यं वद । धर्मं चर । स्वाध्यायान्मा प्रमदः । आचार्याय प्रियं धनमाहृत्य प्रजातन्तुं मा व्यवच्छेत्सीः । सत्यान्न प्रमदितव्यम् । स्वाध्यायप्रवचनाभ्यां न प्रमदितव्यम् । देवपितृकार्याभ्यां न प्रमदितव्यम् ।
- अपरञ्च यथा आत्मनः प्राणा अभीष्टाः तथा भूतानामपि इति अवधार्य साधवः आत्मौपम्येन भूतेषु दयां कुर्वन्ति । प्रत्याख्याने च दाने च सुखदुःखे प्रियाप्रिये आत्मौपम्येन पुरुषः प्रमाणमधिगच्छति । तथा च यः मातृवत्परदारेषु परद्रव्येषु लोष्टवत् आत्मवत्सर्वेषु भूतेषु पश्यति स एव पण्डितः निश्चयेन । त्वं चातीव दुर्गतस्तेन तत्तुभ्यं दातुं सयत्नोऽहम् ।

Section 'B' / विभाग 'ब'

- निर्मानमोहाजितसङ्गदोषा
अध्यात्मनित्याविनिवृत्तकामाः ।
द्वन्द्वैर्विमुक्तासुखदुःखसज्जै-
र्गच्छन्त्यमूढाः पदमव्ययं तत् ॥
- सौराष्ट्रदेशे विशदेऽतिरम्येज्योतिर्मयं चन्द्रकलावतंसम् ।
भक्तिप्रदानाय कृपावतीर्णतंसो मनाथं शरणं प्रपद्ये ॥

P.T.O.

Section 'C' / विभाग 'क'

अधोनिर्दिष्टं परिच्छेदं पठित्वा तस्याधारेण संस्कृतेन उत्तराणि लिखत । (कान्यपि पञ्च) [5]

देवपितृकार्याभ्यां न प्रमदितव्यम् । मातृदेवो भव । पितृदेवो भव । आचार्यदेवो भव । अतिथिदेवो भव ।
यान्यवद्यानि कार्माणि तानि त्वया सेवितव्यानि । नो इतराणि । यान्यस्माकंसुचरितानि तानि त्वयोपास्यानि नो
इतराणि । ये के चास्माच्छ्रेयांसो ब्राह्मणाः तेषां त्वयाऽऽसनेन प्रश्रसितव्यम् ॥

- कस्मान् न प्रमदितव्यम्?
- कीदृशो देवो भव ।?
- कानि कर्माणि शिष्येण सेवितव्यानि?
- गुरोः सुचरितानि कादृशानि?
- ब्राह्मणानां कथं प्रश्रसितव्यम्?
- अयं परिच्छेदः कस्मात् ग्रन्थात् गृहीतः?
- ब्राह्मणानां किं विशेषणं निर्दिष्टम् अत्र?

Q2) Explain with reference to the context any one from sections 'A' and 'B'. [10]

‘अ’ आणि ‘ब’ विभागतून प्रत्येकी एकाचे संसदर्भ स्पष्टीकरण करा.

Section 'A' / विभाग 'अ'

- यत्रास्ते विषसंसर्गोऽमृतं तदपि मृत्यवे ॥
- यान्यस्माकं सुचरितानि तानि त्वयोपास्यानि ।

Section 'B' / विभाग 'ब'

- वन्दे महोदारतरस्वभावं घृणेश्वराख्यं शरणं प्रपद्ये ।
- स चिन्तयमास कुलानि काव्यंदारांश्च भोगांश्च सुखं धनानि ॥

Section 'C' / विभाग 'क'

उचितानि युग्मानि विचिनुत (कान्यपि पञ्च)

[5]

i) वाराणसीनाथः	a) अश्वत्थः
ii) सत्यं वद ।	b) सुप्तसिंहाः
iii) द्वादशज्योतिर्लिङ्गं	c) अनुशासनम्
iv) अहिंसा	d) वराहमिहिरः
v) अव्ययः वृक्षः	e) सोमनाथम्
vi) बृहत्संहिता	f) धर्ममार्गः
vii) उत्तिष्ठत	g) विश्वनाथः

Q3) A) Explain the advice to pupil in the lesson 'अनुशासनम्' in your own words. [12]
'अनुशासनम्' या पाठातील शिष्योपदेश तुमच्या भाषेत लिहा.

OR/किंवा

Write an essay on the topic 'पाणिनीय परिभाषा'

'पाणिनीय परिभाषा' या विषयावर निबंध लिहा.

B) Write notes (Any one) [8]

टीपा लिहा (कोणताही एक)

i) कङ्कणस्य तु लोभेन

ii) भासः

Q4) A) Write the summary of 'पुरुषोत्तमयोग' [12]
'पुरुषोत्तमयोग' या अध्यायाचा सारांश लिहा.

OR/किंवा

Explain the 'द्वादशज्योतिर्लिङ्गस्तोत्रम्'

'द्वादशज्योतिर्लिङ्गस्तोत्रम्' स्पष्ट करा

B) Write notes (Any one) [8]

टीपा लिहा (कोणताही एक)

i) दकलब्धिः

ii) भगवद्गीता

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD1046

[Total No. of Pages : 2

[6451]-616

S.Y.B.A.

ARABIC

CC-1C : Classical and Modern Prose & Poetry
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23141)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Translate Any two of the following Quranic Surahs: **[20]**

- a) Al-Falaq
- b) Al-Qadr
- c) Al-Teen
- d) Al-Fateha

Q2) Translate any two of the following Passages into Urdu/English/Marathi. **[30]**

(الف) قَابِلٌ سَاجِدٌ خَالِدًا، قُلْ لَهُ إِنَّ جَمَاعَةَ الْأَصْدِقَاءِ عَادَتْ مِنْ دِهْلِي، تَعَالِ نَذْهَبْ إِلَى الْأَصْدِقَاءِ وَنَتَحَدَّثُ) مَعَهُمْ، خَالِدٌ وَافَقَ رَأَى صَدِيقَهُ وَذَهَبَا إِلَى أَصْدِقَائِهِمَا. خَالِدٌ: مَتَى سَافَرْتُمْ مِنْ بَوْمَبَايَ إِلَى دِهْلِي؟ وَمَتَى وَصَلْتُمْ؟ أَحْمَدُ: سَافَرْنَا يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ صَبَاحًا، وَسَارَ الْقِطَارُ لَيْلًا وَنَهَارًا وَوَصَلْنَا إِلَى دِهْلِي يَوْمَ الْخَمِيسِ ظَهْرًا، وَخَرَجْنَا لِلنَّزْهَةِ مَسَاءً.

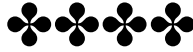
(ب) طَلَعَ الْفَجْرُ، أَدْنَى الْمُؤَدِّنُ، وَاسْتَيْقِظَ الْمُسْلِمُونَ، مَا جَدَّ اسْتَيْقَظَ، وَتَوَجَّهَ إِلَى الْمَسْجِدِ لِلصَّلَاةِ وَهُوَ فَتَحَ الْحَنْفِيَّةَ وَتَوَضَّأَ لِمَصَلَاةِ الصُّبْحِ. جَاءَ الْمُسْلِمُونَ وَتَوَضَّأُوا، خَرَجَ الْإِمَامُ مِنْ حُجْرَتِهِ، كَبَّرَ الْمُؤَدِّنُ وَقَالَ: قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، قَامَ الْمُسْلِمُونَ فِي صُفُوفٍ بِنِظَامٍ حَسَنٍ، وَصَلُّوا بِالْجَمَاعَةِ، سَلَّمَ الْإِمَامُ، وَسَلَّمَ الْمُسْلِمُونَ، وَانْتَهَتْ الصَّلَاةُ.

P.T.O.

(ج) ذَهَبَ حَامِدٌ إِلَى مَكْتَبِ الْبَرِيدِ، وَاشْتَرَى بِطَاقَةً وَظَرْفًا وَدَخَلَ حُجْرَتَهُ، وَجَلَسَ أَمَامَ مَكْتَبِهِ وَكَتَبَ الْخِطَابَ إِلَى وَالِدِهِ وَوَالِدَتِهِ يَعْيشُ فِي بَلَدَةٍ بَعِيدَةٍ فَوَضَعَ الْخِطَابَ فِي الظَّرْفِ وَكَتَبَ الْعُنْوَانَ عَلَى الظَّرْفِ وَأَغْلَقَهُ، ثُمَّ الصَّقَ عَلَى الظَّرْفِ طَابِعَ بَرِيدٍ وَوَضَعَهُ فِي صُنْدُوقِ الْخِطَابِ. وَصَلَ الْخِطَابُ إِلَى الْوَالِدِ، وَفَتَحَ الْوَالِدُ خِطَابَ ابْنِهِ فَرَحًا وَقَرَأَهُ

[20] Q3) Translate and explain the following couplets. (Any Five)

- (أ) أَلَا فِي سَبِيلِ الْمَجْدِ مَا أَنَا فَاعِلٌ عَفَافٌ وَإِقْدَامٌ وَحَزْمٌ وَنَائِلٌ
- (ب) أَعِنْدِي وَقَدْ مَارَسْتُ كُلَّ خَفِيَّةٍ يُصَدِّقُ وَاشِ أَوْ يُخَيِّبُ سَائِلٌ
- (ج) تُعَدُّ ذُنُوبِي عِنْدَ قَوْمٍ كَثِيرَةٍ وَلَا ذَنْبَ لِي إِلَّا الْعُلَا وَالْفَضَائِلُ
- (د) كَأَنِّي إِذَا طُلْتُ الزَّمَانَ وَأَهْلَهُ رَجَعْتُ وَعِنْدِي لِأَنَامِ طَوَائِلُ
- (هـ) وَقَدْ سَارَ ذِكْرِي فِي الْبِلَادِ فَمَنْ لَهُمْ بِإِخْفَاءِ شَمْسِ ضَوْءِهَا مُتَكَامِلُ
- (و) يَهُمُّ اللَّيَالِي بَعْضُ مَا أَنَا مُضْمِرٌ وَيَثْقُلُ رَضْوِي دُونَ مَا أَنَا حَامِلُ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1047

[Total No. of Pages :2

[6451]-617

S.Y.B.A.

PERSIAN

CC-2C : Poetry & Rhetoric

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (Old G-2) (23103)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Determine the position and status of Umar Khayyam in Persian Rubai Writers. [12]

OR

Cover the life and literary works of Ameer Khusro.

Q2) Sufi elements are found in the poetry of Hafiz Explain with arguments. [12]

OR

Determine the place of Hafiz among his contemporaries poets.

Q3) Express your thoughts on Shahriyar Tabrezi's living conditions in detail. [12]

OR

Cover the life and personality of Allama Iqbal in detail.

Q4) a) Write the Central idea of one of the following in Persian. [10]

(۱) در علو مقام انسان

(۲) حکمت خیر کثیر است

(۳) خرابات فرنگ

P.T.O.

b) Write the definition of any five of the following with examples. [10]

- (۱) فصاحت
- (۲) تضمین
- (۳) سوال و جواب
- (۴) ردالعجز علی الصدر
- (۵) علم بیان
- (۶) ایهام
- (۷) تجاہل عارفانہ

Q5) Explain in Persian or translate any seven of the following couplets in

English or Urdu or Marathi:

[14]

(۱) بیا کہ قصر امل سخت سست بنیاد است	(۱) بیار بادہ کہ بنیادِ عمر بر بادست
(۲) سال ها دل طلبِ جامِ جم از ما می کرد	(۲) و آنچه خود داشت زیگانه تمنّا می کرد
(۳) گوهری کز صدفِ کون و مکان بیرون است	(۳) طلب از گمشدگان لبِ دریا می کرد
(۴) غلامِ همتِ آنم که زیرِ چرخِ کبود	(۴) زہر چہ رنگِ تعلق پذیرد آزادست
(۵) دیدمش خرم و خندان قدحِ بادہ بہ دست	(۵) و اندر آن آئینہ صد گو نہ تماشا می کرد
(۶) گفتم این جامِ جهان بین بہ تو کی داد حکیم؟	(۶) گفت آن روز کہ این گنبدِ مینا می کرد
(۷) کہ ای بلند نظر شاہبازِ سدرہ نشین	(۷) نشیمن تو نہ این کُنچِ محنت آبادست
(۸) نصیحتی کنمت یاد گیر و در عمل آر	(۸) کہ این حدیث، ز پیرِ طریقتم یادست
(۹) حسد چہ می بری ای ستِ نظم بر حافظ؟	(۹) قبولِ خاطر و لطفِ سخن خدادادست

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1048

[Total No. of Pages : 4

[6451]-618
S.Y.B.A.
ECONOMICS
G-2-CC-1C : Financial System - I
(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23153)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answers of the following questions in 20 words each. (Any eight).[16]

- a) What is meant by Financial system?
- b) Write any two features of Indian Financial System.
- c) What are Public Sectors Banks?
- d) What is Private Bank?
- e) When was the first Regional Rural Bank established in India?
- f) What is meant by Co-operative Bank?
- g) What is meant by Money Market?
- h) What is meant by Financial Institution?
- i) What is National Stock Exchange?
- j) When was Life Insurance Corporation established?

Q2) Write the answers of the following questions in 50 words each. (Any four)[16]

- a) Briefly explain the nature of Indian Financial System.
- b) Write the problems of Regional Rural Banks in India.
- c) Explain the features of Money Market in India.
- d) Briefly explain the importance of Foreign Exchange Market.
- e) Briefly explain the nature of Non-Banking Financial Intermediaries.
- f) Explain the role of Unit Trust of India in India.

P.T.O.

Q3) Write the answers of the following questions in 150 words each. (Any three)[18]

- a) Explain the importance of Indian Financial System.
- b) Explain the functions of Co-operative Banks in India.
- c) Explain the instruments of Indian Money Market.
- d) Explain the features of Indian Capital Market.
- e) Explain the role of General Insurance Corporation in India.

Q4) Write the answers of the following questions in 300 words each. (Any two)[20]

- a) Explain the structure of Indian Financial system.
- b) Write in detail the functions of Commercial banks in India.
- c) Explain the role of Life Insurance Corporation in India.

Total No. of Questions : 4]

PD1048

[6451]-618

S.Y.B.A.

ECONOMICS

G-2-CC-1C : Financial System - I

(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23153)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवतात.
 - 3) संदर्भासाठी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) वित्तीय व्यवस्था म्हणजे काय?
- ब) भारतीय वित्तीय व्यवस्थेची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) सार्वजनिक क्षेत्रातील बँका म्हणजे काय?
- ड) खाजगी बँक म्हणजे काय?
- इ) भारतातील पहिली प्रादेशिक ग्रामीण बँक केंव्हा स्थापन झाली?
- फ) सहकारी बँक म्हणजे काय?
- य) नाणेबाजार म्हणजे काय?
- र) वित्तीय संस्था म्हणजे काय?
- ल) राष्ट्रीय शेअर बाजार म्हणजे काय?
- व) भारतीय जीवन विमा महामंडळाची स्थापना केंव्हा झाली?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) भारतीय वित्तीय व्यवस्थेचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील प्रादेशिक ग्रामीण बँकेच्या समस्या लिहा.
- क) भारतातील नाणेबाजाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ड) परकीय विनिमय बाजाराचे महत्व थोडक्यात स्पष्ट करा.
- इ) बिगर-बँकींग वित्तीय मध्यस्थांचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.
- फ) भारतातील युनिट ट्रस्ट ऑफ इंडियाची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) भारतीय वित्तीय व्यवस्थेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील सहकारी बँकांची कार्ये स्पष्ट करा.
- क) भारतीय नाणेबाजाराची साधने स्पष्ट करा.
- ड) भारतीय भांडवल बाजाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- इ) भारतातील सामान्य विमा महामंडळाची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) भारतीय वित्तीय व्यवस्थेची रचना स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील व्यापारी बँकांची कार्ये सविस्तर लिहा.
- क) भारतातील जीवन विमा महामंडळाची भूमिका स्पष्ट करा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1049

[Total No. of Pages : 4

[6451]-619

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-1C : An Introduction to Political Science
(2019 Credit Pattern) (Semester - III) (23163)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any eight questions (in each 20 words) :

[16]

- a) In which country did democracy emerge in ancient time?
- b) Write any two merits of Democracy.
- c) Write any two merits of feminist approach.
- d) Write any two demerits of idealistic approach.
- e) What is mean by secularism?
- f) Write the definition of Political science.
- g) Who is called the father of political science?
- h) Write any two ideal political thinkers.
- i) Who is called the father of modern political science?
- j) Write the definition of state.

Q2) Write any four short notes (in each 50 words) :

[16]

- a) Write the merits of Democracy.
- b) Explain the types of market.
- c) Explain the nature of modern political science.
- d) Write the features of feminism.
- e) Write the divine theory of state.
- f) Write the relations between History and Political science.

P.T.O.

Q3) Attempt any three questions (in each 100 words) :

[18]

- a) Explain demerits of representative Democracy.
- b) Explain Locke's social contract theory.
- c) Write the significance of modern state.
- d) Write the features of civil society.

Q4) Attempt any two questions (in each 200 words) :

[20]

- a) Write the types of Democracy.
- b) Write the scope of Political science.
- c) Write the scope of market.

Total No. of Questions : 4]

PD-1049

[6451]-619

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-1C : An Introduction to Political Science
(2019 Credit Pattern) (Semester - III) (23163)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रीका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दांत) [16]
- अ) प्राचीन काळी कोणत्या देशात लोकशाहीचा उदय झाला.
ब) लोकशाहीचे कोणतेही दोन गुण लिहा.
क) स्त्रीवादी दृष्टीकोणाचे कोणतेही दोन गुण लिहा.
ड) आदर्शवादी दृष्टिकोणाचे कोणतेही दोन दोष लिहा.
इ) धर्मनिरपेक्षता म्हणजे काय?
फ) राज्यशास्त्राची व्याख्या लिहा.
य) राज्यशास्त्राचा जनक कोणास म्हटले जाते?
र) आदर्शवादी राजकीय विचारवंताची दोन नावे लिहा.
ल) आधुनिक राज्यशास्त्राचा जनक कोणास म्हटले जाते.
व) राज्याची व्याख्या लिहा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. (प्रत्येकी 50 शब्दांत) [16]
- अ) लोकशाहीचे गुण लिहा.
ब) बाजारपेठेचे प्रकार स्पष्ट करा.
क) आधुनिक राज्यशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ड) स्त्रीवादाचे वैशिष्ट्ये लिहा.
इ) राज्याचा दैवी सिद्धांत लिहा.
फ) इतिहास आणि राज्यशास्त्र यांच्यातील संबंध लिहा.

- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी 100 शब्दांत) **[18]**
- अ) प्रतिनिधीक लोकशाहीचे दोष स्पष्ट करा.
 - ब) लॉकचा सामाजिक करार सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - क) आधुनिक राज्यांचे महत्त्व लिहा.
 - ड) नागरी समाजाची वैशिष्ट्ये लिहा.

- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी 200 शब्दांत) **[20]**
- अ) लोकशाहीचे प्रकार लिहा.
 - ब) राज्यशास्त्राची व्याप्ती लिहा.
 - क) बाजारपेठेची व्याप्ती लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1050

[Total No. of Pages : 4

[6451]-620

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

**CC - 2C : An Introduction to Political Ideologies
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (23164)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 20 words each (any eight) : [16]

- a) What is meant by Ideology?
- b) Explain the two characteristics of Ideology.
- c) Define Nationalism.
- d) What is meant by progressive Nationalism.
- e) What is meant by syndicalism?
- f) Explain two principles of Fascism.
- g) Corporate state.
- h) What is meant by Fascism?
- i) Write the meaning of Guild socialism.
- j) Explain the meaning of Democracy.

Q2) Write short notes in 50 words each. (any four) : [16]

- a) Discuss the Nature of Ideology.
- b) New fascism.
- c) Merits of socialism.
- d) Ethnic Nationalism.
- e) Cultural Nationalism
- f) Socialism.

Q3) Answer the following questions in 100 words each (any three) : [18]

- a) Discuss in detail on the origin and Development of Ideology.
- b) Write basic principles of syndicalism.
- c) Explain the elements of Nationalism.
- d) Explain the meaning and Nature of Democratic socialism.

P.T.O.

Q4) Answer the following questions in 200 words each (any two) : [20]

- a) State the philosophy of fascism.
- b) Write the causes of Development in Nationalism.
- c) Write the significance of an Ideology.

Total No. of Questions : 4]

PD-1050

[6451]-620

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC - 2C : An Introduction to Political Ideologies
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (23164)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. [16]

अ) राजकीय विचारप्रणाली म्हणजे काय?

ब) विचारप्रणालीची दोन मुख्य वैशिष्ट्ये सांगा.

क) राष्ट्रवाद म्हणजे काय?

ड) प्रागतिक राष्ट्रवाद म्हणजे काय?

इ) श्रमिक संघवाद म्हणजे काय?

फ) फॅसिझमची दोन मुलतत्वे सांगा.

य) महामंडळात्मक राज्य.

र) फॅसिझम म्हणजे काय?

ल) व्यवसाय संघवाद म्हणजे काय?

व) लोकशाहीचा अर्थ स्पष्ट काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारवर थोडक्यात टीपा लिहा. (प्रत्येकी 50 शब्दांत) [16]

अ) विचार प्रणालीचे स्वरूप यावर चर्चा करा.

ब) नव - फॅसिझम

क) समाजवादाचे गुण

ड) वांशिक राष्ट्रवाद

इ) सांस्कृतिक राष्ट्रवाद

फ) समाजवाद

- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. [18]
- अ) विचार प्रणालीचा उदय आणि विकासाची सविस्तर चर्चा करा.
 - ब) श्रमिक संघवादाची वैशिष्ट्ये सांगा.
 - क) राष्ट्रवादाचे घटक सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
 - ड) लोकशाही समाजवादाचा अर्थ व स्वरूप स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. [20]
- अ) फॅसिझमचे तत्वज्ञान सांगा.
 - ब) राष्ट्रवादाच्या विकासाची कारणे लिहा.
 - ड) विचार प्रणालीचे महत्व लिहा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD1051

[Total No. of Pages : 2

[6451]-621

S.Y.B.A.

HISTORY

**G-2-CC-1C (3) : History of the Marathas (1630-1707)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23174)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in about 300 words (Any one)

- a) Write the details about the sources useful for the study of Maratha History. **[15]**

OR

- b) State the importance of Shivaji Maharaj and Afzal Khan visit.

Q2) Answer the following questions in about 300 words (any one) **[15]**

- a) State the causes and effects of the first coronation of Chhatrapati Shivaji Maharaj.

OR

- b) Describe the achievement of Chatrapati Sambhaji Maharaj.

Q3) Answer the following questions in 200 words. (Any Two) **[20]**

- a) Explain the contribution of Shahaji Raje and Rajmata Jijabai in the formation of Shivaji Maharaj.
- b) Discuss in brief the Jawali Episode.
- c) Discuss the Agra visit of Shivaji Maharaj.
- d) Describes Santaji Ghorpade's role in the Maratha war of independence.

Q4) Short notes (any four) **[20]**

- a) Sabhasad Bakhar
- b) Rajmata Jijabai
- c) Hambirrao Mohite
- d) Ramchandrapant Amatya
- e) Guerrilla war
- f) Military Administration

* * *

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1051

[6451]-621

S.Y.B.A.

HISTORY

G-2-CC-1C (3) : History of the Marathas (1630-1707)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23174)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणतेही एक) [15]

- अ) मराठ्यांच्या इतिहासाच्या अभ्यासाची साधने सविस्तर लिहा.
किंवा
ब) छत्रपती शिवाजी महाराज व अफजल खान यांच्या भेटीचे महत्त्व सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणतेही एक) [15]

- अ) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या पहिल्या राज्याभिषेकाची कारणे व परिणाम सांगा.
किंवा
ब) छत्रपती संभाजी महाराजांची कामगिरी सांगा.

प्र.3) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर द्या. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या जडणघडणीत शहाजी राजे व राजमाता जिजाऊ यांचे योगदान सांगा.
ब) जावली प्रकरणाची थोडक्यात चर्चा करा.
क) छत्रपती शिवाजी महाराजांची आग्रा भेट यावर चर्चा करा.
ड) मराठ्यांच्या स्वातंत्र्ययुद्धातील संताजी घोरपडे यांचे कार्य सांगा.

प्र.4) टीपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) सभासद बखर
ब) राजमाता जिजाबाई
क) हंबीरराव मोहिते
ड) रामचंद्रपंत अमात्य
इ) गनिमी कावा
फ) लष्करी प्रशासन

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1052

[Total No. of Pages : 2

[6451]-622
S.Y.B.A.
ANTHROPOLOGY
CC-1C G - II : Indian Tribes
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23193)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes on any three of the following. **[15]**

- a) Concepts of Tribes.
- b) Tribes in maharashtra.
- c) Racial classification of Indian Tribes.
- d) Absenteeism and school drop-out.
- e) Displacement of Tribes.

Q2) Answer any three of the following questions in 50 words each. **[15]**

- a) Explain the cultural classification of Indian Tribes.
- b) Elaborate the causes of study of tribal society.
- c) Explain the illiteracy in Indian Tribes.
- d) Elaborate the structure of youth dormitories in tribes.
- e) Write on the transport and communication in tribal society.

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

- a) Describe the social and economic backwardness of tribals.
- b) Elaborate the history of Indian Tribes.
- c) Explain the availability of health care services in tribal sector.
- d) Elaborate the Geographical and linguistic classification of Indian Tribes.

Q4) Answer any one of the following question in 300 words. **[20]**

- a) Elaborate the functions of youth dormitories in tribals in details.
- b) Explain the various causes of migration and displacement of Indian Tribes.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1052

[6451]-622

S.Y.B.A.

ANTHROPOLOGY

CC-1C G - II : Indian Tribes

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23193)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्र.1) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) आदिवासींची संकल्पना
- ब) महाराष्ट्रातील जमाती
- क) भारतीय आदिवासींचे वांशिक वर्गीकरण
- ड) अनुपस्थिती व शाळेतील गळती
- इ) आदिवासीचे विस्थापन

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) भारतीय आदिवासींचे सांस्कृतिक वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- ब) आदिवासी समाजाच्या अभ्यासाची कारणे विशद करा.
- क) भारतीय आदिवासीमधील निरक्षरता स्पष्ट करा.
- ड) आदिवासी जमातीतील युवागृहांची संरचना विशद करा.
- इ) आदिवासी समाजातील वाहतुक आणि दळणवळण यावर लिहा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) आदिवासीचे सामाजिक आर्थिक मागासलेपणा वर्णन करा.
- ब) भारतीय आदिवासीचा इतिहास विशद करा.
- क) आदिवासी क्षेत्रातील आरोग्य सुविधांची उपलब्धता स्पष्ट करा.
- ड) भारतीय आदिवासींचे भौगोलिक व भाषिक वर्गीकरण विशद करा.

प्र.4) खालील प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) आदिवासीमधील युवागृहांची कार्य सविस्तर विशद करा.
- ब) भारतीय आदिवासींच्या स्थलांतर आणि विस्थापनाची विविध कारणे स्पष्ट करा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1053

[Total No. of Pages : 4

[6451]-623

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

**GG201(A) CC-1C : Environmental Geography - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23204)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of map stencils is allowed.*
- 4) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Write answer of the questions about 20 words each (any 8) [16]

- a) Write the types of environment on the basis of origin.
- b) Write any four aspects of Natural Environment.
- c) Who first introduced the term "Ecology"?
- d) Define Ecosystem.
- e) Write any two characteristics of river ecosystem.
- f) What is biodiversity conservation?
- g) Write any two measures of biodiversity conservations.
- h) Write name of any two biodiversity hotspots of India.
- i) Write any two effects of Air pollution.
- j) Write any two preventive measures of soil pollution.

Q2) Write a short note in about 50 words each (any three) : [18]

- a) Importance of environmental Geography.
- b) Biodiversity in India
- c) Food Chain

P.T.O.

Q3) Write the answer to the following questions in 100 words (any two) : **[16]**

- a) Write approaches of environmental Geography.
- b) Explain nutrient cycle.
- c) Explain the causes and effects of water pollution.

Q4) Write the answer to the following questions in 300 words (any one) : **[20]**

- a) What is ecosystem? Give the types of ecosystem and explain equatorial rain forest ecosystem in detail.
- b) Explain causes and effects of soil pollution in detail.

Total No. of Questions : 4]

PD-1053

[6451]-623

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

GG201(A) CC-1C : Environmental Geography - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23204)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रीका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) [16]
- अ) निर्मितीनुसार पर्यावरणाचे प्रकार लिहा.
 - ब) नैसर्गिक पर्यावरणाचे कोणतेही चार घटक लिहा.
 - क) परिस्थितीकी ही संज्ञा सर्वप्रथम कोणी मांडली?
 - ड) परिसंस्थेची व्याख्या लिहा.
 - इ) नदी परिसंस्थेची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
 - फ) जैव विविधता संवर्धन म्हणजे काय?
 - य) जैव विविधता संवर्धनाचे दोन उपाय लिहा.
 - र) भारतातील कोणत्याही दोन जैव विविधता संवेदनशील प्रदेशांची नावे लिहा.
 - ल) हवा प्रदूषणाचे दोन परिणाम लिहा.
 - व) मृदा प्रदूषण रोखण्यासाठी दोन उपाय योजना लिहा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [18]
- अ) पर्यावरण भूगोलांचे महत्त्व.
 - ब) भारतातील जैव विविधता.
 - क) अन्न-साखळी
 - ड) मृदा प्रदूषण

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[16]

- अ) पर्यावरण भूगोलाच्या अभ्यास पद्धती लिहा.
- ब) पोषक द्रव्यांचे चक्रिकरण स्पष्ट करा?
- क) जल प्रदुषणाची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा?

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची प्रत्येक 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) परिसंस्था म्हणजे काय? परिसंस्थेचे प्रकार सांगून विषुववृत्तीय जंगल परिसंस्था सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) मृदा प्रदुषणाची कारणे आणि परिणाम सविस्तर स्पष्ट करा?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1054

[Total No. of Pages : 4

[6451]-624

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

**CC - 2C GG(201)A : Economic Geography - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23205)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Neat diagrams must be drawn wherever necessary.*
- 4) *Assume suitable data, if necessary.*

Q1) Write answers of the following questions in about 20 words each (any 8) : [16]

- a) Define Economic Geography.
- b) Give two examples of raw to final products of resources.
- c) Name any four renewable energy resources.
- d) Mention any four names of primary economic activities.
- e) Give the four names of cotton textile cities in India.
- f) Which are the social factors that affects agriculture?
- g) What are the types of coal?
- h) Name the four examples of national resources.
- i) Write any two study approaches in economic geography.
- j) Why tertiary activities are more developed in European countries?

Q2) Write a short note in about 50 words each (any 3) : [18]

- a) Secondary Activity.
- b) Conservation of Resources.
- c) Scope of economics geography.
- d) Agro-tourism.

Q3) Write the answer of questions in 100 words (any 2) : [16]

- a) Explain distribution of mineral oil in the world.
- b) Explain nature of economic geography.
- c) Classify the resources on their durability.

P.T.O.

Q4) Write the answer of question in 300 words (any 1) :

[20]

- a) What is economic activity? Explain economic activities in detail.
- b) Explain the role of agriculture in Indian Economy.

Total No. of Questions : 4]

PD-1054

[6451]-624

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

CC - 2C GG(201)A : Economic Geography - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23205)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
5) संदर्भासाठी मूल इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) [16]

- अ) आर्थिक भूगोलाची व्याख्या लिहा.
- ब) कच्चा ते पक्का रूपांतरित उत्पादनाच्या दोन संसाधनाची उदाहरणे द्या.
- क) चार पुनर्नवीकरणीय ऊर्जा संसाधनाची चार नावे सांगा.
- ड) प्राथमिक व्यवसायाची चार नावे द्या.
- इ) भारतातील सुती कापड उद्योगात उग्रेसर असलेली चार शहरे कोणती?
- फ) शेतीवर परिणाम करणारे सामाजिक घटक कोणते?
- य) कोळशाचे प्रकार सांगा.
- र) राष्ट्रीय साधनसंपदाची चार उदाहरणे कोणती?
- ल) आर्थिक भूगोलाच्या दोन अभ्यास पद्धती लिहा.
- व) युरोपियन देशांत तृतीय व्यवसाय जास्त प्रमाणात का विकसित झाला आहे?

प्रश्न 2) प्रत्येकी 50 शब्दांत टीपा लिहा. (कोणतेही 3) [18]

- अ) द्वितीय व्यवसाय
- ब) साधनसंपदांचे संवर्धन
- क) आर्थिक भूगोलाची व्याप्ती.
- ड) कृषी पर्यटन

- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [16]
- अ) खनिज तेलाचे जागतिक वितरण वर्णन करा.
- ब) आर्थिक भूगोलाचे स्वरूप सविस्तर लिहा.
- ड) टीकाऊपणानुसार संसाधनाचे वर्गीकरण करा.

- प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [20]
- अ) आर्थिक क्रिया म्हणजे काय? आर्थिक क्रिया सविस्तरपणे वर्णन करा.
- ब) भारतीय अर्थव्यवस्थेतील भारतीय शेतीची भूमिका विश्लेषित करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1055

[Total No. of Pages : 4

[6451]-625

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

CC - 1C : District Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23443)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Eight questions: (20 words)

[16]

- a) What is administration?
- b) State two points of development of district administration.
- c) Since when is the history of district administration?
- d) State two powers of District Collector.
- e) State the meaning of law and order.
- f) State two principles of law and order.
- g) State the two function of Sub-Divisional Officer.
- h) What is Revenue Administration?
- i) Mention any two functions of Circle Inspection Officer.
- j) State two functions of Talathi.

P.T.O.

Q2) Attempt any Four questions: (50 words)

[16]

- a) The Changing Role of the District Collector.
- b) Elements of Law and Order-Police Force
- c) Circle Inspector
- d) Role of Talathi in Revenue administration.
- e) District level administrative officer.
- f) State the characteristics of Police administration.

Q3) Attempt any Three questions: (100 words)

[18]

- a) State the intelligence department.
- b) How much and What are the types of revenue?
- c) State the powers and functions of Tehsildar.
- d) State the Function of Sub-Divisional Officer.

Q4) Attempt any Two questions: (200 words)

[20]

- a) Explain the meaning and importance of District administration.
- b) State the powers and Functions of District Magistrate.
- c) State the principles of law and order.

Total No. of Questions : 4]

PD-1055

[6451]-625

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

CC - 1C : District Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23443)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दात)

[16]

- अ) प्रशासनाचा अर्थ सांगा.
ब) जिल्हा प्रशासनाच्या विकासाचे दोन मुद्दे सांगा.
क) जिल्हा प्रशासनाचा इतिहास कधी पासून आहे?
ड) जिल्हाधिकारीचे दोन अधिकार सांगा.
इ) कायदा व सुव्यवस्थेचा अर्थ सांगा.
फ) कायदा व सुव्यवस्थेची दोन तत्वे सांगा.
य) उपविभागीय अधिकारीचे दोन कार्य सांगा.
र) महसूल प्रशासन म्हणजे काय?
ल) मंडळ निरीक्षक अधिकारीची दोन कार्य सांगा.
व) तलाठीचे दोन कार्य सांगा.

प्रश्न 2) कोणत्याही चार टीपा लिहा. (50 शब्दात)

[16]

- अ) जिल्हाधिकारीची बदलती भूमिका.
- ब) कायदा व सुव्यवस्थेतील घटक-पोलिस दल.
- क) मंडल निरीक्षक
- ड) महसूल प्रशासनात तलाठीची भूमिका.
- इ) जिल्हा पातळीवरील प्रशासकिय अधिकारी.
- फ) पोलिस प्रशासनाचे वैशिष्ट्ये.

प्रश्न 3) कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (100 शब्दात)

[18]

- अ) गुप्तहेर विभागाची माहिती सांगा.
- ब) महसूलाचे किती आणि कोणते प्रकार आहेत?
- क) तहसिलदाराची अधिकार व कार्य सांगा.
- ड) उपविभागीय अधिकारीची कार्य सविस्तर सांगा.

प्रश्न 4) कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (200 शब्दात)

[20]

- अ) जिल्हा प्रशासनाचा अर्थ सांगून महत्व सांगा.
- ब) जिल्हा दंडाधिकारीची अधिकार व कार्य सांगा.
- क) कायदा व सुव्यवस्थेची तत्वे सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1056

[Total No. of Pages : 2

[6451]-626

S.Y.B.A.

CC-1C(G3): राग संगीत गायन

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (22317) (23213)

(या संचातील राग संगीत गायन व तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1) अ)** भातखंडे अथवा पलुस्कर लिपीमध्ये राग मालकंसच्या छोट्याख्यालाचे स्वरलेखन करा. [10]
ब) केदार रागाची शास्त्रोक्त माहिती लिहा. [5]
- प्र.2) अ)** विभास रागाची शास्त्रीय माहिती लिहा. [10]
ब) त्रिताल, चौताल, धमार यापैकी कोणताही एक ताल संपूर्ण माहितीसह लिपीबद्ध करा. [5]
- प्र.3) अ)** टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) [8]
i) हिंदुस्थानी व कर्नाटक संगीत पद्धती
ii) लोक संगीत
iii) संगीत साधना
ब) थोडक्यात माहिती लिहा. (कोणतेही दोन) [12]
i) संगीत सभेचे आयोजन
ii) धृपद-धमार गायकी
iii) ख्याल गायकी
- प्र.4) अ)** चरित्र लिहा. (कोणतेही एक) [10]
i) उस्ताद अब्दुल करीम खां
ii) अल्लादिया खाँ
iii) डी. व्ही. पलुस्कर
ब) निबंध लिहा. (कोणताही एक) [10]
i) संगीत सभेचे आयोजन
ii) मी ऐकलेली मैफिल
iii) लोक संगीत

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1056

[6451]-626

S.Y.B.A.

CC-1C(G3): तबला

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (22317) (23213)

(या संचातील राग संगीत गायन व तबला यापैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1) अ)** तबला या वाद्याचा संक्षिप्त इतिहास लिहा. [10]
ब) झपतालमध्ये एक तिहाई समेपासून समेपर्यंत पं भातखंडे लिपीनुसार लिपिबद्ध करा. [5]
- प्र.2) अ)** तबला स्वरात मिळवण्याचे नियम याबद्दल माहिती लिहा. [10]
ब) ताल तीनतालमध्ये समेपासून समेपर्यंत एक तिहाई पं भातखंडे लिपीनुसार लिहा. [5]
- प्र.3) अ)** व्याख्या लिहा. (कोणत्याही 4) [8]
i) जाती
ii) तिगून
iii) चौगुण
iv) तुकडा
v) लग्नी
vi) उठाण
ब) भजन व गझल या गीत प्रकारांविषयी माहिती लिहा. [12]
- प्र.4) अ)** पं पलुस्कर लिपीमध्ये तीनताल व झपताल या तालांची एकपट व दुप्पट लिहा. [10]
ब) 'तिरकट' व 'धिरधीर' या दोन वर्णांची निकास पद्धती लिहा. [10]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD1057

[6451]-627

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

SEC-1A : Health Psychology

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23223)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidate:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four): **[20]**

- a) State the types of stress.
- b) What is mental health?
- c) State the types of sleep.
- d) State the effects of smoking.
- e) What is Hypertension?
- f) State the physical effects of Diabets.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two): **[20]**

- a) Explain the importance of Health psychology.
- b) State the varies sources of stress.
- c) Explain the health promoting behaviour.
- d) Explain the causes and treatment of heart disease.

Q3) Answer the following questions in 400 words each (any one) **[20]**

- a) Describe the major chronic health problems.
- b) Define health psychology. Explain psychologys role in health.

Q4) Write short notes (any two) **[10]**

- a) The mind-body relation
- b) Marital conflict and divorce
- c) Physical responding to stress.
- d) Smoking and health

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1057

[6451]-627

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

SEC-1A : Health Psychology

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23223)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) ताणाचे प्रकार सांगा.
- ब) मानसिक आरोग्य म्हणजे काय?
- क) निद्रेचे प्रकार सांगा.
- ड) धूम्रपानाचे परिणाम सांगा.
- इ) उच्च रक्तदाब म्हणजे काय?
- फ) मधुमेहाचे शारीरिक परिणाम सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) आरोग्य मानसशास्त्राची आवश्यकता स्पष्ट करा.
- ब) ताणाचे विविध स्रोत सांगा.
- क) आरोग्य प्रसार वर्तन घटक स्पष्ट करा.
- ड) हृदय विकाराची कारणे व उपचार विशद करा.

प्र.3) खालील एका प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) प्रमुख दीर्घकालीन आरोग्य समस्यांचे वर्णन करा.
- ब) आरोग्य मानसशास्त्राच्या व्याख्या लिहा. आरोग्य क्षेत्रात मानसशास्त्राची भूमिका विशद करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) शरीर आणि मन संबंध
- ब) वैवाहिक संघर्ष आणि घटस्फोट
- क) ताणाला शारीरिक प्रतिसाद
- ड) धूम्रपान आणि आरोग्य

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1058

[Total No. of Pages : 2

[6451]-628

S.Y. B.A.

GANDHIAN THOUGHTS

CC-2C : Gandhian Political Philosophy

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23233) (Gen. Paper - II)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any three of the following questions in 100 words each. **[15]**

- a) Explain Gandhiji's concept of a stateless society.
- b) Briefly explain Gandhiji's concept of swaraj.
- c) State the Gandhiji as a political leader.
- d) Explain Gandhiji's views on self-sufficient villages.
- e) Explain the importance of Gandhiji's concept of 'swaraj' from an economic point of view.

Q2) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

- a) Explain the meaning of Gandhiji's concept of freedom as a political value.
- b) State the 'Means' and 'Ends' thoughts of Gandhian political life.
- c) Explain Gandhiji's concept of 'Non- violence'.
- d) Explain Gandhiji's concept of political swarajya.

Q3) Write short notes in 100 words each. (Any three) **[15]**

- a) Gandhiji's concept of self-reliance.
- b) Indian struggle for Independence.
- c) Gandhiji's views about International relations.
- d) Bycott.
- e) Gandhiji's stateless society.

Q4) Answer any one of the following question in 400 words each. **[20]**

- a) Review the Gandhian concept of spiritualization of politics with its criticism.
- b) Explain in detail Gandhiji's views on the right and duties of citizens.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1058

[6451]-628

S.Y. B.A.

GANDHIAN THOUGHTS

CC-2C : Gandhian Political Philosophy

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23233) (Gen. Paper - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. [15]

- अ) गांधीजींची 'राज्य विहीन समाज' संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) गांधीजींची 'स्वराज्य' संकल्पना थोडक्यात विशद करा.
- क) गांधीजी एक राजकीय नेतृत्व सांगा.
- ड) गांधीजींचे स्वयंपूर्ण खेड्या विषयीचे विचार स्पष्ट करा.
- इ) गांधीजींच्या 'स्वराज्य' या संकल्पनेचे आर्थिक दृष्टिकोनातून महत्त्व विशद करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. [20]

- अ) गांधीजींच्या 'स्वातंत्र्य एक राजकीय मूल्य' या संकल्पनेचा अर्थ स्पष्ट करा.
- ब) गांधीप्रणीत भारतीय राजकीय जीवनातील 'साधन' आणि 'साध्य' विचार सांगा.
- क) गांधीजींची 'अहिंसा' संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) गांधीजींची 'स्वराज्य' संकल्पना राजकीय दृष्टीकोनातून विशद करा.

प्र.3) थोडक्यात प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]

- अ) गांधीजींची 'आत्मनिर्भरता' संकल्पना
- ब) भारतीय स्वातंत्र्य लढा
- क) गांधीप्रणीत आंतरराष्ट्रीय हित संबंध
- ड) बहिष्कार
- ई) गांधीजींचा राज्य विहीन समाज

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. [20]

- अ) गांधीप्रणीत 'राजकारणाचे आध्यात्मिकरण' या संकल्पनेचा त्यावरील टीकेसह आढावा घ्या.
- ब) गांधीजींचे नागरीकांच्या हक्क आणि कर्तव्य विषयक विचारांचे सविस्तर विवेचन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1059

[Total No. of Pages : 2

[6451]-629

S.Y. B.A.

YOGA

CC-1C : Yogvidya

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23243)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidate:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any of the following five questions in one sentence. [5]

- a) What are the names of the Shaddarshan?
- b) What are the names of the Tridosha?
- c) What are the names of the Kleshas?
- d) What are the names of the Shadhchakras?
- e) Which three major Nadis?
- f) What philosophy did Gautama Buddha write?
- g) Name the Sankhya Darshankars?

Q2) Write the short note (Any two) [10]

- a) Shavasana
- b) Kapalbhati
- c) Nadishodhan Pranayam

Q3) Answer any two of the following questions in 150 words. [20]

- a) Explain the importance of Yogadarshan?
- b) Explain the importance of Baudhhadarshan?
- c) Explain the importance of yoga in social health?

Q4) Answer any one of the following questions in detail. [15]

- a) Explain the role of yoga in promoting physical health?
- b) Describe spiritual health and yoga practice?

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1059

[6451]-629

S.Y. B.A.

YOGA

CC-1C : Yogvidya

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23243)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे द्या. [5]

- अ) षडदर्शनांची नावे सांगा.
- ब) त्रिदोषांची नावे सांगा.
- क) क्लेषांची नावे सांगा.
- ड) षडचक्रांची नावे सांगा.
- इ) तिन प्रमुख नाड्या कोणत्या?
- फ) गौतमबुद्धांनी कोणते दर्शन लिहीले?
- य) सांख्य दर्शनकारांचे नाव सांगा.

प्र.2) टिपा द्या. (कोणत्याही दोन) [10]

- अ) शवासन
- ब) कपालभाती
- क) नाडिशोधन प्राणायाम

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 150 शब्दांत उत्तरे द्या. [20]

- अ) योगदर्शनाचे महत्त्व सांगा.
- ब) बौद्ध दर्शनाचे महत्त्व सांगा.
- क) सामाजिक आरोग्यात योगाचे महत्त्व सांगा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर द्या. [15]

- अ) शारीरिक आरोग्य संवर्धनात योगाची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) अध्यात्मिक आरोग्य व योगसाधना यांचे वर्णन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1060

[Total No. of Pages : 2

[6451]-630

S.Y.B.A.

HISTORY OF CIVILIZATION

**CC-1C : Cultural History of Maharashtra and Heritage (Upto 13th Century)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23253)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words (any one) : **[15]**

- a) Explain the concept of culture and write down characteristics of cultural region in Maharashtra.

OR

- b) Write the contribution of Rashtrakatas Dynasty in Maharashtra.

Q2) Answer the following questions in 300 words (any one) : **[15]**

- a) Explain the concept of 'Gavgada' in ancient Maharashtra.

OR

- b) Write information about historical heritage sites in Maharashtra.

Q3) Answer the following questions in 200 words (any two) : **[20]**

- a) Write the information about culture in Daymabad.
- b) Explain the Art and Architecture of Satvahana Dynasty.
- c) Write information weather zones and crops in Maharashtra.
- d) Give information about the caves at Ajintha.

Q4) Short Notes (any four) : **[20]**

- a) Culture in Inamgaon
- b) Cultural contribution in Yadav Dynasty
- c) Kailasanath temple - Verul
- d) Industries in Maharashtra
- e) Varkari cult
- f) Patil as head of village

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1060

[6451]-630

S.Y.B.A.

HISTORY OF CIVILIZATION

**CC-1C : Cultural History of Maharashtra and Heritage (Upto 13th Century)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23253)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) [15]

- अ) संस्कृती ही संकल्पना स्पष्ट करून महाराष्ट्रातील सांस्कृतिक विभाग यांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
किंवा
ब) महाराष्ट्रातील राष्ट्रकुट या घराण्याचे योगदान लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) [15]

- अ) प्राचीन महाराष्ट्रातील 'गावगाडा' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
किंवा
ब) महाराष्ट्रातील ऐतिहासिक वारसा स्थळांची माहिती लिहा.

प्र.3) खालील प्रश्नांचे 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) दायमाबाद येथील संस्कृतीची माहिती लिहा.
ब) सातवाहन या राजघराण्याचे कला व स्थापत्य यातील योगदान स्पष्ट करा.
क) महाराष्ट्रातील हवामान व पिके या बाबत माहिती लिहा.
ड) अजिंठा येथील लेणीची माहिती द्या.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) इनामगाव संस्कृती
ब) यादव घराण्याचे सांस्कृतिक योगदान
क) कैलासनाथ मंदिर-वेरूळ
ड) महाराष्ट्रातील उद्योगधंदे
इ) वारकरी पंथ
फ) गावचा पाटील

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD1061

[6451]-631

S.Y. B.A.

HOME ECONOMICS

**CC-1C-G-2 : Sociology of Indian Family
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23263)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Neat diagrams must be drawn wherever necessary.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answer to the following questions in 20 words each. (Any Eight)[16]

- a) What is sociology?
- b) Where and when did the Industrial Revolution take place?
- c) What are the two sects found in sociology?
- d) What is a Commercial Revolution?
- e) What are the types of marriage-related Families?
- f) What is Patriarchal Family System?
- g) What is a Joint Family?
- h) What are the needed functions of a Family Organization?
- i) What types of Family are found in Indian Society?
- j) What is the Fault of separated Family System?

P.T.O.

Q2) Write the answer to the following questions in 50 words each. (Any Four)[16]

- a) Explain the concept of sociology.
- b) Explain the concept of 'Scientific Revolution'.
- c) Explain the revolution of Family?
- d) Explain the type of Family according to the number of members.
- e) Explain the concept of Joint Family System.
- f) Explain the nature of Family life.

Q3) Write the answer to the following questions in 150 words each. (Any Three)[18]

- a) Explain the Study of Sociology.
- b) Explain the how did sociology emerge.
- c) Explain the primary function of family organization.
- d) Explain the factors that help family organization.

Q4) Write the answer to the following questions in 300 words each. (any two)[20]

- a) Explain the detail in the features of sociology.
- b) Explain the causes of family conflict.
- c) Explain the advantages and disadvantages of split family system.

Total No. of Questions : 4]

PD1061

[6451]-631

S.Y. B.A.

HOME ECONOMICS

**CC-1C-G-2 : Sociology of Indian Family
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23263)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) समाजशास्त्र म्हणजे काय?
- ब) औद्योगिक क्रांती कुठे व केंव्हा घडून आली?
- क) समाजशास्त्रात कोणते दोन संप्रदाय आढळून येतात?
- ड) व्यापारी किंवा व्यावसायिक क्रांती म्हणजे काय?
- इ) विवाहानुसार पडणारे कुटूंबाचे प्रकार कोणते?
- फ) पितृसत्ताक कुटूंब पद्धती म्हणजे काय?
- य) संयुक्त कुटूंब म्हणजे काय?
- र) कुटूंब संस्थेची आवश्यक कार्ये कोणती?
- ल) भारतीय समाजात कुटूंबाचे कोणते प्रकार आढळून येतात?
- व) विभक्त कुटूंब पद्धतीचे दोष सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) समाजशास्त्राची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) 'वैज्ञानिक क्रांती' संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) कुटूंबाच्या उत्क्रांतीचा आढावा स्पष्ट करा.
- ड) सदस्यसंख्येच्या आधारानुसार पडणारे कुटूंबाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- इ) संयुक्त कुटूंब पद्धतीची संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) कौटूंबिक जीवनाचे स्वरूप विशद करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) समाजशास्त्राचा अभ्यास विषय विशद करा.
- ब) समाजशास्त्राचा उदय कसा झाला स्पष्ट करा.
- क) कुटूंब संस्थेची प्राथमिक कार्ये स्पष्ट करा.
- ड) कुटूंब संघटनेस साहाय्यभूत असलेले घटक स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) समाजशास्त्राची वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) कौटूंबिक संघर्षाची कारणे स्पष्ट करा.
- क) विभक्त कुटूंब पद्धतीचे फायदे व तोटे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1062

[Total No. of Pages : 2

[6451]-632

S.Y.B.A.

DEFENCE & STRATEGIC STUDIES

**CC-1C G-2 : Chhatrapati Shivaji Maharaj as a Nation Builder
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23273)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (Any three) **[15]**

- a) State the importance of victory over Afzal Khan.
- b) What are the characteristic of Pratapgad fort?
- c) What are the effect of Jawali case?
- d) What are the objective of Raid on Shahistekhan.
- e) Explain the treaty of Purandar.

Q2) Answer the Following questions in 300 words each. (Any one). **[15]**

- a) Explain the political and cultural situation of Maharashtra during the time of Chhatrapati Shivaji Maharaj.
- b) Describe in detail the battle of Pratapgad

Q3) Answer the Following questions in 200 words each. (Any Two) **[20]**

- a) State the tactics of Mirza Raje Jayasinghe?
- b) Why was Jawali's victory important?
- c) Explain the effect of the raid on Shahistekhana.
- d) Why did Chhatrapati Shivaji Maharaj attack Chandra Rao More of Jawali?

Q4) Write Short notes (Any Four) **[20]**

- a) Concept of Swarajya
- b) Economic situation of Maharashtra during the time of Chhatrapati Shivaji Maharaj
- c) Oath of Rayareshwar
- d) Objectives of Mirza Raje Jayasinghe action
- e) Importance of Purandar Treaty
- f) Army of Mavala

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1062

[6451]-632

S.Y.B.A.

DEFENCE & STRATEGIC STUDIES

CC-1C G-2 : Chhatrapati Shivaji Maharaj as a Nation Builder
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23273)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) अफजलखानावरील विजयाचे महत्त्व सांगा.
- ब) प्रतापगड किल्याचे वैशिष्ट्ये काय आहे?
- क) जावळी प्रकरणाचे परिणाम कोणते?
- ड) शाहिस्तेखान स्वारीचे उद्देश कोणते?
- इ) पुरंदरचा तह स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) [15]

- अ) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या काळातील महाराष्ट्राची राजकीय, सांस्कृतिक परिस्थिती स्पष्ट करा.
- ब) प्रतापगडच्या लढाईचे सविस्तर वर्णन करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) मिर्झाराजे जयसिंगाचे डावपेच सांगा.
- ब) जावळीचा विजय का महत्वाचा होता?
- क) शाहिस्तेखानावरील छाप्याचे परिणाम स्पष्ट करा.
- ड) छत्रपती शिवाजी महाराजांनी जावळीच्या चंद्रराव मोरेवर हल्ला का केला?

प्र.4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) स्वराज्याची संकल्पना
- ब) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या काळातील महाराष्ट्राची आर्थिक परिस्थिती
- क) रायेश्वराची शपथ
- ड) मिर्झाराजे जयसिंगाच्या कार्यवाहीची उद्दिष्टे
- इ) पुरंदरच्या तहाचे महत्त्व
- फ) मावळ्यांची फौज

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1063

[Total No. of Pages : 4

[6451]-633

S.Y.B.A.

SOCIAL WORK

CC-1C-G-2 : Field of Social Work

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23433)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one question in 500 words from the following. **[14]**

What is Professional Social Work? Discuss Definitions and Concepts of Social Work.

OR

Elaborate the Principles of Social Work with suitable examples.

Q2) Answer any one question in 500 words from the following. **[14]**

Discuss the relationship between Social work field and all other fields of Social Sciences.

OR

Role and Functioning of Social Worker in various Social Work fields or Settings.

Q3) Answer any one question in 500 words from the following. **[14]**

Describe the concept of Weaker Sections and need of Social work with Weaker Sections.

OR

Discuss scope of Social work in Urban, Rural and Tribal Communities.

P.T.O.

Q4) Answer any one question in 500 words from the following.

[14]

Discuss Contribution of Social Work Reformers in India.

OR

Discuss Purpose and Goals of Professional Social Work.

Q5) Write short notes on any two of the following.

[14]

- a) Discuss Code of Conducts in Social Work Practice
- b) Welfare of Aged/Old Age People
- c) Discuss the fields of Social Work
- d) Nature and Scope of Social Work

Total No. of Questions : 5]

PD1063

[6451]-633

S.Y.B.A.

SOCIAL WORK

CC-1C-G-2 : Field of Social Work

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23433)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर 500 शब्दात उत्तर लिहा. [14]

व्यावसायिक समाजकार्य म्हणजे काय? सामाजिक कार्याची व्याख्या आणि संकल्पना यावर चर्चा करा.

किंवा

समाजकार्याची तत्वे योग्य उदाहरणांसह विस्तृत करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर 500 शब्दात उत्तर लिहा. [14]

सामाजिक कार्य क्षेत्र आणि सामाजिक विज्ञानाच्या इतर सर्व क्षेत्रांमधील सह संबंधावर चर्चा करा.

किंवा

विविध सामाजिक कार्य क्षेत्रात किंवा सेटिंग्जमध्ये सामाजिक कार्यकर्त्याची भूमिका आणि कार्य नमूद करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर 500 शब्दात उत्तर लिहा. [14]

दुर्बल घटकांची संकल्पना आणि दुर्बल घटकांसह सामाजिक कार्याची आवश्यकता याचे वर्णन करा.

किंवा

शहरी, ग्रामीण आणि आदिवासी समाजातील सामाजिक कार्याच्या व्याप्तीवर चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर 500 शब्दात उत्तर लिहा.

[14]

भारतातील समाजकार्य सुधारकांच्या योगदानाची चर्चा करा.

किंवा

व्यावसायिक सामाजिक कार्याचा उद्देश आणि उद्दिष्टे यावर चर्चा करा.

प्र.5) पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

[14]

अ) सामाजिक कार्य व्यवहारातील आचारसंहितेची चर्चा करा.

ब) वृद्ध व्यक्तींचे कल्याण.

क) सामाजिक कार्याच्या क्षेत्रांवर चर्चा करा.

ड) सामाजिक कार्याचे स्वरूप व व्याप्ती.

Total No. of Questions : 8]

SEAT No. :

PD1064

[Total No. of Pages : 3

[6451]-634

S.Y. B.A.

G-II : COMMERCE

**CC-1C : Book Keeping and Computerized Accounting
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23293)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) Questions 1 and 8 are Compulsory.*
- 2) Attempt any three questions from question 2 to Question 7.*
- 3) Figures to the right indicate full Marks*

Q1) A) Fill in the blanks using appropriate words from the options : [5]

- a) Documentary proof of payment is known as _____
 - i) Bill
 - ii) Voucher
 - iii) Debit note
 - iv) Credit note
- b) Creditors Account shows _____ Balance.
 - i) Real
 - ii) Positive
 - iii) Credit
 - iv) Debit
- c) _____ is a book of prime entry?
 - i) Ledger
 - ii) Journal
 - iii) Cash Book
 - iv) Pass Book
- d) _____ discount is recorded in the books of accounts.
 - i) Trade
 - ii) Cash
 - iii) GST
 - iv) VAT
- e) Real Account always shows _____ balance.
 - i) Closing
 - ii) Debit
 - iii) Credit
 - iv) Opening

B) State if the following statements are True or False. [5]

- a) Ledger is a book of Original entry.
- b) The Process of recording a transaction in the journal is called Posting.
- c) Balance of Depreciation Account is transfer to Profit and Loss A/C.
- d) Cash received is entered on the debit side of Cash Book.
- e) F4 short cut key used to Payment voucher.

P.T.O.

- C) Answer in One Sentence Only. [5]
- a) What is Cash Book?
 - b) What is Ledger Posting?
 - c) What is Trial Balance?
 - d) What is bank Overdraft?
 - e) Write any 4 example of Nominal Account.
- D) Match the Following Pairs. [5]
a) Depreciation	i) Receipt Voucher
b) GST	ii) Negotiable Instrument
c) F6	iii) Decrease value of Assets
d) Building	iv) Indirect Tax
e) Cheque	v) Tangible Asset

Q2) Journalise the following transactions in the books of Sonal General Stores. [14]
2023

- April 1 Sonal commenced business with cash Rs. 90,000, Computer 35,000.
- 2 Purchased goods from Satish Rs. 20,000 on Credit.
- 3 Sold goods to Madhuri Rs. 2,000 on Credit.
- 4 Purchased Machinery on Cash Rs. 2,20,000.
- 5 Paid transport Charges Rs. 3,000.
- 6 Deposited Cash into Bank of India Rs. 3,000
- 7 Paid Rent Rs. 2,000

Q3) State Meaning of Ledger. Explain the importance of Ledger. [14]

Q4) On 31st March 2023 the Cash Book of Manoj Showed a bank balance of Rs. 40,000 but Passbook showed a different balance. On comparing the Cash Book with Pass Book the following discrepancies were noted: [14]

- a) Cheque of Rs. 4,000 deposited into bank but was not yet collected by bank.
- b) Bank paid our electricity bill Rs. 7,000 which was not recorded in the Cash Book.
- c) Cheque issued our supplier Rs. 20,000 was not presented for payment up to 31st March 2023.

- d) Interest on Investment Rs. 6,000 was Collected by bank was not recorded in Cash Book.
- e) Bank Charges of Rs.800 debited in Pass Book.
- f) Mr. Raj our Debtor Directly Deposited Rs.20,000 into our bank Account on 28 March, 2023 which was not entered in Cash Book.

Prepare a Bank Reconciliation Statement as on 31st March 2023

Q5) What do you mean by GST. Explain Various Types of GST. **[14]**

Q6) Pass Necessary Journal entries for the following transactions and show cash Accounts only. **[14]**

- 2022 March
- 1. Cash Balance Rs. 30,000
 - 3. Bought Goods Rs. 4,000
 - 7. Received from Satish Rs.6,000
 - 10. Paid to Kiran Rs. 2,000
 - 15. Cash Sales Rs. 5,000
 - 25. Paid Rent Rs. 3,500

Q7) State Meaning of Bank Reconciliation Statement. Explain Importance of Bank Reconciliation Statement. **[14]**

Q8) Write Short notes. (Any 2) **[8]**

- a) Subsidiary Book
- b) Types of Bank Documents
- c) Goods and Service Tax
- d) Types of Voucher

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD1065

[6451]-635

S.Y.B.A.

EDUCATION

CC-1C : Practices in Education - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23303)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 150 words each. (Any three) **[15]**

- a) Suggest five activities to develop national integration among the students.
- b) Write the need of secondary education.
- c) Write the merits of inclusive education.
- d) Write the meaning of secondary education.
- e) Write the types of disability.

Q2) Answer the following questions in 100 words each. (Any two) **[20]**

- a) Explain the policies of inclusive education in India.
- b) Explain the role of school to develop character among the students.
- c) Explain the objectives of secondary education according by National Education Policy 1986.
- d) Explain the need of Inclusive education.

Q3) Answer any one question in 300 words each. **[20]**

- a) Explain 'School as a Social Institution' with suitable examples.
- b) What are the problems in secondary education? Suggest remedies to overcome these.

Q4) Write short notes in 50 words each. (Any three) **[15]**

- a) Role of school to develop democratic citizenship.
- b) Concept of inclusive education.
- c) Objectives of secondary education by Mudliyar commission.
- d) Role of school to develop national integration.
- e) Concept 'Student with special needs'.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1065

[6451]-635

S.Y.B.A.

EDUCATION

CC-1C : Practices in Education - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23303)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

- अ) विद्यार्थ्यांमध्ये राष्ट्रीय एकात्मता विकसनासाठी पाच उपक्रम सूचवा.
- ब) माध्यमिक शिक्षणाची गरज लिहा.
- क) सर्वसमावेशक शिक्षणाचे फायदे लिहा.
- ड) माध्यमिक शिक्षणाचा अर्थ लिहा.
- इ) विकलंगत्वाचे प्रकार लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

- अ) भारतातील सर्व समावेशक शिक्षणाची धोरणे स्पष्ट करा.
- ब) विद्यार्थ्यांच्या चारित्र्य विकसनात शाळेची भूमिका स्पष्ट करा.
- क) 1986 च्या राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाने सांगितलेली माध्यमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- ड) सर्वसमावेशक शिक्षणाची गरज स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. **[20]**

- अ) “शाळा एक सामाजिक संस्था” हे विधान सोदाहरण स्पष्ट करा.
- ब) माध्यमिक शिक्षणातील समस्या कोणत्या? त्या दूर करण्यासाठी उपाय सूचवा.

प्र.4) प्रत्येकी 50 शब्दांत टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) **[15]**

- अ) लोकशाही नागरिकत्व विकसनात शाळेची भूमिका
- ब) सर्वसमावेशक शिक्षणाची संकल्पना
- क) मुदलियार आयोगाने सांगितलेली माध्यमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे
- ड) विद्यार्थ्यांमध्ये राष्ट्रीय एकात्मता विकसनात शाळेची भूमिका
- इ) “विशेष गरजा असणारे विद्यार्थी” – संकल्पना

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD1066

[6451]-637

S.Y. B.A.

ENGLISH

SEC-1A-G-2 : Advanced Study of English Language

Text : Linguistics : An Introduction

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23333)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full Marks.*

Q1) Attempt any three of the following :

[15]

- a) Differentiate between Phonetics and Phonology.
- b) Draw a speech mechanism and name the organs of speech.
- c) Write a note on syllable.
- d) Write a note on word accent.
- e) Write a note on polysyllabic words. Give suitable examples.

Q2) Attempt the following questions.

[10]

- A) Transcribe any five of the following Phonemically.
- a) Thunder
 - b) Chair
 - c) Hotel
 - d) Permission
 - e) Balcony
 - f) Government
 - g) Major

P.T.O.

- B) Do as directed. (Any five) [5]
- a) Identify distinctive phonemes in 'Clap-Clam'.
 - b) Write three term labels of the phoneme /P/.
 - c) The sounds of English language are produced through egressive pulmonic air mechanism.
(True or False)
 - d) /K/ is a _____ a sound.
(Nasal or oral).
 - e) _____ of the English sounds are consonants.
(24/44)
 - f) How many syllables are in the word 'Linguistics'?
 - g) Divide the following sentence into tone groups when I went to see him he was still in bed.

- Q3)** Attempt any four of the following : [20]
- a) Differentiate between free and bound morphemes.
 - b) Write a note on derivational morphemes.
 - c) Write a note on compounding as a process of word formation. Give suitable examples.
 - d) Explain the term Borrowing with appropriate examples.
 - e) Write a note on functional morphemes.
 - f) Write a short note on Allomorphs.

- Q4)** Attempt any four of the following : [20]
- a) Differentiate between code mixing and code-switching.
 - b) Write a note on dialect.
 - c) State any two major differences between American English and British English.
 - d) Write a note on Pidgin and Creole.
 - e) Write a note on multilingualism.
 - f) Write a note on language variation.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1067

[Total No. of Pages : 4

[6451]-638

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

CC-1C-MG-3 : Graph Theory

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23343)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

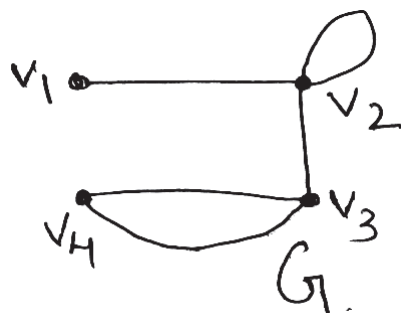
Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

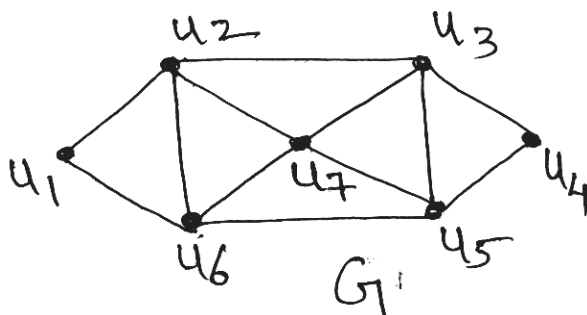
Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) How many edges are there in a tree with 7 vertices?
- b) Find the degree of each vertex in graph G.

- c) Define a spanning tree.
- d) Justify true or false. "There exist a binary tree of height 2 on 8 vertices."
- e) Draw a 3 regular graph on 6 vertices.
- f) Draw a graph which is Hamiltonian but not Eulerian?
- g) For following graph G find any two walks from u_1 to u_5 .

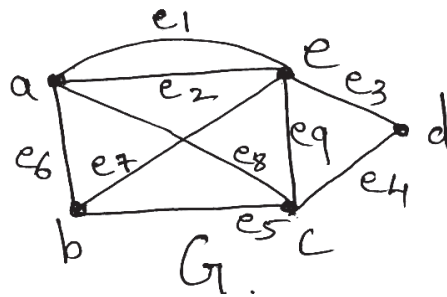

P.T.O.

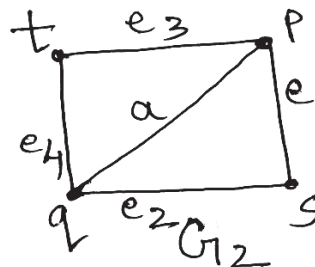
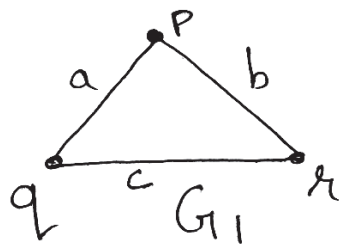
Q2) Attempt any four of the following :

[20]

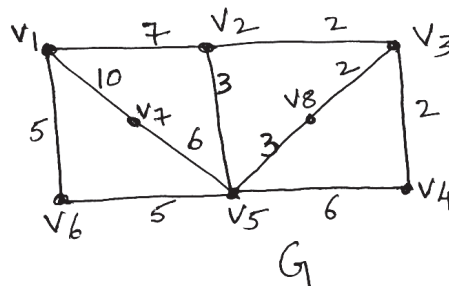
- a) Write the adjacency matrix of the following graph G.

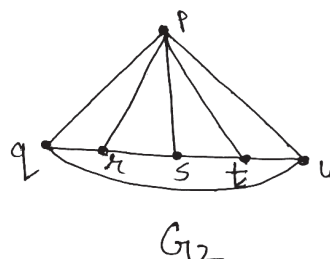
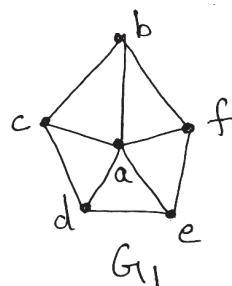
- b) Prove that a tree with n -vertices has $n-1$ edges.
c) For the following graphs, find $G_1 \cup G_2$ and $G_1 \oplus G_2$.

- d) Prove that a connected graph G is Eulerian if and only if the degree of every vertex is even.
e) Obtain shortest spanning tree for the following graph G using Kruskal's Algorithm.

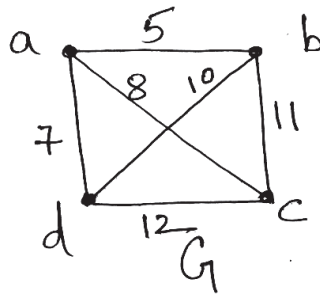
- f) Determine whether the following graphs are isomorphic or not?

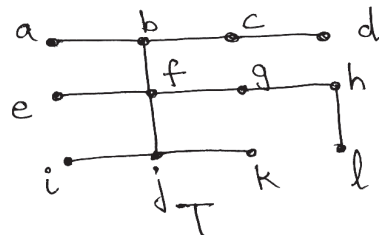
Q3) Attempt any four of the following :

[20]

- a) Solve travelling salesman problem.

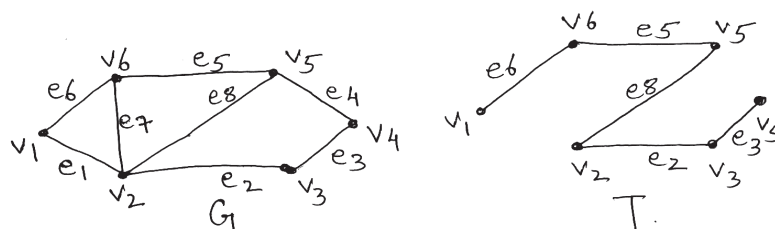
- b) Determine maximum and minimum height of a binary tree on 11 vertices. Draw such trees.
- c) Prove that the vertex connectivity of a graph G can never exceed the edge connectivity of G .
- d) Is it possible to construct a graph on 7 vertices and 18 edges with edge connectivity 5? Justify.
- e) What is the value of prefix expression $\uparrow - * 33 * 425$?
- f) Find the diameter of the following tree T .

Q4) Attempt any two of the following :

[20]

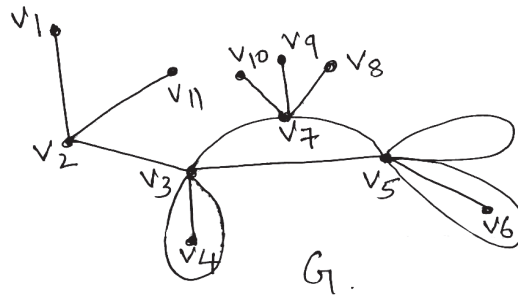
- a) List all fundamental circuit and fundamental cut set of the following graph G with respect to the given spanning tree T .

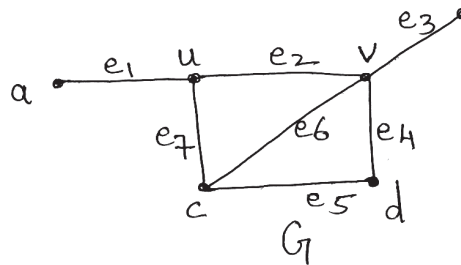
- b) Prove that a graph G is connected if and only if G has a spanning tree.
- c) Let T be a binary tree on n -vertices then show that T has $\frac{n+1}{2}$ pendant vertices and $\frac{n-1}{2}$ non-pendant vertices.

d) Attempt the following :

i) For the following graph find $G-V$ where $V = \{V_2, V_3, V_5\}$

ii) Draw graph after fusion of vertices u & v .

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1068

[Total No. of Pages : 3

[6451]-639

S.Y.B.A.

STATISTICS

CC-1C-ST-23843 : Sampling Techniques (General - I)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semster - III) (23383)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of calculator and statistical table is allowed.*
- 4) *Symbols and abbreviations have their usual meanings.*

Q1) Attempt each of the following:

A) Choose the correct alternative in each of the following: **[5×1=5]**

- a) In systematic sampling we divide.
 - i) Population into nth parts
 - ii) Population into N equals of kit unit each
 - iii) Population
 - iv) Sample
- b) The sampling procedure used to infer about characteristics related to heterogeneous population is
 - i) SRSWOR
 - ii) Stratified Random Sampling
 - iii) Systematic Sampling
 - iv) All of these
- c) The sampling procedure used to infer about characteristics related to population with complete enumeration is
 - i) SRS
 - ii) Stratified Random Sampling
 - iii) Systematic sampling
 - iv) All of above
- d) Suppose $N = 40$ and $n = 5$, then number of possible samples in systematic sampling is
 - i) 20
 - ii) 8
 - iii) 200
 - iv) 4
- e) Stratified Random sampling technique is a
 - i) Probability sampling
 - ii) Non-Probability sample
 - iii) Both (i) and (ii)
 - iv) None of these

P.T.O.

- B) State whether each of the following statement is true or false: **[5×1=5]**
- a) Selection of units in systematic sampling is based on equal probability.
 - b) In ratio method of estimation sample mean is a consistent estimate of population mean.
 - c) Selection of units in SRSWOR is based on equal probability.
 - d) The units selected in a sample by SRSWOR are distinct of each other.
 - e) Systematic sampling demands the selection of single sampling unit.

Q2) Attempt any four of the following : **[4×5=20]**

- a) Describe the method of stratified random sampling.
- b) The following data give yield (in quintal) of a crop in 24 plots : 14, 19, 20, 24, 23, 15, 24, 21, 22, 19, 18, 17, 15, 14, 16, 22, 24, 21, 23, 22, 23, 15, 16, 20. Draw all possible systematic samples of size 6.
- c) In SRSWOR, prove that the probability of getting specified k^{th} unit in a given r^{th} draw is same as the probability of getting that k^{th} unit at 1st draw.
- d) Define ratio estimator of population mean and compare its efficiency with SRSWOR estimator.
- e) Describe SRSWR and SRSWOR.
- f) Describe the method of Cluster Sampling.

Q3) Attempt any four of the following : **[4×5=20]**

- a) Consider a population of 5 units with values 5, 6, 8, 9, 3. Write down all possible sample of size 2 without replacement from this population and verify that $E[V] = \bar{Y}$.
- b) In a population of 1000 units, population variance is 81. What should be the size of the sample selected by SRSWOR from this population so that 95% of the sample means may differ from population mean by not more than 5?
- c) Prove that in SRSWR, sample mean is an unbiased estimator of population mean and also derive an expression for variance of sample mean.
- d) Derive the expression of sample size in SRSWOR for given margin of error 'd' and confidence coefficient.
- e) In stratified random sampling, state and prove the unbiased estimator of population mean.
- f) Describe SRSWOR for qualitative characteristics (Attribute).

Q4) Attempt any two of the following :

[2×10=20]

- a) In SRSWOR, show that sample mean sum of square is an unbiased estimator of population mean sum of square.
- b)
 - i) Write a note on advantages of stratified random sampling. **[4]**
 - ii) State an unbiased estimator of population mean related to stratified random sampling. Also, obtain the expression of its variance under proportional allocation. **[6]**
- c) Consider stratified sampling with the cost function of the form $c = c_0 + \sum n_i c_i$. Derive an expression for sample size (n_i) so as to minimize variance of sample mean for fixed total cost.
- d) State an unbiased estimator of population mean related to stratified random sampling. Also, obtain the expression of its variance under proportional allocation.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 5

PD-1069

[6451]-641

S.Y.B.A.

STATISTICS

STATISTICAL PRE-REQUISITES (General)

CC - 1C - ST-23543: Applications of Statistics and Theory of Probability

(CBCS) (2019 Pattern) (Semester - III) (23353)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of Statistical tables and calculator is allowed.
- 4) Symbols and abbreviations have their usual meaning.
- 5) Graph papers will be provided on request.

Q1) Attempt each of the following:

- a) In each of the following cases, choose the correct alternative: **[1 each]**
 - i) If A and B are two independent events defined on sample space Ω , then which of the following is not true?
 - A) A and B' are independent.
 - B) A' and B are independent.
 - C) A' and B' are independent.
 - D) A' and B' are dependent.
 - ii) The multiple correlation coefficient lies in the interval:
 - A) [0, 1]
 - B) (0, 1)
 - C) [-1, 1]
 - D) (-1, 1)

P.T.O.

- iii) If the slope of the trend line is positive, it shows
 - A) rising trend
 - B) declining trend
 - C) constant
 - D) none of these
- iv) In AR(1) model, the current observation depends on immediately _____ preceding observations.
 - A) one
 - B) two
 - C) three
 - D) four
- v) In vital statistics the rate of vital events is measured in
 - A) fraction
 - B) percentages
 - C) per thousand
 - D) per million
- b) State whether each of the given statement is true or false: **[1 each]**
 - i) If $3Y - 15X_1 + 18X_2 = 100$ is the regression equation of Y on X_1 and X_2 , then the value of β_2 is 6.
 - ii) The nature of the secular trend in time series is always increasing.
 - iii) STDR is used for the comparison of mortality of two populations.
 - iv) If two fair coins are tossed simultaneously the probability that both coins show different results will be 0.5.
 - v) Time series analysis is unable to fully adjust the influences affecting a time series like climate, policy changes, etc.

Q2) Attempt any FOUR of the following:

[5 each]

- a)
 - i) Give a classical definition of probability.
 - ii) Discuss the limitations of the classical definition of probability
 - iii) State the axioms of probability.

- b) If all the total correlation coefficients in a set of three variables are equal to r , then show that:

i)
$$R_{1.23}^2 = \frac{2r^2}{1+r}$$

ii)
$$r_{12.3} = \frac{r}{1+r}$$

iii)
$$1 - R_{1.23}^2 = \frac{(1-r)(1+2r)}{(1+r)}$$

- c) Explain the following components of time series:

- i) Seasonal variations
- ii) Irregular variations

- d) What is demography? Discuss the need of vital statistics.

- e) Explain the method of moving averages used to estimate the trend values in a time series.

- f) One card is drawn from a full pack of playing cards. Three events A, B and C are defined as follows:

A: A black card is drawn, B: A spade card is drawn C: Ace of a spade is drawn

Check whether the events A, B, C are pairwise independent and complete independent.

Q3) Attempt any FOUR of the following.

[5 each]

- a) With usual notation show that:

$$r_{12.3} = \frac{r_{12} - r_{13} r_{23}}{\sqrt{(1 - r_{13}^2)(1 - r_{23}^2)}}$$

- b) Define the multiple correlation coefficient and partial correlation coefficient in the case of trivariate data. Also, derive its expression in terms of total correlation.

- c) i) Define: Sample Space and Event
- ii) A two-digit number is formed out of digits 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6 where each digit can be used only once. Find the probability that number formed is a perfect square and also find the probability that number is a multiple of 5.
- d) Obtain the equation of regression plane X_1 on X_2 and X_3 by the method of least squares.
- e) Describe various methods of obtaining vital statistics.
- f) Describe any one method of estimation of trend in time series.

Q4) Attempt any two of the following:

- a) The production (in thousand quintals) of sugar during 2001-2007 are given below. Fit a straight line trend to these data. [10]

Year	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Price of commodity (Y)	80	90	92	83	94	99	92

- b) i) The female population and live births with an age of mother in 1985 of a country are given below: [7]

Age group (Years)	Female Population (in thousands)	Live Births (in thousands)
15-19	116.2	10.5
20-24	112.5	15.1
25-29	106.1	13.4
30-34	94.7	7.5
35-39	88.9	4.0
40-44	60.5	1.6
45-49	8	0.2

Calculate general fertility rate and age-specific fertility rates.

- ii) Define the terms: C.B.R., N.R.R. and A.S.F.R. [3]

- c) i) Calculate G.R.R. and N.R.R. for the following data and comment on the result. [7]

Age Group	Women Population	No. of birth	Survival Rate
15-19	4907	101	0.956
20-24	4817	431	0.947
25-29	4441	316	0.937
30-34	3911	161	0.929
35-39	3684	68	0.917
40-44	3371	26	0.905
45-49	2911	9	0.890

- ii) Two fair dice are rolled. Let A be the event that the sum of points on the uppermost faces is odd and B be the event that there is at least a 3 shown. Evaluate probabilities of the event $A' \cap B'$. [3]
- d) The mean, standard deviation and correlation coefficients obtained for three characteristics X_1 , X_2 and X_3 are given below:

$$\begin{aligned}\bar{X}_1 &= 55, & s_1 &= 12 & \gamma_{12} &= 0.5 \\ \bar{X}_2 &= 80, & s_2 &= 20 & \gamma_{13} &= -0.7 \\ \bar{X}_3 &= 42.5, & s_3 &= 2 & \gamma_{23} &= -0.25\end{aligned}$$

Obtain the equation of plane of regression of X_1 on X_2 and X_3 . Also, estimate X_1 when $X_2 = 50$ and $X_3 = 25$. [10]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1070

[Total No. of Pages : 4

[6451]-642

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**SEC-1A-G2 : Introduction to Population and Society
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23373)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write Short notes (Any Three)

[15]

- a) Population as a constrain to development.
- b) Concept of population studies.
- c) Definition of Census.
- d) Meaning of Demography.
- e) Macro Demography.

Q2) Answer the following questions in 50 words each. (any Three)

[15]

- a) What is NPR?
- b) Describe population as a resource for development.
- c) Write in brief debate on CAA.
- d) Discuss the feminist perspective on demography.
- e) What are the vital events of Life?

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (Any Two) **[20]**

- a) Explain ADHAR as a source of collection of population data.
- b) Discuss the uses of vital registration method.
- c) Describe the importance of population studies.
- d) Explain "Demographic Transition Theory".

Q4) Answer the following question in 300 words (Any one) : **[20]**

- a) Evaluate in detail Marxist perspective on population.
- b) Critically examine the relationship between population and poverty.

Total No. of Questions : 4]

PD-1070

[6451]-642

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SEC-1A-G2 : Introduction to Population and Society

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23373)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे संपूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही तीन) [15]

- अ) लोकसंख्या विकासासाठी एक तान.
- ब) लोकसंख्या अभ्यासाची संकल्पना
- क) जनगणनेची व्याख्या
- ड) लोकसंख्याशास्त्राचा अर्थ
- इ) बृद्ध लोकसंख्याशास्त्र

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांचे प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) [15]

- अ) राष्ट्रीय लोकसंख्या रजिस्टर (NPR) म्हणजे काय?
- ब) विकासासाठी लोकसंख्या एक संसाधन आहे - याचे वर्णन करा.
- क) नागरी दुरुस्ती कायद्याचा (CAA) विवादांची चर्चा करा.
- ड) लोकसंख्येबाबत स्त्रीवादी दृष्टीकोन चर्चा करा.
- इ) जिवनातील महत्वपूर्ण घटना कोणत्या?

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) आधार हे एक लोकसंख्या संकलन करण्याची पद्धत आहे स्पष्ट करा.
- ब) महत्वाच्या नोंदीच्या उपयोगाची चर्चा करा.
- क) लोकसंख्या अभ्यासाचे महत्त्व विशद करा.
- ड) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [20]

- अ) लोकसंख्येबाबत मार्क्सचा दृष्टीकोन सविस्तर विशद करा.
- ब) लोकसंख्या आणि दारीद्र्य यातील संबंधाचे चिकीत्सात्मक परीक्षण करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1071

[Total No. of Pages : 2

[6451]-643

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

SEC-1A : Welfare, Justice and Citizenship
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23374)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Write short notes. (Any three) [15]

- a) Charity-a welfare concept
- b) Concepts of rights
- c) 74th amendment
- d) Minorities
- e) Welfare of children

Q2) Answer the following questions in 50 words each. (Any three) [15]

- a) Explain the concept of empowerment.
- b) Elaborate the concept of exploitation in India.
- c) State the objectives of Five year plan.
- d) Explain the relationship between Indian constitution and welfare.
- e) Discuss on the peasant movement in Maharashtra.

Q3) Answer the following questions in 200 words. (Any two) [20]

- a) Discuss the challenges posed to Indian development by liberalization.
- b) Comment on globalization and restructuring of social welfare.
- c) Describe Inequality in India.
- d) Discuss on the approach of justice as fairness.

Q4) Answer the following questions in 300 words each. (Any one) [20]

- a) Evaluate the provisions of 73rd Amendment.
- b) Elaborate the nature of progressive movement in Maharashtra.

* * *

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1071

[6451]-643

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

**SEC-1A : Welfare, Justice and Citizenship
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23374)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) धर्मादाय : एक कल्याणकारी संकल्पना
- ब) हक्काची संकल्पना
- क) 74 वी घटना दुरुस्ती
- ड) अल्पसंख्यांक
- इ) बालकांचे कल्याण

प्र.2) खालील प्रश्नांची 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) सक्षमीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील शोषणाची संकल्पना विशद करा.
- क) पंचवार्षिक योजनेचे उद्देश सांगा.
- ड) भारतीय संविधान आणि कल्याण यांतील सहसंबंध स्पष्ट करा.
- इ) महाराष्ट्रातील शेतकरी चळवळीवर चर्चा करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) उदारीकरणामुळे भारतीय विकासाला भेडसावणाऱ्या आव्हानांवर चर्चा करा.
- ब) जागतिकीकरण आणि सामाजिक कल्याणाची पुनर्रचना, यांवर भाष्य करा.
- क) भारतातील असमानतेचे वर्णन करा.
- ड) निष्पक्षता न्याय दृष्टिकोनावर चर्चा करा.

प्र.4) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) [20]

- अ) 73 व्या घटना दुरुस्तीच्या तरतुदींचे मूल्यमापन करा.
- ब) महाराष्ट्रातील पुरोगामी चळवळीचे स्वरूप विशद करा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1072

[Total No. of Pages : 4

[6451]-644

S.Y.B.A.

LOGIC

**CC-2C-G2 : Logic and Principles of Reasoning Deductive Proof
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23424)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any Three of the following questions in 50 words. [15]

- a) Explain the difference between validity and invalidity.
- b) State the rules of Disjunctive syllogism and Modus Tollens.
- c) What is axiomatic system.
- d) Explain 'consistency' as a characteristic of axiomatic system.
- e) What is deductive proof.

Q2) Write short notes on any Three of the following in 50 words. [15]

- a) Well-Formed formula.
- b) 'Independence' as a characteristic of axiomatic system.
- c) Rule of Modus Ponens and Hypothetical syllogism.
- d) What is formal axiomatic system?
- e) Direct proof.

Q3) Answer Two of the following questions in 200 words. [20]

- a) Describe nature of indirect proof with examples.
- b) Explain any four rules of replacement.
- c) Prove the validity of following arguments with the help of direct proof (any two)
 - i)
 1. $\sim\sim L \supset \sim (J \vee K)$
 2. $L \quad / \therefore \sim J$
 - ii)
 1. $(M \vee N) \supset (O \cdot P)$
 2. $\sim O \quad / \therefore \sim M$
 - iii)
 1. $A \cdot B$
 2. $(A \vee C) \supset D \quad / \therefore A \cdot D$

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following question in 400 words.

[20]

a) Prove the following theorems with the help of axioms (any four).

Axiomes:	Theorems:
i) $(p \vee p) \subset p$	1) $\vdash (p \supset \sim p) \supset \sim p$
ii) $q \supset (p \vee q)$	2) $\vdash q \supset (p \supset q)$
iii) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$	3) $\vdash (p \supset \sim q) \supset (q \supset \sim p)$
iv) $[p \vee (q \vee r)] \supset [q \vee (p \vee r)]$	4) $\vdash [p \supset (q \supset r)] \supset [q \supset (p \supset r)]$
v) $(q \supset r) \supset [(p \vee q) \supset (p \vee r)]$	5) $\vdash (q \supset r) \supset [(p \supset q) \supset (p \supset r)]$

b) What is invalidity? Explain with two examples.

* * *

Total No. of Questions : 4]

PD1072

[6451]-644

S.Y.B.A.

LOGIC

CC-2C-G2 : Logic and Principles of Reasoning Deductive Proof
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23424)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा.

[15]

- अ) वैधता आणि अवैधता यातील फरक स्पष्ट करा.
- ब) वैकल्पिक संविधान (D.S.) आणि विघातक संघाताचा नियम (M.T.) नियम सांगा.
- क) बिजानुमान प्रणाली म्हणजे काय?
- ड) बिजानुमान प्रणालीचे वैशिष्ट्य म्हणून 'सुसंगतता' स्पष्ट करा.
- इ) नैगमनिक सिद्धता म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टीपा 50 शब्दात लिहा.

[15]

- अ) सुघटित सूत्रे
- ब) बिजानुमान प्रणालीचे वैशिष्ट्य 'स्वतंत्रता'
- क) विधायक संघाताचा नियम (M.P.) आणि सापेक्ष संविधान नियम (H.S.)
- ड) आकारिक बिजानुमान प्रणाली म्हणजे काय?
- इ) प्रत्यक्ष सिद्धता

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) अप्रत्यक्ष सिद्धता योग्य उदाहरणासह विशद करा.
- ब) रूपांतरणाचे कोणतेही चार नियम स्पष्ट करा.
- क) खालील युक्तिवाद प्रत्यक्ष सिद्धता पद्धतीने सिद्ध करा. (कोणतेही दोन)
 - i) 1. $\sim \sim L \supset \sim (J \vee K)$
2. $L \quad / \therefore \sim J$
 - ii) 1. $(M \vee N) \supset (O \cdot P)$
2. $\sim O \quad / \therefore \sim M$
 - iii) 1. $A \cdot B$
2. $(A \vee C) \supset D \quad / \therefore A \cdot D$

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा.

[20]

अ) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रमेय मूलाधाराच्या सहाय्याने सिद्ध करा.

मूलाधार:	प्रमेय:
i) $(p \vee p) \subset p$	1) $\vdash (p \supset \sim p) \supset \sim p$
ii) $q \supset (p \vee q)$	2) $\vdash q \supset (p \supset q)$
iii) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$	3) $\vdash (p \supset \sim q) \supset (q \supset \sim p)$
iv) $[p \vee (q \vee r)] \supset [q \vee (p \vee r)]$	4) $\vdash [p \supset (q \supset r)] \supset [q \supset (p \supset r)]$
v) $(q \supset r) \supset [(p \vee q) \supset (p \vee r)]$	5) $\vdash (q \supset r) \supset [(p \supset q) \supset (p \supset r)]$

ब) अवैधता म्हणजे काय? कोणत्याही दोन उदाहरणासह स्पष्ट करा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1073

[Total No. of Pages : 4

[6451]-645

S.Y. B.A.

**ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND
ARCHAEOLOGY**

**CC-1C : Political and Legal Institutions in Ancient India
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23183)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words each : [15]

- a) Describe the sources for the study of Ancient Indian Institutions.

OR

- b) State the salient features of Ancient Indian Republics.

Q2) Answer the following questions in 300 words each : [15]

- a) Discuss the nature and functions of Monarchical state.

OR

- b) Explain the nature of Ancient Indian Judiciary.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (any two) : [20]

- a) Explain the organic Theory of state in Ancient India.
- b) Take a review of Ancient India Ministry and state its significance.
- c) Write in brief functions of samiti.
- d) State the theory of Kingship under the Guptas.

P.T.O.

Q4) Write notes on (any four) :

[20]

- a) Important Republics in Ancient India.
- b) Functions of Sabha.
- c) Vidatha
- d) Saptang Theory
- e) Concept of Kingship under Maurya.
- f) Types of punishments in Ancient India.

Total No. of Questions : 4]

PD-1073

[6451]-645

S.Y. B.A.

**ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND
ARCHAEOLOGY**

**CC-1C : Political and Legal Institutions in Ancient India
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23183)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. [15]
अ) प्राचीन भारतीय संस्थांच्या अभ्यासाच्या साधनांचे वर्णन करा.
किंवा
ब) प्राचीन भारतीय गणराज्यांची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. [15]
अ) राजेशाही राज्याचे स्वरूप व कार्य याची चर्चा करा.
किंवा
ब) प्राचीन भारतीय न्यायव्यवस्थेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
अ) प्राचीन भारतीय राज्याचा सेंद्रिय सिद्धांत स्पष्ट करा.
ब) प्राचीन मंत्रीमंडळाचे महत्व सांगून कार्याचा आढावा घ्या.
क) समितीची कार्ये थोडक्यात लिहा.
ड) गुप्त राजपद सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) टीपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- अ) प्राचीन भारतातील महत्वाची गणराज्य
- ब) सभेची कार्ये
- क) विद्वत्
- ड) संसांग सिद्धांत
- इ) मौर्य राजपद सिद्धांत
- फ) प्राचीन भारतातील शिक्षेचे प्रकार

[6451]-646

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

**CC-2C : AMG-3 : Calculus of Several Variables
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23344)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any five of the following :**[10]**

- a) Find the range of $h(x,y) = 4x^2 + y^2$.
- b) What are level curves of a function?
- c) If $f(x,y) = \cos(x+y)$, then find $f_x(\pi,0)$.
- d) Define differentiability of $f(x,y)$ at a point (a,b) .
- e) When a point (a,b) called a critical point of $f(x,y)$?
- f) State Euler's Theorem for homogeneous functions.
- g) Find the Jacobian of the transformation $x = u + v, y = u - v$.

Q2) Attempt any FOUR of the following.**[20]**

- a) Show that $\lim_{(x,y) \rightarrow (0,0)} \frac{x^2 \sin^2(y)}{x^2 + 2y^2} = 0$
- b) Discuss the continuity of g at $(0,0)$.

$$g(x,y) = \begin{cases} \frac{x^2 - y^2}{x^2 + y^2}, & (x,y) \neq (0,0) \\ (0,0) & , (x,y) = (0,0) \end{cases}$$

- c) Let $f(x,y)$ be defined on a set $D \subset \mathbb{R}^2$. If f is continuous at the point (a,b) , then prove that $|f|$ is continuous at $(a,b) \in D$.
- d) Use the definition of partial derivatives as limits to find $f_x(x,y)$ and $f_y(x,y)$, if $f(x,y) = xy^2 - x^3y$.
- e) Find all the second order partial derivatives of $f(x,y) = x^3 + x^2y^3 - 2y^2$.
- f) Let the function f be differentiable at a point (a,b) . Prove that f is continuous at (a,b) .

P.T.O.

Q3) Attempt any FOUR of the following.**[20]**

- a) Show that $f(x,y) = xe^{xy}$ is differentiable at $(1,0)$.
- b) Verify that the function $u(x,t) = \sin(x - at)$ satisfies the wave equation.
- c) Suppose that $z = f(x,y)$ is a differentiable function of x and y , where $x = g(t)$ and $y = h(t)$ are differentiable functions of t . Prove that z is a differentiable function of t and $\frac{dz}{dt} = \frac{\partial z}{\partial x} \frac{dx}{dt} + \frac{\partial z}{\partial y} \frac{dy}{dt}$.
- d) Find the local maximum and minimum values and saddle points of the function $f(x,y) = xy + \frac{1}{x} + \frac{1}{y}$.
- e) If $u = \log\left(\frac{x^4 + y^4}{x + y}\right)$, then show that $x \frac{\partial u}{\partial x} + y \frac{\partial u}{\partial y} = 3$.
- f) Evaluate $\int_0^1 \int_0^3 e^{x+3y} dx dy$.

Q4) Attempt any TWO of the following.**[20]**

- a) Evaluate the integral $\int_0^8 \int_{\sqrt[3]{y}}^2 e^{x^4} dx dy$ by reversing the order of integration.
- b) Let $f(x,y) = \begin{cases} \frac{x^3 y - xy^3}{x^2 + y^2} & (x,y) \neq (0,0) \\ 0 & (x,y) = (0,0) \end{cases}$.
- Show that $f_{xy}(0,0) = -1$ and $f_{yx}(0,0) = 1$.
- c) Explain the method of Lagrange Multipliers.
- d) Evaluate the triple integral $\iiint_B y dV$.
- where $B = \{(x,y,z) \mid 0 \leq x \leq 3, 0 \leq y \leq x, x - y \leq z \leq x + y\}$.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1075

[6451]-647

[Total No. of Pages : 4

S.Y. B.A.

APPLIED STATISTICS

CC-1C-ST-24173 : Applications of Statistics and Theory of Probability

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (General) (23413)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of calculator and statistical table is allowed.*
- 4) *Symbols and abbreviations have their usual meaning.*

Q1) Attempt each of the following :

A) Choose the correct alternative:

[1 each]

a) The equation for the plane of regression of Y on X_1 and X_2 is

i) $Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \epsilon$

ii) $Y = \beta_0 + \beta_2 X_1 + \beta_1 X_2 + \epsilon$

iii) $Y = \beta_0 + \beta_1 X_2 + \beta_2 X_2 + \epsilon$

iv) $Y = \beta_1 + \beta_0 X_1 + \beta_2 X_2 + \epsilon$

b) In time series analysis, method of moving averages is used to estimate _____.

- i) Seasonal variations
- ii) Cyclical variations
- iii) Trend
- iv) Irregular variations

P.T.O.

c) The two events A and B are defined on sample space S, If the two events A and B are mutually exclusive, then

i) $P(A \cup B) = P(A) + P(B) - P(A \cap B)$

ii) $P(A \cup B) = P(A) + P(B)$

iii) $P(A \cap B) = P(A) + P(B)$

iv) $P(A \cup B) = P(A) - P(B)$

d) In a trivariate study, the correlation coefficient between any two variables when the third variable held constant is called as _____.

i) Simple correlation

ii) Multiple correlation

iii) Partial correlation

iv) None of these.

e) The range in which multiple correlation coefficient lies is _____.

i) -1 to 1

ii) 0 to 1

iii) $-\infty$ to ∞

iv) 0 to ∞

B) State whether the following statements are true or false : **[1 each]**

a) If events A and B are independent events, then $P(A \cap B) = P(A) \times P(B)$.

b) Let A be an event defined on sample space S, then $P(A) - P(A^c) = 1$.

c) Square of the partial correlation coefficient called as the partial coefficient of determination.

d) In trivariate data, the correlation coefficient matrix R is symmetric.

e) Trend is the short term movement in time series.

Q2) Attempt any four of the following :

[4×5=20]

- a) Explain the following components of time series:
 - i) Seasonal variations
 - ii) Irregular variations
- b) Suppose a card is drawn at random from a well shuffled pack of 52 playing cards. Let event A= getting a spade card; B= getting a king card. Are A and B independent.
- c) The simple correlation coefficients between soil temperature (Y), corn yield(X_1), rainfall (X_2) are $r_{12} = 0.46$, $r_{13} = 0.69$, $r_{23} = 0.35$. compute the value of $r_{12.3}$ and $r_{1.23}$.
- d) Explain additive and multiplicative model of time series.
- e) Give the classical definition of probability and also write it's limitations.
- f) Define the term Combination of n objects taken r at a time. Also state the relationship between permutation and combination.

Q3) Attempt any four of the following :

[4×5=20]

- a) What is mean by time series. Also explain the utility of time series.
- b) There are two children in a family. What is the conditional probability that both are girls, given that at least one is a girl?
- c) Explain the following terms, with one example:
 - i) Finite sample space
 - ii) Countably infinite sample space
- d) Define the term conditional probability and discuss the theorem of compound probability.
- e) Describe the method of estimating seasonal indices by methods of simple averages.
- f) The following are the means, standard deviations and correlation coefficients obtained for three characteristics Y, X_1 and X_2 : (Symbols have their using meanings)

$$\bar{Y} = 28.2, \quad \bar{X}_1 = 4.91 \quad \bar{X}_2 = 120,$$

$$\sigma_1 = 4.42, \quad \sigma_2 = 1.10, \quad \sigma_3 = 85,$$

$$r_{12} = 0.8 \quad r_{13} = 0.4 \quad r_{23} = 0.56$$

obtain the equation of plane of regression of Y on X_1 and X_2 .

Q4) Attempt any two of the following :

[2×10=20]

- a) i) Explain Graphical method for estimating trend in time series. [6]
- ii) An urn contains 3 green, 5 red and 2 yellow balls. Two balls are drawn at random from this urn without replacement. Find the probability that both balls are red. [4]
- b) i) Explain the following terms with one example. [6]
- 1) Impossible event.
- 2) Certain event.
- 3) Mutually exclusive events.
- ii) Define multiple correlation coefficient and partial correlation coefficient in trivariate data. [4]
- c) i) Write the note on Auto regression model . [6]
- ii) A bag contains 30 tickets numbered from 1 to 30. One ticket is selected at random. Find the probability that its number is either odd or the square of an integer. [4]
- d) i) Calculate four yearly moving averages for the following data: [6]

Year	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Yield of rice(in tones)	201	207	213	221	236	248	257	269	281

- ii) State the axioms of probability. [4]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1076

[Total No. of Pages : 2

[6451]-648

S.Y.B.A.

PHILOSOPHY

CC-1C (G2) : Philosophy of Indian Saints
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23423)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any three of the following questions in 100 words each. [15]

- a) Explain Saint Kabira's concept of 'Saheb'.
- b) Explain Saint Gadage Baba's views on 'Public Education'.
- c) Explain the religious role of saint.
- d) Write the difference between concept of *Saint and Yati*.
- e) Describe Saint Tukaram's concept of 'Pakhandkhandan.'

Q2) Write short notes on any three of the following in 100 words each. [15]

- a) Saint Gadage Baba's views on 'Andhashraddha nirmulan'.
- b) Saint Tukarama's concept of God.
- c) Saint Tukarama's concept of 'True religion'.
- d) Concept of 'Arhart' in Jainism.
- e) Saint Tukadoji Maharaj's concept of 'Gramnirman Panchak'.

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each. [20]

- a) Explain, Saint Gadagebaba's concept of 'Rokada Dharma'
- b) Describe the Saint Tukadoji Maharaj's 'National reconstruction Approach'.
- c) Fully discuss on 'Saint: As a socio-religious reformer'.

Q4) Answer any one of the following the questions in 400 words each. [20]

- a) State the general teachings of saints, bringing out their socio-cultural significance.
- b) Explain fully saint Kabira's criticism of Traditional Religion.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1076

[6451]-648

S.Y.B.A.

PHILOSOPHY

CC-1C (G2) : Philosophy of Indian Saints
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23423)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. [15]

- अ) संत कबीराची 'साहेब' संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) संत गाडगेबाबांचा लोकशिक्षणाविषयी दृष्टीकोण स्पष्ट करा.
- क) संतांची धार्मिक भूमिका स्पष्ट करा.
- ड) संत आणि 'यती' या दोन संकल्पनातील फरक लिहा.
- इ) संत तुकारामांची 'पाखंड खंडन' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर 100 शब्दात संक्षिप्त टीपा लिहा. [15]

- अ) संत गाडगेबाबांचा अंधश्रद्धा निर्मूलन दृष्टीकोण
- ब) संत तुकारामांची 'ईश्वर' संकल्पना
- क) संत तुकारामांची 'सत्यधर्म' संकल्पना
- ड) जैनांची 'अहर्त' संकल्पना
- इ) संत तुकडोजी महाराजांची 'ग्रामनिर्माण पंचक' संकल्पना

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. [20]

- अ) संत गाडगेबाबांचा 'रोकडा धर्म' संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) संत तुकडोजी महाराजांचा 'राष्ट्रीय पुनर्रनिर्माण विषयी' दृष्टीकोण सांगा.
- क) 'संत सामाजिक-सांस्कृतिक सुधारक' चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. [20]

- अ) संतांची सामान्य शिकवण सांगून तिचे सामाजिक व सांस्कृतिक महत्त्व सांगा.
- ब) संत कबीराची पारंपारिक धर्मावरील टीका सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD-1077

[Total No. of Pages : 3

[6451]-649

S.Y.B.A.

FUNCTIONAL ENGLISH

**Advanced Writing Skills and Introduction to Electronic Media
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (23851)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions (Any 14 out of 16) :

[14]

- i) What are prefixes?
- ii) Form a new word by using the suffix 'ing'.
- iii) What is antonym of the word 'fast'?
- iv) What are synonyms?
- v) Identify hypernym in the words 'rose' and 'flower'.
- vi) Identify hyponym in the words 'game' and 'chess'.
- vii) Form a word by using the suffix 'able' to the word 'comfort'.
- viii) Explain the process of affixation in the word 'misuse'.
- ix) Give one word substitute for study of living things.
- x) Make a sentence by using the pattern S+V+O.
- xi) Identify the pattern of the sentence : 'He wrote a book'.
- xii) Identify the feature of vocabulary in the words 'dear' and 'deer'.
- xiii) Make a word by using the letters in the word 'research'.
- xiv) Write any one hyponym of the hypernym 'liquid'.
- xv) Identify the 'object' in the sentence: 'He ate an apple'.
- xvi) Identify the verb in the sentence : 'She walks slowly'.

P.T.O.

Q2) Identify register/style used in the following sentences : (Any 3 out of 4)[6]

- a) "Hi guys! You are welcome in this show".
- b) "You are advised to drink sufficient water during the day time".
- c) The visitors are strictly prohibited from plucking flowers in the garden.
- d) "Hay, listen. I have hidden the books in my cupboard but don't tell anybody".

Q3) a) Answer the following questions:

- i) You have got an appointment letter to join duties in the 'city branch' of Bank of Maharashtra, in Pune. As you are ill, you cannot join the duties before the given date'. Write a letter to the 'Branch manager' for seeking permission to join later. [8]

OR

You have planned a trip by bus. Write an application to the manager of S.T. Bus Depot of your Tehsil (taluka) for getting a bus for the trip.

- ii) Write your resume or CV as if you are applying for a job in the office of a newspaper. Mention your qualifications and experience accordingly. [4]

b) Answer the following questions (Any 1 out of 2) [8]

- i) You are living in Pune for the preparation of MPSC Examination. Write a letter to your brother to give him information about your progress in the study.
- ii) You watched a one-day cricket match in the 'Wankhede stadium'. Mumbai. Write a letter to your friend to give him information about the match.

Q4) a) Define the following items (Any 2 out of 4) [8]

- i) Breakfast
- ii) Camera
- iii) Suffix
- iv) Antivirus

- b) Describe the following items (Any 2 out of 4) [8]
- i) Your house
 - ii) Your village / town
 - iii) Seminar hall
 - iv) Sound system

Q5) Answer the following questions :

- a) What is creative writing? Explain with examples. [6]
- b) Write an advertisement for the promotion of your shoe shop named 'National Footwear'. [4]
- c) Write any two slogans for celebrating 'bicycle day'. [4]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1078

[Total No. of Pages : 2

[6451]-650

S.Y.B.A. (Vocational)

TRAVEL AND TOURISM MANAGEMENT

Tourism Products of India - III

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (Paper - III) (23861) (Theory)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Answer any eight (Around 20 words each)

[16]

- a) What is a tourism product?
- b) What are three characteristics of tourism products?
- c) Explain folk culture.
- d) Define tangible tourism resources.
- e) What are intangible tourism resources?
- f) Where is the headquarters of ICOMOS located?
- g) What constitutes adventure tourism?
- h) Can you name two national-level fairs?
- i) Name two museums in India.
- j) What does ASI stand for?

Q2) Write short notes on any three (Around 50 words each).

[18]

- a) What are the characteristics of Jain architecture in India?
- b) Define “Sustainable tourism” and its implications.
- c) What are the hill station festivals in India and how are they celebrated?
- d) How can traditional values be preserved while managing the commercialization of cultural festivals for tourism?

P.T.O.

Q3) Answer any two (Around 100 words each)

[16]

- a) What are the challenges of sustainable tourism development in deserts, considering water scarcity and desertification?
- b) How do certain desert festivals hold cultural significance and attract tourists?
- c) What are the economic benefits for a local community in hosting a major fair or festival?

Q4) Answer in detail any one (Around 500 words each)

[20]

- a) Why are museums and art galleries important for heritage management?
- b) How do religious festivals contribute to tourism promotion and what are some popular examples of such festivals?

* * *